

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for naturvitenskap og teknologi / Institutt for teknologi og sikkerhet

PLIVO i norsk universitetskontekst

En casestudie av beredskapsarbeid mot livstruende vold

Marianne Heistad

Masteroppgave i samfunnssikkerhet, SVF – 3920, mai 2024

Antall ord: 23417

Sammendrag

Flere internasjonale studier har undersøkt beredskapsarbeid i skole – og utdanningssektoren, blant annet med hensyn til skoleskyting. Det er imidlertid begrenset med studier på tilsvarende tematikk i norsk skolekontekst og spesielt på universitetsnivå. Formålet med studien er følgelig todelt. Først ønsker studien å belyse hvordan det arbeides med beredskap mot pågående livstruende vold (PLIVO) i en norsk universitetskontekst. Videre søker studien å få innblikk i hva universitetsansatte ute i linjen på universitetet tenker om beredskap i forbindelse med PLIVO.

Studien er en kvalitativ casestudie av UiT Norges arktiske universitet. Datainnsamlingen er basert på primærdata innsamlet gjennom tolv dybdeintervjuer, i tillegg til dokumentanalyse av sekundærdata. På bakgrunn av tre forskningsspørsmål har studien til hensikt å konkludere problemstillingen: «*Hvordan arbeider UiT med beredskap mot PLIVO, og hva er beredskapsbevisstheten i den skarpe enden på universitetet?*»

Resultatene viser at UiT baserer seg på årlige tildelingsbrev og *Styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartementets sektor* i beredskapsarbeidet, og universitetet utarbeider og gjennomfører følgelig ROS-analyse, beredskapsplan og beredskapsøvelser. PLIVO vurderes som en høy risiko i universitetets overordnede ROS-analyse, og kriseledelsen forsøker derfor å vise til og sende ut beredskapsinformasjon om livstruende vold til alle universitetsansatte. Funn fra den skarpe enden tyder imidlertid på varierende beredskapsbevissthet og lite konsensus ute i linjen på universitetet med hensyn til PLIVO. Lav sannsynlighet, travel timeplan og høy tillit til nødetatenes responstid fører til at beredskap mot livstruende vold nedprioriteres ute på universitetets institutter og fakulteter.

Studien konkluderer med at sentralt nivå/kriseledelsen på UiT prioriterer og arbeider systematisk med beredskap mot PLIVO, men at beredskapsarbeidet ikke sikrer beredskapsbevissthet ute i den skarpe enden på universitetet. Det kan følgelig være hensiktsmessig å styrke informasjonsflyten mellom organisasjonsnivåene og tilrettelegge for felles opplæring og/eller gjennomgang av PLIVO-relatert beredskapsinformasjon for hele universitetet.

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på fem fine og lærerike år som samfunnssikkerhetsstudent ved UiT Norges arktiske universitet. Jeg ønsker å rette en stor takk til alle informantene som tok seg tid til å stille opp i denne studien. Deres verdifulle tanker, erfaringer og refleksjoner har gjort studien mulig å gjennomføre. En takk går også til førsteamanuensis Masoud Naseri for råd og innspill underveis i masterskrivingen.

Videre vil jeg rette en stor takk til alle de fine menneskene jeg har fått æren av å bli kjent med i løpet av studietiden. Det har vært noen frustrasjoner og «vi skal ikke bare droppe ut da?» i løpet av studieårene, men heldigvis har det også vært mye latter og mange gleder.

Takk til familien min som har heiet på meg og vært gode støttespillere gjennom hele studietiden, og til min fine romvenninne Aurora for å ha gjort tiden i Tromsø ekstra god og minnerik.

Avslutningsvis vil jeg rette en spesiell takk til Trygve Steiro – din støtte og veiledning underveis i skrivingen har vært uvurderlig.

Marianne Heistad

Tromsø, mai 2024

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	ii
Forord.....	iii
1 Innledning	1
1.1 Tidligere forskning.....	2
1.2 Formål og problemstilling.....	5
1.3 Avgrensninger.....	7
1.4 Begreper og kontekst.....	7
1.4.1 Beredskapsprinsipper.....	8
1.4.2 Pågående livstruende vold.....	8
1.4.3 Den skarpe enden.....	9
1.5 Oppgavens struktur.....	9
2 Teoretisk rammeverk	10
2.1 Kriser.....	10
2.1.1 Krisefaser.....	11
2.2 Beredskap.....	12
2.3 Beredskapsplanlegging.....	12
2.3.1 utfordringer med beredskapsplanlegging.....	16
2.4 Beredskapsøving – og trening.....	18
2.4.1 utfordringer med beredskapsøvelser.....	19
2.5 Individuell beredskapsbevissthet.....	20
2.6 Analytiske implikasjoner.....	21
3 Metode	22
3.1 Forskningsdesign.....	22
3.2 Casestudie.....	22
3.2.1 Valg av case.....	23
3.3 Datainnsamling	23
3.3.1 Dokumentanalyse.....	25
3.3.2 Intervju	26
3.3.3 Utvalg	27

3.3.4 Gjennomføring av intervjuer	28
3.4 Dataanalyse	29
3.5 Reliabilitet	30
3.6 Validitet	31
3.7 Etske betraktninger.....	33
4 Resultater og diskusjon	34
4.1 Krav og forventninger.....	34
4.1.1 Eksterne og interne krav og forventninger	34
Styringsdokument for Kunnskapsdepartementets sektor	34
4.2 Beredskapsarbeid i praksis og rollen til PLIVO	35
4.2.1 Planverk	35
Diskusjon om planverk.....	37
4.2.2 Øvelser	39
Utfordringer	40
Diskusjon om øvelser.....	41
4.2.3 Informasjonsdeling	43
Utfordringer	44
Diskusjon om informasjonsdeling	45
4.3 Beredskapsbevissthet i den skarpe enden.....	46
4.3.1 Planverk	46
Utfordringer	47
Diskusjon om planverk.....	47
4.3.2 Øvelser	48
Diskusjon om øvelser.....	50
4.3.3 Informasjonsdeling	52
Diskusjon om informasjonsdeling	53
4.3.4 Prioriteringer	54
Diskusjon om prioriteringer	55
4.3.5 Personlig beredskapsbevissthet.....	56
Diskusjon om personlig beredskapsbevissthet.....	58
4.4 Oppsummerende diskusjon.....	58
5 Konklusjon.....	63
5.1 Svar på forskningsspørsmål og problemstilling.....	63

5.2 Videre forskning	65
6 Litteraturliste	66
Vedlegg	75
<i>Vedlegg 1: Informasjonsskriv/samtykkeskjema</i>	<i>75</i>
<i>Vedlegg 2: Intervjuguide til ledelse.....</i>	<i>78</i>
<i>Vedlegg 3: Intervjuguide til den skarpe enden.....</i>	<i>81</i>
<i>Vedlegg 4: Responstid.....</i>	<i>84</i>
Tabelliste	
Tabell 1: Oversikt over dokumenter	25
Tabell 2: Oversikt over informanter	28
Figurliste	
Figur 1: Krisefaser som en sirkulær prosess (Engen et al., 2019, s. 265)	11
Figur 2: Faser i beredskapsarbeidet (Engen et al., 2019, s. 284).....	13
Figur 3: Faser i beredskapsarbeidet i relasjon til krisefaser – en sirkulær prosess (Engen et al., 2019, s. 286)	16

Søkeord: PLIVO, beredskapsplanlegging, beredskapsbevissthet, den skarpe enden, UH-sektor

1 Innledning

Norske universiteter og høyskoler oppleves i all hovedsak som trygge steder å være. Vi skal imidlertid ikke ta tryggheten vår for gitt. Universiteter representerer avgrensede områder med tidvis store ansamlinger av mennesker (Riksrevisjonen, 2020, s. 6). Det er i dag om lag 300 000 studenter og 40 000 ansatte ved norske høyskoler og universiteter (Database for statistikk om høyere utdanning, 2023; Statistisk sentralbyrå, 2023). Skulle en krise ramme, så kan det potensielt få store konsekvenser for mange menneskers liv og helse (Riksrevisjonen, 2020, s. 6). Hver enkelt UH-virksomhet har derfor et ansvar for å sørge for tryggheten til deres studenter og ansatte; både når det gjelder smittefare og ulykker, men også når det gjelder alvorlige hendelser som vold og terror (Riksrevisjonen, 2020, s. 6).

Norge har foreløpig vært skånet for større, alvorlige angrep med pågående livstruende vold¹ i skolesektoren. Det må imidlertid ikke føre til naivitet. Selv om hendelser som skoleskytinger hovedsakelig betraktes som et amerikansk fenomen, så har de siste årene vist at alvorlige hendelser rammer nærmere enn vi kanskje liker å erkjenne. Så nylig som i desember 2023 fikk studenter og ansatte ved Karlsuniversitetet i Praha beskjed om å låse seg inne i klasserommene sine og sperre døren med møbler, da en 24 år gammel student begynte å skyte på universitetet. Angrepet førte til at 14 mennesker mistet livet og flere ble alvorlig skadet (Solheim et al., 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 12).

Norges naboland har også erfart at skoler har blitt åsteder. I 2007 ble seks elever og to ansatte drept da en 18 år gammel mann begynte å skyte på en videregående skole i Jokela i Finland (Oksanen et al., 2010, s. 19). Året etter ble det finske samfunnet rammet igjen, da en 22 år gammel mann skjøt og drepte ni studenter og en ansatt på et universitet i Kauhajoki (Oksanen et al., 2010, s. 19). Hendelsene fikk stor oppmerksomhet blant annet fordi de rammet et nordisk velferdssamfunn (Oksanen et al., 2010, s. 19). I tillegg til Finland har også Sverige vært rammet av angrep. I 2015 mistet tre mennesker livet da en 21 år gammel mann gikk til angrep med sverd og kniv på en skole i Trollhättan, og i 2022 ble to lærere drept da en 18 år gammel elev gikk til angrep med kniv og øks på en skole i Malmö (Elster, 2016; NTB, 2022).

Selv om Norge har vært skånet mot større angrep på skoler og universiteter, så er ikke den norske skole- og universitetssektoren immun mot tilsiktede handlinger som livstruende

¹ Omtales også ved akronymet PLIVO (pågående livstruende vold)

vold. I august 2023 ble to ansatte på UiO skadet da en 23 år gammel student gikk til angrep med kniv inne på et av kontorene deres (Bjørnan, 2023). Vold og trusler er i tillegg et økende problem i norske skoler (Rognerød, 2023), og mellom 2019 og 2023 ble det rapportert inn 73 volds – og trusselhendelser til statlige universiteter og høyskoler (Tønnessen et al., 2023).

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (herfra omtalt som DSB) mener skoleskyting er et scenario det norske samfunnet bør planlegge for, og i 2020 vurderte Kunnskapsdepartementet skoleskyting som et scenario med høy risiko i sin Sektor-ROS (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2015, s. 56; Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 17-18). Det vil si at selv om sannsynligheten for en skoleskyting er lav i Norge, så er det ikke et utenkelig scenario og konsekvensene vil kunne bli svært alvorlige (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2015, s. 48).

Kunnskapsdepartementet forventer derfor at UH-virksomheter regelmessig vurderer beredskapsplaner og gjennomfører øvelser knyttet til alvorlige hendelser (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 17-18). Det kan imidlertid være krevende å ta innover seg og gjennomføre tiltak mot lite sannsynlige hendelser (NOU 2012:4, s. 451). De færreste hadde trolig forestilt seg at ungdommer kunne bli skutt og drept mens de var på politisk sommerleir (NOU 2012:4, s. 13). Sandberg et al. (2014, s. 285) trakk imidlertid paralleller mellom handlingene på Utøya og tidligere skoleskytinger, med tanke på ofre og åsted, og mente Breivik kan ha vært inspirert av skoleskytinger da han planla angrepene sine (Sandberg et al., 2014, s. 286; Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2015, s. 9). Tragedien 22. juli hadde dog en effekt på samfunnssikkerhets – og beredskapsarbeidet i Norge med tanke på risikoerkjennelse, da det ble klart at lav sannsynlighet ikke kan være en sovepute (Albrechtsen et al., 2017, s. 31).

Historien har vist at tilsiktede angrep på skoler – og universiteter kan skje. Fravær av større angrep i norsk skole – og utdanningssektor bør derfor ikke være et hvileskjær. 22. juli viste at det utenkelige er mulig, men har risikoerkjennelsen etter terrorangrepene i 2011 bestått?

1.1 Tidligere forskning

Beredskap er et stort fagfelt som kan ses i lys av og i sammenheng med mange andre øvrige fagfelt. Dette kapittelet er begrenset til å presentere tidligere forskning på beredskap i skole- og universitetssektoren. Skoler og universiteter er steder hvor det daglig samles mange mennesker og er av den grunn utsatt for masseskade - både i forbindelse med naturkatastrofer, men like så

terrorangrep (Graham et al., 2006, s. 11). Skole – og universitetsadministrasjonen, på alle nivåer, har derfor et ansvar for å prioritere og sikre tryggheten til studenter og ansatte (Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312; Jaradat et al., 2015, s. 4; Tipler et al., 2017, s. 324; Graham et al., 2006, s. 12). Dette er ifølge Marincioni og Fraboni (2012, s. 312) en institusjonell plikt som bør sidestilles med forskning og undervisning, og evnen til å håndtere kriser ligger i forberedelsene; av planverk, av øvelser, i tankesett og på samhandling (NOU 2012:14, s. 452).

Tidligere internasjonal forskning kan tyde på at beredskapsbevisstheten på skoler og universiteter varierer eller er begrenset (Tipler et al., 2017, s. 331; Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312; Magni et al., 2017). Studien til Magni et al. (2017) av beredskapen ved L'aquila universitetet i Italia under jordskjelvet i april 2009 fant at universitetet baserte seg på en ad-hoc tilnærming fremfor planlagte beredskapsprosedyrer, i tillegg til at universitetet manglet planverk for håndtering og gjenoppretting. En passiv tilnærming til beredskap kan skyldes lav risikopersepsjon som følge av at sannsynligheten for kriser er lav (Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312; Sattler et al., 2014; Clarke, 2008, s. 155). Det er imidlertid viktig å unngå en «det kan ikke skjer her»-holdning (Mitroff et al., 2006, s. 67; Clarke, 2008, 155). En passiv tilnærming kan også skyldes ansvarsfraskrivelse hva angår egen sikkerhet, fordi en antar å få beskyttelse fra andre (Sattler et al., 2014). Forskning tyder på at disse variablene kan påvirke viljen til å oppsøke beredskapsinformasjon, selv om informasjon blir forsøkt gitt gjennom retningslinjer, nettsider og brosjyrer (Magni et al., 2017; Sattler et al., 2014; Bondü et al., 2012). Konsekvensen kan bli at studenter og ansatte ikke kjenner til eller husker beredskapsprosedyrene og – retningslinjene i det hele tatt (Magni et al., 2017; Bondü et al., 2012; Marincioni & Fraboni, 2012, s. 309).

Forskning viser likevel til viktigheten av å ha beredskapsinformasjon lett tilgjengelig for studenter og ansatte (Schildkraut et al., 2017, s. 618; Skurka et al., 2018, s. 67). Studien til Tipler et al. (2017) peker i tillegg på viktigheten av at skoleledelsen har klare retningslinjer for beredskapsarbeidet. Tipler et al. (2017) undersøkte beredskapsnivået på newzealandske skoler. Funnene deres tydet på at mange av skolene ikke hadde gjennomført grunnleggende og nødvendig beredskapsarbeid, og at mangelfullt arbeid kunne skyldes usikkerhet og uklarhet knyttet til lovkrav og retningslinjer blant skolenes beredskapsledelse med hensyn til beredskapsaktiviteter (Tipler et al., 2017, s. 329-331). Konsekvensen av usikkerhet kan ifølge Tipler et al. (2017) være at skoler er dårligere forberedt på å respondere på kriser og derav ikke være i stand til å beskytte elevene sine. Det er derfor viktig å etablere effektive

kommunikasjonskanaler for å sikre at nødvendig kunnskap er kjent blant sentrale aktører i forkant av en beredskapssituasjon (Skurka et al., 2018, s. 67).

Likevel, tilgjengelig informasjon og bevissthet om en trussel garanterer ikke for beredskap alene (Greenberg, 2007; Kano & Bourque, 2007, s. 214). Flere land har etablert retningslinjer i forbindelse med skoleangrep som råder studenter og ansatte til å låse og barrikadere dører, holde avstand til dører og vinduer, og ringe etter hjelp (Bondü et al., 2012). Forskning fra amerikanske og tyske skoler viser dog at ansatte har varierende kjennskap til de etablerte retningslinjene (Bondü et al., 2012).

Når det gjelder forskning på tilsiktede handlinger i skole- og utdanningssektoren, så er mye av forskningen amerikansk og i forbindelse med skoleskyting (Scott et al., 2021; Rider, 2015; Zhu et al., 2020; Ford & Frei, 2016; Kingshott & McKenzie, 2013). Rider (2015) gjorde en studie av amerikanske «high school»-læreres beredskapsbevissthet i forbindelse med skoleskyting. Studien fant at jo bedre kjennskap lærerne hadde til planlagte prosedyrer og jo mer de hadde deltatt i trening og øvelser, jo bedre forberedt følte de seg på å håndtere en «active shooter»-hendelse (Rider, 2015, s. 155). Planverk må derfor ikke bare utarbeides, men også øves da lærere/forelesere ofte vil være «first responders» (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kingshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202). Schildkraut et al. (2021) fant i sin studie av effekten av «lockdown drills» på lærere, at trening og øvelser styrket lærernes beredskap, og pekte på at trening og øvelser kan styrke deres mestringsfølelse og evne til å redusere eller eliminere en trussel. Studien pekte også på at kriser ikke diskriminerer basert på ansattes roller og at det derfor er viktig at alle blir gitt de nødvendige verktøyene for å kunne holde seg selv og andre trygge (Schildkraut et al., 2021).

Forskning på skoleskyting i USA er ikke nødvendigvis overførbart til norsk kontekst, da USA jevnlig opplever skoleskytinger, mens Norge foreløpig ikke har erfart en skoleskyting (Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, 2015, s. 8). Er det likevel mulig å studere tilsvarende tematikk på norske skoler og universiteter? Foreløpig er det begrenset med forskning på tematikken på høyere nivå i norsk kontekst (Lyng et al., 2022, s. 349). Det er imidlertid skrevet flere masteravhandlinger om beredskap i skolen (Voster, 2013; Tangvald, 2014; Astad, 2016; Alstadsæter, 2018; Lyng, 2020; Kommedal & Midtbø, 2021; Øien, 2023). Funnene i disse studiene tyder på noen fellesnevner når det gjelder beredskapsarbeid i norsk skolesektor. Lærere og elever involveres i liten grad i beredskapsarbeidet, og lærere er derfor usikre på rollene sine i en beredskapssituasjon. Funnene til Voster (2013), Tangvald (2014) og

Astad (2016) tyder på at beredkapsaktiviteter begrenses til skolenes ledelse, og at det hovedsakelig er ledelsen som har fokus i skolenes beredkapsplaner. I Voster (2013, s. 59) sin studie av et utvalg videregående skolars beredskap mot skoleskyting, så ytrer en informant at sannsynligheten for skoleskyting er så lav at det ikke er noe de forholder seg til. En annen informant mener imidlertid at lav sannsynlighet ikke må bli en sovepute, og at «det kan ikke skje her»-holdninger er bekymringsverdige (Voster, 2013, s. 60). Videre undersøkte Lyng et al. (2022) beredkapsarbeid knyttet til PLIVO ved to ungdomsskoler. Funnene deres tydet på at beredkapsbevisstheten relatert til PLIVO-hendelser er svak og at skolene har for høye forventninger til nødetatenes responstid (Lyng et al., 2022, s. 357).

I 2019 gjennomførte Riksrevisjonen en kontroll av Kunnskapsdepartementet og statlige UH-virksomheter sitt arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Revisjonen viste at flere UH-virksomheter manglet ROS-analyser og at de ikke fulgte opp risiko som er vurdert til å ha middels eller høy risiko (Riksrevisjonen, 2020, s. 28). I tillegg pekte revisjonen på at flere av virksomhetene ikke hadde gjennomført kriseøvelser, og at de manglet dokumentasjon på evaluering og oppfølging av øvelser (Riksrevisjonen, 2020, s. 5). Rapporten konkluderte med at Kunnskapsdepartementet og statlige universiteter og høyskoler kunne ha jobbet mer systematisk og målrettet med samfunnssikkerhet og beredskap (Riksrevisjonen, 2020, s. 5).

Når det gjelder studier av beredkapsplanlegging og – bevissthet på spesifikke universiteter, så er litteraturen svært begrenset. Den mest relevante studien per 2023 er studien til Kommedal & Midtbø (2021) av beredkapsplanlegging og – bevissthet ved Universitetet i Stavanger. Funnene deres viste at UiS tilfredstilte de fleste kravene til Kunnskapsdepartementet når det gjaldt beredkapsarbeid, men at universitetets daværende arbeid med beredskap ikke sikret beredkapsbevissthet i den spisse enden (Kommedal & Midtbø, 2021, s. 116). De foreslo at videre forskning kan ta utgangspunkt i deres studie av UiS og undersøke beredkapsbevissthet på andre universiteter, og hvordan de arbeider med beredskap (Kommedal & Midtbø, 2021, s. 117).

1.2 Formål og problemstilling

Litteraturgjennomgangen tyder på at det per i dag ikke er forsket på beredkapsarbeid mot livstruende vold på universitetsnivå i norsk kontekst. Det til tross for at UH-virksomheter er ansvarlige for tryggheten til tidvis store ansamlinger av studenter og ansatte, noe som kan

tenkes å gjøre dem sårbare overfor vold – og terrorhandlinger og potensielt medføre alvorlige konsekvenser (Riksrevisjonen, 2020, s. 6).

Formålet med studien er følgelig å bidra med kunnskap knyttet til hvordan beredskapsarbeid mot PLIVO-scenarier utøves på universitetsnivå og å undersøke om beredskapsarbeidet bidrar til beredskapsbevissthet i den skarpe enden av universitetet. Studiens case er UiT – Norges arktiske universitet. UiT er langt unna hovedstaden og er derfor en interessant analyseenhet, med tanke på om hendelsen på UiO bidro til økt beredskapsbevissthet til tross for at hendelsen – og derav trusselen – rammet geografisk langt unna, eller om UiT vurderer PLIVO som et storby-fenomen og derav ikke vurderer risikoen som relevant (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2015, s. 47).

Problemstillingen er derfor som følger:

Hvordan arbeider UiT med beredskap mot PLIVO, og hva er beredskapsbevisstheten i den skarpe enden på universitetet?

For å besvare problemstillingen er det utarbeidet følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke krav og forventninger stilles til UiT når det gjelder beredskap?

Forskningsspørsmålet har til hensikt å svare på hvilke formelle krav og forventninger som stilles til universitetet når det gjelder beredskapsarbeid.

2. Hvordan arbeider UiT med beredskapsplanlegging i praksis, og hvilken rolle har PLIVO i beredskapsarbeidet?

Hensikten med spørsmålet er å undersøke om universitetet arbeider metodisk og systematisk med beredskapsarbeid når det gjelder risiko – og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser), beredskapsplaner og – øvelser. Dette skal ses i sammenheng med hvilke krav og forventninger som stilles til universitetet vedrørende beredskapsarbeid. Forskningsspørsmålet søker også etter å belyse hvilken rolle PLIVO har i beredskapsplanleggingen og hva UiT gjør for å sikre beredskapsbevissthet ute i linjen på universitetet.

3. Hvordan tenkes det rundt beredskap med hensyn til PLIVO i den skarpe enden?

Forskningsspørsmålet søker å finne ut om ansatte i den skarpe enden på UiT kjenner til universitetets beredskapsarbeid mot livstruende vold, om det er en risiko de forholder seg til i praksis og hvorvidt de opplever at PLIVO er en tematikk som bør prioriteres.

1.3 Avgrensninger

På grunn av studiens omfang og tidsramme, så har studien noen begrensninger. På bakgrunn av tids – og tilgjengelighetshensyn, så ble studien begrenset til å gå i dybden på én case (UiT). Videre ble studiens utvalg avgrenset til å involvere universitetsansatte med verv og/eller stillinger som kunne tenkes å ha kjennskap til, og/eller ha tanker om, universitetets beredskapsarbeid. Resultatene er følgelig ikke representative for hele UiT og alle ansatte, men kan imidlertid gi et innblikk i beredskapsplanlegging og – bevissthet på UiT. Resultatene kan heller ikke generaliseres til alle norske UH-virksomheter, men til gjengjeld kan studien være et utgangspunkt for videre forskning på andre virksomheter i universitetssektoren.

Studien baserer seg på et teoretisk rammeverk med hovedvekt på beredskapsplanlegging og beredskapsbevissthet i førkrisefasen. I den forbindelse presenteres det utvidede krisebegrepet som setter de ulike krisefasene i en sirkulær prosess (Engen et al., 2019, s. 265). Denne studien begrenser seg hovedsakelig til den første fasen - førkrisefasen –, da studien har til hensikt å undersøke UiT sin *forberedelse og forebygging* i forkant av en PLIVO-hendelse.

Som nevnt har studien et beredskapsperspektiv, da det teoretiske rammeverket består av teori om beredskapsplanlegging, - øvelser, og – bevissthet. Hensikten med å ha et beredskapsperspektiv er å fokusere på hvordan PLIVO vurderes og derav hvordan UiT planlegger å respondere på livstruende vold. Det kunne imidlertid også vært formålstjenlig å undersøke tematikken fra et risikoperspektiv med hensyn til risikopersepsjon og risikostyring. Et risikoperspektiv kunne gitt en dypere forståelse av hvilke faktorer som påvirker PLIVO-risikoen, eksempelvis hvilke barrierer og/eller tiltak som kan virke risikoreducerende på livstruende vold.

1.4 Begreper og kontekst

Delkapittelet presenterer beredskapsprinsippene som ligger til grunn for alt beredskapsarbeid i Norge, i tillegg til å kort redegjøre for noen gjennomgående begreper som er hensiktsmessige å definere gitt studiens tematikk.

1.4.1 Beredskapsprinsipper

Beredskapsarbeidet i Norge bygger på fire grunnleggende prinsipper; ansvar-, likhet-, nærhet-, og samvirkeprinsippet (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3):

- Ansvarsprinsippet innebærer at den virksomheten som har ansvaret for et område i en normalsituasjon også har ansvaret for området i en beredskapssituasjon, i tillegg til å gjennomføre nødvendige beredskapsforberedelser (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3).
- Likhetsprinsippet betyr at virksomhetens organisering under kriser skal være mest mulig lik den vanlige organisatoriske strukturen (Engen et al., 2019, s. 283; Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3).
- Nærhetsprinsippet skal sikre at krisen håndteres på lavest mulig nivå organisatorisk, da det er dem som er nærmest krisen som ofte vil ha de beste forutsetningene for å håndtere den (Engen et al., 2019, s. 283; Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3).
- Samvirkeprinsippet gir myndigheter, virksomheter og etater et selvstendig ansvar for å sikre samvirke med relevante, eksterne aktører i forbindelse med beredskapsarbeid og krisehåndtering (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3).

Beredskapsprinsippene er nedfelt i samfunnssikkerhetsinstruksen (2017). Samfunnssikkerhetsinstruksen (2017) presiserer kravene til norske departementers arbeid med samfunnssikkerhet, deriblant kravene til Kunnskapsdepartementet som er relevant for denne studien. På bakgrunn av ansvar – og nærhetsprinsippet har Kunnskapsdepartementets underliggende virksomheter det operative ansvaret for å bevare samfunnssikkerheten ved sin egen virksomhet (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 9). Dette tydeliggjør ansvaret UiT har i forbindelse med samfunnssikkerhet – og beredskapsarbeid.

1.4.2 Pågående livstruende vold

PLIVO, eller pågående livstruende vold, er trolig best kjent som en prosedyre for nødetatene for hvordan de skal opptre og samvirke i farlige situasjoner (Helsedirektoratet, 2017). PLIVO kan imidlertid også forstås som et fenomen og blir i den forbindelse ofte omtalt som alvorlige hendelser (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 5; Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 18).

Livstruende vold, eller alvorlige hendelser, innebærer alvorlige handlinger som truer liv og helse (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 5). Eksempler på alvorlige handlinger kan være (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 5):

- Angrep av en eller flere personer med stikk-, hugg- eller skytevåpen
- Angrep med kjøretøy
- Angrep med eksplosiver

Løfqvist et al. (2015, s. 4) definerer PLIVO som en pågående situasjon der en eller flere gjerningspersoner utøver livstruende vold med våpen eller andre farlige gjenstander mot uskyldige personer. Gisseltaking, skoleskyting og knivstikking kan være eksempler på PLIVO-scenarioer.

1.4.3 Den skarpe enden

Den skarpe enden kan forstås som den ytterste delen av en organisasjon der ansatte er i førstelinjen i møte med kriser og ulykker (Reason, 1997, s. 11-12). Ansatte i førstelinjen vil følgelig også være organisasjonens viktigste forsvarslinje (Reason, 1997, s. 12).

Studien benytter begrepet for å omtale ansatte som jobber ute på fakultetene og instituttene på UiT og som ikke er en del av den formelle kriseledelsen på sentralt nivå. Den skarpe enden fungerer som følger som et paraplybegrep.

1.5 Oppgavens struktur

Kapittel 2 presenterer studiens teoretiske rammeverk. Deretter gjør *kapittel 3* rede for studiens metodologi, reliabilitet og validitet, i tillegg noen etiske betraktninger i forbindelse med forskningen. Videre vil *kapittel 4* presentere og diskutere studiens empiriske funn i henhold til forskningsspørsmålene i lys av det teoretiske rammeverket. Avslutningsvis vil *kapittel 5* oppsummere studiens funn og konkludere med hensyn til problemstillingen, og gi forslag til videre forskning.

2 Teoretisk rammeverk

Kapittelet presenterer studiens teoretiske rammeverk. Først presenteres teori knyttet til kriser og krisefaser. Videre redegjøres det for beredskapsbegrepet, etterfulgt av teori om beredskapsplanlegging og utfordringer i forbindelse med beredskapsarbeidet. Deretter redegjør kapittelet for hvilken rolle beredskapsøvelser har i beredskapsarbeidet og noen utfordringer knyttet til øvelsesaktiviteter. Avslutningsvis presenterer kapittelet seks faktorer som kan anvendes for å analysere individuell beredskapsbevissthet.

2.1 Kriser

Ifølge Engen et al. (2019, s. 260) kan en krise betegnes som en ekstraordinær situasjon som medfører en uønsket endring fra en normaltilstand, og som krever ekstraordinær organisering og ressurser.

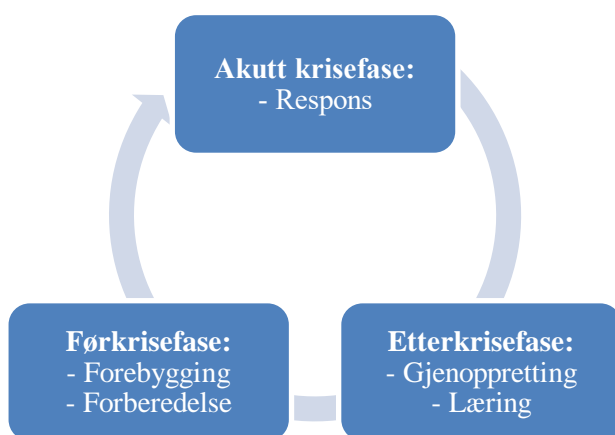
Det finnes mange definisjoner av krisebegrepet. Norges offentlige utredninger (NOU) 2023:17 definerer krise som «[...] *en uønsket situasjon med høy grad av usikkerhet og potensielt uakseptable konsekvenser for de enkeltpersonene, organisasjonene eller statene som rammes.*» (NOU 2023:17, s. 51). En annen definisjon av krisebegrepet er av Rosenthal et al. (1989) i Rosenthal & Kouzmin (1997) som definerer en krise som «[...] *a serious threat to the basic structures or the fundamental values and norms of a social system, which – under time pressure and highly uncertain circumstances – necessitates making critical decisions.*». (Rosenthal & Kouzmin, 1997, s. 280). Definisjonen til Rosenthal et al. (1989) fremhever hvilken trussel kriser kan utgjøre og at kriser er situasjoner som preges av tidspress og usikkerhet.

Pursiainen (2018, s. 2) oppsummerer mange kriedefinisjoner ved å trekke frem tre fellesnevnerne. For det første utgjør kriser en trussel mot grunnleggende verdier og mål. For det andre må beslutninger i kriser tas under tidspress for å begrense kostnadene av krisen, og for det tredje er det ofte mye usikkerhet knyttet til situasjonsbildet og derav hvilke handlinger og beslutninger som bør tas (Pursiainen, 2018, s. 2).

Da en tilsiktet handling på universitetets campus vil være en uønsket endring fra normaltilstanden, så er det hensiktsmessig å konseptualisere krisebegrepet i studien, for å forstå hvilke momenter som gjør seg gjeldende i en krisesituasjon.

2.1.1 Krisefaser

En krise har ikke alltid en definert start og slutt (Engen et al., 2019, s. 264). Kriser kan derfor studeres som dynamiske hendelser som kan starte lenge før den akutte situasjonen inntreffer og vare lenge etter den umiddelbare faren er forbi (Engen et al., 2019, s. 264). Da ser en krise som en sirkulær prosess i lys av et utvidet krisebegrep (Kruke, 2015, s. 178; Engen et al., 2019, s. 264). Det utvidede krisebegrepet forstår ikke den akutte hendelsen isolert, men i sammenheng med det som har skjedd/skjer i forkant og i etterkant av krisen. Figur 1 illustrerer hvordan det utvidede krisebegrepet setter krisefasene i en sirkulær prosess.

Figur 1 Krisefaser som en sirkulær prosess (Engen et al., 2019, s. 265)

I denne studien er det først og fremst førkrisefasen som er relevant, da formålet er å undersøke hvordan universitetet planlegger og sikrer beredskapsbevissthet *i forkant* av hendelser med livstruende vold. Hovedaktivitetene i førkrisefasen er forebygging og forberedelse (Kruke, 2015, s. 178). Forebygging handler om å skape robuste organisasjoner, infrastrukturer og systemer for å minimere risikoen for at kriser inntreffer (Kruke, 2015, s. 178). Det er imidlertid ikke mulig å forebygge alle kriser. Derfor må en forberede seg gjennom planlegging, trening, og øving, slik at hendelsene en ikke kan forhindre også blir håndterbare (Kruke, 2015, s. 178; Perry & Lindell, 2003, s. 338). Kvaliteten på forberedelsesaktivitetene i førkrisefasen legger følgelig grunnlaget for evnen til å håndtere krisen i akutfasen; det vil si hvilken beredskap som iverksettes når krisen inntreffer (Kruke, 2015, s. 180).

2.2 Beredskap

Beredskap er ifølge Eriksen et al. (2021, s. 18) et vanskelig begrep som mangler en bred akseptert definisjon. Beredskap kan med andre ord omtales og tolkes på ulike måter. Eriksen et al. (2021, s. 30) definerer selv beredskap som «[...] *forberedelse og utøvelse av konsekvenshåndtering ved uønskede situasjoner*». I artikkelen til Perry & Lindell (2003) presenteres en mer utfyllende definisjon av beredskap:

“[...] the readiness of a political jurisdiction to react constructively to threats from the environment in a way that minimises the negative consequences of impact for the health and safety of individuals and the integrity and functioning of physical structures and systems.” (Perry & Lindell, 2003, s. 338).

Definisjonen i NOU 2023:17 *Nå er det alvor* gjengir hovedelementene til Perry & Lindell (2003) ved å definere beredskap som «[...] *planlagte og forberedte tiltak som gjør oss i stand til å håndtere uønskede hendelser slik at konsekvensene blir minst mulig*.» (NOU 2023:17, s. 50). Den samme definisjonen benyttes i *Styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartements sektor* (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 6) og i Justis- og beredskapsdepartementet sin *Veileder til samfunnssikkerhetsinstruksen* (Justis- og beredskapsdepartementet, 2019 s. 9). Da dette er dokumenter som er relevante for beredskapsarbeidet i UH-sektoren, så vil studien legge denne definisjonen til grunn.

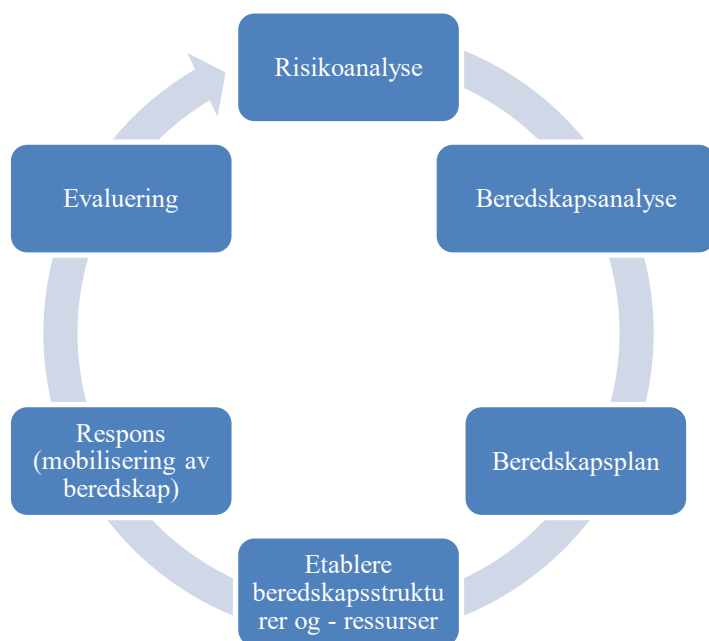
Beredskap handler altså om å forberede seg på trusler for å kunne begrense konsekvensene dersom de realiseres, og i Norge bygger beredskapsarbeidet på fire grunnleggende beredskapsprinsipper (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3), se delkapittel 1.4. Prinsippene skal bidra til en bedre organisering av beredskapsarbeidet og legger rammene for beredskapsplanleggingen (Meld. St. 29 (2011-2012), s. 39).

2.3 Beredskapsplanlegging

Planlegging handler om å forberede seg og er sentralt for å være i stand til å håndtere kriser og ekstraordinære hendelser (Engen et al., 2019, s. 292). Som nevnt tidligere kan kriser være preget av både tidspress og usikkerhet, og derfor har planlegging en sentral rolle i beredskapsarbeidet i førkrisefasen (Engen et al., 2019, s. 292). Planlegging i førkrisefasen gir rom for å vurdere og

teste ulike handlingsalternativer opp mot krisescenarioer i forkant av en reell krise (Pursiainen, 2018, s. 72).

Beredskapsplanleggingsarbeidet kan deles opp i seks ulike faser (Engen et al., 2019, s. 283). Fasene som inngår i arbeidet kan illustreres som en kontinuerlig, sirkulær prosess (figur 2), der den neste fasen bygger på den foregående før prosessen starter på nytt.

Figur 2 Faser i beredskapsarbeidet (Engen et al., 2019, s. 284)

I arbeidets første fase gjennomføres en risikoanalyse for å kartlegge og beskrive hvilke risikoer virksomheten står overfor (Engen et al., 2019, s. 283). Det kan innebære å gjøre en årsaks- og konsekvensanalyse for å identifisere potensielle årsaker til en hendelse og hvilke konsekvenser hendelsen kan medføre. Formålet er å danne et risikobilde basert på identifikasjon av farer og trusler som videre legger grunnlaget for beredskapsanalysen (Engen et al., 2019, s. 284). Målet er å fremstille så korrekt kunnskap om faren som mulig, slik at virksomheten har de beste forutsetningene for å vurdere kompetansenivå med hensyn til å håndtere trusler som oppstår (Perry & Lindell, 2003, s. 340). I tillegg skal korrekt kunnskap bidra til at beslutningstakere fatter hensiktsmessige beslutninger, da riktig respons er viktigere enn rask respons for å begrense impulsivitet til fordel for rasjonalitet (Perry & Lindell, 2003, s. 342).

Hensikten med beredskapsanalysen (fase to) er å dimensjonere beredskap for å kunne respondere på risikoene som ble identifisert i fase en (Engen et al., 2019, s. 284). Risiko- og

beredskapsanalysen gir et inntrykk av virksomhetens ressursbehov og resultatene danner grunnlaget for dokumentasjon gjennom en beredskapsplan. Beredskapsplanen (fase tre) skal blant annet beskrive myndighet og ansvarsfordeling, varslingslinjer, og når og hvordan beslutninger skal tas (Eriksen et al., 2021, s. 36; Engen et al., 2019, s. 285). Relevante aktører må derfor informeres om beredskapsplanene, slik at de har kunnskap om hva som forventes av dem og hvilke utfordringer som kan oppstå (Perry & Lindell, 2003, s. 345; Engen et al., 2019, s. 290).

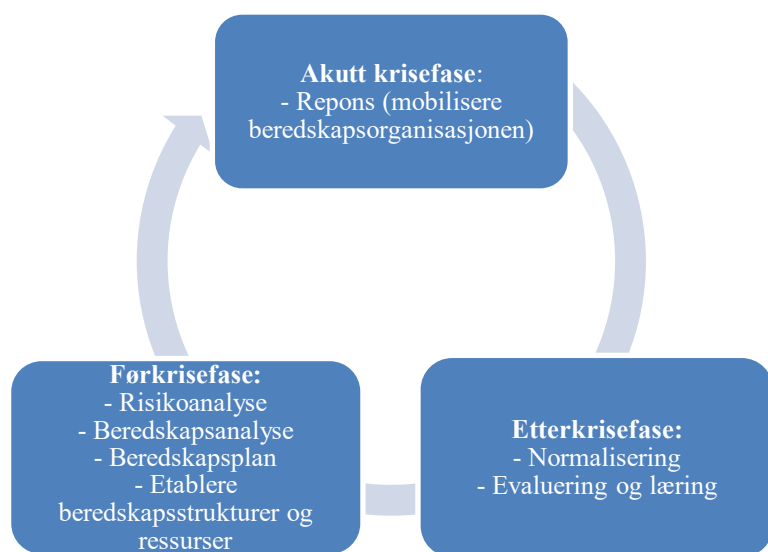
I tillegg bør aktører i risikozonen involveres i planleggingsprosessen, og spesielt hvis det forventes at de kan iverksette personlige, beskyttende tiltak (Perry & Lindell, 2003, s. 345). Involvering i planleggingsarbeidet er sentralt for å sikre beredskapsplanverkets relevans (Engen et al., 2019, s. 291; Coles & Buckle, 2004, s. 11; Perry & Lindell, 2003, s. 345), og for å unngå at når “[...] *the time comes for implementation, those on the front lines don’t know what the plan calls for.*” (Donahue & Tuohy, 2006, s. 8). Som et minimum bør folk være kjent med at risikoplanlegging foregår, hvilke forventninger som stilles til dem, og hva de kan forvente at nødtjenester kan - og ikke kan - gjøre for dem i akuttfasen (Perry & Lindell, 2003, s. 345). Det kan ta tid før nødetater ankommer et eventuelt kriseområde og for hardt skadde personer kan den tiden være forskjellen på liv og død (Helsloot & Ruitenberg, 2004, s. 106; Kruke, 2012, s. 11). Tidsrommet fra en akutt krise rammer og til nødetatene er til stede omtales som “the golden hour” (Helsloot & Ruitenberg, 2004, s. 106), eller “den gyldne timen” (Kruke, 2012, s. 11), og beskriver tidsrommet der de rammede og tilfeldig tilstedeværende selv er ansvarlige for livreddende aktiviteter (Kruke, 2011, s. 11). De rammede og tilfeldig tilstedeværende vil følgelig ofte være “first responders” i kriser og det er derfor viktig å gjøre mennesker i risikozonen bevisst på ansvaret deres (Kruke, 2015, s. 184; Perry & Lindell, 2003, s. 345).

Videre skal beredskapsplanen beskrive hvilke beredskapsstrukturer som skal etableres og hvilke ressurser som skal settes inn (fase fire) (Engen et al., 2019, s. 285). På den måten skal beredskapsplanen bidra til å sikre beredskapsbevissthet, ved å skape bevissthet om behovet for, og et eierskap til, beredskap samt ens egen rolle i beredskapen (Engen et al., 2019, s. 292). Beredskapsplanen bør imidlertid ikke inneholde for mange detaljer, da det kan begrense planens fleksibilitet og gjøre den vanskelig å lese og forstå (Perry & Lindell, 2003, s. 343; McConnell & Drennan, 2006, s. 64). Å beholde en viss fleksibilitet i beredskapsplanen er viktig, fordi det er umulig å planlegge for alt som kan skje i en krise (Perry & Lindell, 2003, s. 343; Kruke, 2015, s. 180).

Wack (1985) og De Geus (1988) har trukket frem scenarioplanlegging som en metode for å planlegge for fremtidige hendelser, uten å måtte planlegge for alt tenkelig. Hensikten er ikke å lage et scenario som viser seg å være korrekt eller å dekke alle mulige utfall (Wack, 1985, s. 146). Isteden er formålet å utforske noen fremtidige alternativer og mulige løsninger i ulike kontekster, som er dekkende nok til å kunne tilpasses situasjonen som faktisk oppstår (Wack, 1985, s. 146; De Geus, 1988; Chermack, 2011, s. 1). Beredskapsplanen bør derfor ikke være for rigid og detaljert så den hindrer improvisasjon (Stern, 2013, s. 53; McConnell & Drennan, 2006, s. 64). Hensikten med improvisasjon er at ressurser kan tilpasse seg omgivelsene de befinner seg i, fordi [...] *in a rapidly evolving crisis situation an increased emphasis on improvisation may be more effective than a response-based solely around formal planning.*” (Brady, 2011, s. 42-43).

Beredskapsplanen og tilhørende beredskapsstrukturer blir iverksatt som respons på virkelige hendelser (fase fem) (Engen et al., 2019, s. 286). Implementering av beredskapsorganisasjonen kan også utføres i forbindelse med trening og øvelser, og periodiske øvelser er en viktig del av en beredskapsplan (Engen et al., 2019, s. 286; Graham et al., 2006, s. 12). Planverk bør øves for å sikre at relevante aktører er kjent med beredskapsplanen og sin rolle, og for å avdekke feil og mangler i beredskapsarbeidet generelt (Perry & Lindell, 2003, s. 345; Engen et al., 2019, s. 290).

Den siste fasen (sjette fase) av beredskapsarbeidet er å evaluere etter øvelser eller virkelige hendelser, og bruke lærdommen til å oppdatere og forbedre beredskapsplanverk og – trening (Engen et al., 2019, s. 286). Beredskapsplanverk er ikke statiske, men dynamiske, planverk og bør oppdateres som følge av ny kunnskap og erfaringer fra øvelser og reelle hendelser (Perry & Lindell, 2003, s. 346). På den måten blir beredskapsarbeid en kontinuerlig og sirkulær prosess som kan ses i sammenheng med krisefasene i figur 1, og som illustreres ytterligere i figur 3.

Figur 3 Faser i beredkapsarbeidet i relasjon til krisefaser – en sirkulær prosess (Engen et al., 2019, s. 286)

Figur 3 illustrerer hvordan fasene i beredkapsarbeidet kan plasseres i de ulike krisefasene (Engen et al., 2019, s. 286). Modellen viser at de forberedende tiltakene som gjennomføres i førkrisefasen, som utarbeidelse av risikoanalyse og beredkapsplan, legger grunnlaget for hvilken respons som iverksettes i akuttfasen. Videre skal læring og evaluering av responsen som ble iverksatt i akuttfasen bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget som benyttes i forbindelse med oppdatering av analyse – og beredkapsplanverk i en ny førkrisefase (Engen et al., 2019, s. 286).

2.3.1 utfordringer med beredkapsplanlegging

Selv om beredkapsplanlegging er viktig for å være forberedt på kriser og uønskede hendelser, så er ikke beredkapsarbeidet fritt for utfordringer. En utfordring er at mange kriser har lav sannsynlighet for å inntreffe (McConnell & Drennan, 2006, s. 62; Enander et al., 2015, s. 2). Det betyr at beredkapsplanlegging legger beslag på ressurser med den hensikt å planlegge for hendelser som kanskje aldri kommer til å inntreffe (McConnell & Drennan, 2006, s. 62). En vanlig innvending mot beredkapsplanlegging er derfor at arbeidet opptar ressurser som burde brukes på andre – og mer kritiske – områder, fordi det er irrasjonelt å planlegge for tilnærmet usannsynlige hendelser (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 155; Enander et al., 2015, s. 2). Beredskap risikerer av den grunn å få lite oppmerksomhet inntil en krise faktisk

inntreffer, fordi folk ikke ønsker å tenke på negative konsekvenser og «worst case»-scenarier (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 154). Motvilligheten kan blant annet være forårsaket av frykt, dilemmaer knyttet til kost/nytte og lav sannsynlighet, eller tilbøyeligheten til å heller holde seg til kjente risikoer (Clarke, 2008, s. 154; Boin et al., 2021, s. 109). Helsloot & Ruitenbergh (2004, s. 110) peker på at folk vil forberede seg på kriser og ulykker de vurderer til å ha en rimelig sjanse for å inntreffe og som det derfor er hensiktsmessig å forberede seg på. Fokuset på kjente risikoer og tidligere kriser kan føre til at den neste krisen rammer uforberedt og overraskende, og at sårbarheter forblir skjult som følge av manglende oppmerksomhet (Engen et al., 2019, s. 265-266).

Selv om beredskapsplanlegging skal strebe etter å bruke så korrekt kunnskap om trusselen som mulig, så vil det tidvis være vanskelig å tilegne seg. Planlegging baserer seg på en vurdering av fremtiden og vil derfor være usikker (Eriksson & McConnell, 2011, s. 91; Engen et al., 2019, s. 288). Dersom det er knyttet mye usikkerhet til den fremtidige trusselen, så kan det føre til en retorisk fremfor rasjonell beredskapsplanlegging (Clarke, 1999, s. 4). Det kan for eksempel føre til at en planlegger beredskap med ressurser som en ikke kan garantere for at vil være tilgjengelige og som derfor ikke reflekterer de operative realitetene (Kruke, 2015, s. 183; Engen et al., 2019, s. 293). Dette er ifølge Clarke (1999, s. 16) å regne som fantasidokumenter. Fantasidokumentene gir inntrykk av kontroll, uavhengig om det er realiteten eller ikke, da hensikten er å bevise at noen [...] are doing *something* about a problem.» (Clarke, 1999, s. 13). Fantasidokumenter blir sådan en symbolsk beredskap som gir inntrykk av synergi og forutsigbarhet, men som i realiteten ikke reflekterer reelle trusler, responsstrukturer og tilgjengelige ressurser (Engen et al., 2019, s. 293; McConnell & Drennan, 2006, s. 64-65). Konsekvensen er manglende sammenheng mellom «kart og terreng», og en plan som ikke kan iverksettes i en akutfase (Engen et al., 2019, s. 293)

Beredskapsarbeid skal i utgangspunktet være en kontinuerlig prosess (Perry & Lindell, 2003, s. 338). Likevel er det en tendens til at beredskapsplanlegging resulterer i et produkt som settes i bokhyllen når planleggingsarbeidet er avsluttet (Perry & Lindell, 2003, s. 346). En skrevet plan garanterer imidlertid ikke beredskap, og er først og fremst et øyeblikksbilde av en situasjon på et spesifikt tidspunkt (Perry & Lindell, 2003, s. 338). Dersom en behandler beredskapsplanen som et ferdig produkt, så vil det kunne gi en illusjon av å være forberedt. Derfor er det viktig å behandle beredskapsplanen som et dynamisk planverk som oppdateres ettersom en tilegner seg ny kunnskap og nye ferdigheter (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Engen

et al., 2019, s. 291). Planer må derfor jevnlig testes og oppdateres på bakgrunn av lærdom fra beredskapsøvelser og/eller reelle beredskapssituasjoner (Engen et al., 2019, s. 291).

2.4 Beredskapsøving – og trening

Beredskapsplanlegging stopper ikke ved en skriftlig plan, og trening og øvelser inngår derfor som en sentral del av beredskapsarbeidet (Engen et al., 2019, s. 361; Perry & Lindell, 2003, s. 346; McConnell & Drennan, 2006, s. 67; Graham et al., 2006, s. 12). Trening handler om enkeltferdigheter og innebærer at hver enkelt gjør seg kjent med kravene til sin egen posisjon, sine prosedyrer og eventuelt bruk av relevant utstyr, mens hensikten med øvelser er å teste relevansen og effektiviteten av den enkeltes trening og kompetansenivå når det gjelder krisehåndtering (Sommer et al., 2020, s. 14; Engen et al., 2019, s. 363). Øvelser kan videre styrke beredskapen på både individuelt og institusjonelt nivå (Biddinger et al., 2008, s. 96).

Øvelser er ifølge McConnell & Drennan (2006, s. 67) «[...] *the very essence of crisis preparedness*». På et individuelt nivå kan øvelser gi personer kjennskap til beredskapsplanverk og – prosedyrer, og hvilke krav som stilles til deres egen posisjon (Biddinger et al., 2008, s. 96; Engen et al., 2019, s. 363; Skryabina et al., 2020, s. 9). Stressende og traumatiske situasjoner kan gi økt puls og adrenalin, og samtidig redusere evnen til helhetlig tenkning og kreativitet (Dyndal, 2015, s. 159-160). Berørte personer handler derfor i beste fall slik de har lært og er vant til, og tidligere erfaring fra øvelser kan følgelig heve terskelen for når frykt og irrasjonelle reaksjoner tar overhånd (Dyndal, 2015, s. 160). Institusjonelt kan øvelser validere og teste systemer, ressurser, rutiner og beredskapsplaner opp mot forventninger og krav i trygge og kontrollerte omgivelser (Sommer et al., 2020, s. 14; Perry, 2004, s. 66; Pursiainen, 2018, s. 86; Biddinger et al., 2008, s. 96; Skryabina et al., 2020, s. 9). På den måten kan eventuelle mangler og svakheter i beredskapsplanleggingen avdekkes (Biddinger et al., 2008, s. 96).

For å teste rutiner og planverk så kan ulike øvelsestyper gjennomføres. De vanligste øvelsestypene er bordøvelse, spilløvelse, funksjonsøvelse og fullskalaøvelse (Sommer et al., 2020, s. 190-192; Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2016, s. 36). I en bordøvelse blir roller klarlagt og nødvendig planverk funnet frem før deltakerne får presentert et scenario som skal sette i gang diskusjoner om hvilke beslutninger og handlinger de ville iverksatt dersom det var en reell hendelse (Engen et al., 2019, s. 364; Moss & Gaarder, 2022, e68). Bordøvelse er den minst formelle og komplekse øvelsestypen og kan raskt organiseres (Skryabina et al. 2020, s. 2). Deltakerne får imidlertid kun diskutere og de øver ikke på selve

iverksettelsen av tiltak og/eller beredskapsorganiseringen (Engen et al., 2019, s. 364). Ved en spilløvelse økes realismen ved å gi deltakerne muligheten til å flytte seg mellom rom og kommunisere ved hjelp av utstyr de ville benyttet i virkeligheten (Sommer et al., 2020, s. 191). Funksjonsøvelser har til hensikt å øve på samvirke mellom aktører i beredskapsorganisasjonen(ene) og realismen økes ytterligere ved å for eksempel benytte markører og iverksette tiltak (Sommer et al., 2020, s. 191; Engen et al., 2019, s. 364). Fullskalaøvelser er de mest komplekse og realistiske øvelsene (Engen et al., 2019, s. 364; Skryabina et al., 2020, s. 2; Moss & Gaarder, 2022, e68). Hensikten med fullskalaøvelser er å teste hele beredskapsorganisasjonen og deres samvirke med relevante aktører i forbindelse med scenarioet (Sommer et al., 2020, s. 191; Engen et al., 2019, s. 364).

2.4.1 utfordringer med beredskapsøvelser

Selv om øvelser inngår som en sentral komponent i beredskapsarbeidet, så er heller ikke beredskapsøvelser uten utfordringer. Beredskapsøvelser kan være dyre og jo mer realistiske øvelsene skal være, jo dyrere og mer ressurskrevende kan gjennomføringen bli (McConnell & Drennan, 2006, s. 67; Skryabina et al., 2020, s. 2). Realistiske øvelser øker imidlertid muligheten for innlevelse og læring hos øvingsdeltakerne (Skryabina et al., 2020, s. 2; Engen et al., 2019, s. 366; Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2016, s. 40). Det er ikke tvil rundt nytten av realistiske fullskalaøvelser, men det er urealistisk at slike øvelser kan gjennomføres for hvert mulige scenario (McConnell & Drennan, 2006, s. 67).

Videre så bør ikke øvingsscenarioene være for usannsynlige, fordi øvelsene da kan oppleves som bortkastet tid (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15). Det kan være vanskelig å få til en balanse mellom å øve på hendelser som er sannsynlige og hendelser som er usannsynlige, men som likevel kan inntreffe. Risikovurderinger, og derav trening og øvelser, baseres ofte på historiske data (Sommer et al., 2020, s. 50). Dersom en hendelse har inntruffet før, så er det ikke usannsynlig at den vil inntreffe igjen. Paradokset er at selv om øving på det kjente og forutsigbare øker evnen til å håndtere det sannsynlige, så kan det også øke sårbarheten og gå utover evnen til å håndtere det uvanlige og uforutsette (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15; Sommer et al., 2020, s. 50; Dyndal, 2015, s. 162). Personer som planlegger øvelser kan følgelig stå i et dilemma mellom behovet for realisme og behovet for å implementere overraskelser og uventede momenter i øvelsene (Engen et al., 2019, s. 366). Kunsten er derfor å lage et øvingsscenario

som er personlig nok for deltakerne, slik at de opplever at «det angår meg og mine» (Sommer et al., 2020, s. 140).

Beredskapsopplæring bør likevel ikke være for situasjonsspesifikk (Sommer et al., 2020, s. 40). Virkeligheten blir sjeldent nøyaktig som øvelsen (Sommer et al., 2020, s. 39; McConnell & Drennan, 2006, s. 67). Målet med beredskapsopplæring er derfor å oppnå kunnskap og ferdigheter som kan generaliseres til situasjoner som *ligner* øvelsesscenarioet (Sommer et al., 2020, s. 40). Hensikten er å kunne gjenkjenne karakteristiske trekk ved situasjoner og knytte disse til handlingsalternativer som gir ønsket effekt (Sommer et al., 2020, s. 40). Dog handler ikke beredskapsopplæring utelukkende om å lære seg forutbestemte handlinger i typiske situasjoner, men også om å vurdere hvilken atferd som gir mest fordelaktig konsekvens i en bestemt beredskapssituasjon (Sommer et al., 2020, s. 40). Evnen til å diskriminere er derfor like viktig som å kunne generalisere (Sommer et al., 2020, s. 40). På den måten kan øvelser gi kunnskap om hva en bør gjøre og hvordan, eventuelt hva og når en ikke skal gjøre noe, og bli trygg på visse handlingsmønstre uten at det reduserer tilpasningsdyktigheten (Daniels et al., 2010, s. 87; Dyndal, 2015, s. 161).

2.5 Individuell beredskapsbevissthet

Ifølge Engen et al. (2019, s. 292) handler beredskapsbevissthet om å få et personlig eierskap til beredskap og ens egen rolle i beredskapen. Både individer og organisasjoner bør være bevisst på hvilke risikoer de eksponeres for og hvilke tiltak som kan iverksettes for å forberede seg (Enders, 2001, s. 52).

For å analysere individuell beredskapsbevissthet kan en ta utgangspunkt i seks faktorer: individers kunnskap om farer, holdninger til risiko, tidligere erfaringer med beredskapssituasjoner, eksponering for informasjonsdeling, personlig evne til å begrense, forberede og/eller respondere på beredskapssituasjoner og demografiske karakteristikk² (Enders, 2001, s. 54).

Kunnskap om farer omhandler i hvilken grad individer har kjennskap til hvilke farer som eksisterer, og om de for eksempel har kunnskap om faresignaler eller hvordan en gitt krise vil utvikle seg (Enders, 2001, s. 54-56). *Holdninger til risiko* kan knyttes til individers

² Oversatt fra “hazard knowledge”, “attitudes to risk”, “previous experience of emergencies”, “exposure to awareness raising”, “ability to mitigate/prepare/respond” og “demographic characteristics” (Enders, 2001, s. 54).

risikopersepsjon, og deres vurdering av sannsynligheten for og konsekvensen av en risiko, og hvordan denne vurderingen er sammenlignet med andre risikoer (Enders, 2001, s. 56). *Tidligere erfaringer* med kriser innebærer hvorvidt individer, enten personlig eller gjennom andre, har vært involvert i eller blitt berørt av kriser (Enders, 2001, s. 56). Erfaringene kan være på bakgrunn av kriser som rammet i geografisk nærhet, men erfaringer kan også være som følge av kriser som inntraff langt unna (Enders, 2001, s. 55). *Eksposering for informasjon* viser til i hvilken grad individer har vært eksponert for beredskapsinformasjon eller – opplæring, enten personlig eller gjennom andre, og om informasjonen/opplæringen bidro til økt interesse og/eller motivasjon for beredskap (Enders, 2001, s. 55). *Evne til å begrense, forberede eller respondere* på kriser handler om i hvilken grad individer opplever at de har evnen til å handle hensiktsmessig i en gitt beredskapssituasjon (Enders, 2001, s. 55). Disse evnene kan blant annet påvirkes av faktorer som tilgang på ulike ressurser, opplevelse av sårbarhet, og følelse av personlig ansvar for å forebygge/forberede for en krise (Enders, 2001, s. 55). *Demografiske karakteristikk* inkluderer sosioøkonomiske eller beskrivende faktorer om individet og deres situasjon, som for eksempel kjønn, alder, utdanning og arbeidsstilling (Enders, 2001, s. 55-56).

2.6 Analytiske implikasjoner

Kapittelet har redegjort for det teoretiske rammeverket som skal bidra til å analysere studiens empiriske funn. Da pågående livstruende vold vil true grunnleggende verdier som liv og helse og være en endring fra universitetets normalsituasjon, så er det formålstjenlig å konseptualisere krisebegrepet. Teori på beredskapsplanlegging og utfordringer med hensyn til beredskapsarbeidet er sentralt for å studere hvordan UiT arbeider med beredskap knyttet til PLIVO samt analysere hva som eventuelt kan forårsake utfordringer. Videre skal de seks faktorene som Enders (2001, s. 54) legger til grunn for å analysere beredskapsbevissthet bidra til å studere beredskapsbevisstheten blant ansatte ute i linjen på universitet.

3 Metode

Kapittelet vil redegjøre for studiens metodiske fremgangsmåte. Her presenteres studiens forskningsdesign og – strategi, i tillegg til bakgrunn for valg knyttet til innsamling og analyse av datamateriale. Kapittelet vil også vurdere studiens reliabilitet og validitet, og avslutningsvis redegjøre for og reflektere over studiens etiske utfordringer.

3.1 Forskningsdesign

Studien har en kvalitativ tilnærming for å belyse problemstillingen og besvare forskningsspørsmålene. En kvalitativ tilnærming er hensiktsmessig når studiens formål er å utvikle forståelse for sosiale fenomener, fordi tilnærmingen muliggjør fordypning og intensive analyser av fenomenene som analyseres (Thagaard, 2018, s. 12; Marshall & Rossman, 2016, s. 3). Gjennom en kvalitativ tilnærming kan forskeren få innblikk i deltakernes perspektiver, og hvordan deltakerne tenker, føler, handler og lærer, i deres naturlige kontekst og lokale omgivelser (Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 12; Postholm, 2005, s. 17). Formålet er følgelig å danne seg et bilde av deltakernes perspektiv når det gjelder et bestemt forskningsfokus (Postholm, 2005, s. 35). Med tanke på at hensikten til denne studien er å undersøke UiT sitt beredskapsarbeid og universitetsansattes beredskapsbevissthet med hensyn til PLIVO, så vil en kvalitativ tilnærming være egnet for å få en dypere forståelse av deltakernes tanker, opplevelser og holdninger knyttet til tematikken.

Kvalitative metoder egner seg også godt for å studere temaer det er lite forskning på fra tidligere (Thagaard, 2018, s. 12). Det er svært begrenset med tidligere forskning på beredskapsplanlegging og – bevissthet på norske universiteter (Kommedal & Midtbø, 2021) og generelt lite forskning på tilsiktede handlinger i norsk skolesektor³. Følgelig bør en kvalitativ tilnærming være egnet for denne studiens formål.

3.2 Casestudie

Ifølge Yin (2009, s. 18) så er casestudie et hensiktsmessig forskningsdesign når formålet er å undersøke samtidfenomener i dybden og i sammenheng med fenomenets kontekstuelle forhold. Casestudier beskriver og forklarer sosiale fenomener, og egner seg godt til

³ Se kap. 1.1 Tidligere forskning

forskningsspørsmål som utforsker *hvordan* og *hvorfor* fenomener skjer (Yin, 2009, s. 27; Hunziker & Blankenagel, 2019, s. 167). Fremgangsmåten i casestudier kjennetegnes av at forskningen retter seg mot å studere og få rikholdig informasjon om enhetene som representerer casen (Thagaard, 2019, s. 51). På bakgrunn av studiens problemstilling og forskningsspørsmål, så er casestudie et egnet forskningsdesign for å undersøke hvordan beredskapsplanlegging med hensyn til PLIVO gjennomføres og oppfattes i en universitetskontekst.

3.2.1 Valg av case

En case kan for eksempel være et individ, en gruppe, en hendelse eller en organisasjon (Postholm, 2005, s. 50; Hunziker & Blankenagel, 2021, s. 142; Thagaard, 2018, s. 51). Casen representerer en avgrenset kontekst (Jacobsen, 2015, s. 97) og i denne sammenhengen er casen UiT Norges arktiske universitet. Studien er følgelig en enkeltcasestudie (Johannessen et al., 2010, s. 87). Casen har dog flere analyseenheter, fordi studien ikke bare undersøker universitetet som helhet, men også undersøker ulike grupper ansatte og deres individuelle meninger og holdninger (Johannessen et al., 2010, s. 88). Yin (2009, s. 32) påpeker imidlertid at “[...] *if the case is about local services in a specific area, you need to decide which services to cover.*”. For å gjøre studien mer spesifikk retter den derfor spesielt fokus på UiT sitt beredskapsarbeid/-bevissthet med hensyn til pågående livstruende vold (PLIVO).

UiT ble valgt som case på bakgrunn av at scenarioer med livstruende vold ikke nødvendigvis er et storbyfenomen (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2015, s. 48). Det kan tenkes at knivstikkingen på Universitetet i Oslo kan ha bidratt til økt fokus på PLIVO-scenarioer i beredskapsarbeidet på UiT, men det er samtidig rimelig å argumentere for at det er geografisk langt mellom Oslo og Tromsø. Trusselen kan dermed fremstå fjern og usannsynlig, og derav føre til «det skjer ikke her»-mentalitet. Et slikt tankesett kan i så fall tenkes å påvirke beredskapsbevisstheten og hvilke prioriteringer som gjøres i forbindelse med beredskapsplanleggingen. Følgelig er UiT en interessant case med hensyn til å undersøke beredskapsplanlegging og – bevissthet knyttet til PLIVO.

3.3 Datainnsamling

Studien baserer seg på både primær – og sekundærdata for å besvare studiens forskningsspørsmål og problemstilling. Primærdata samles inn gjennom intervjuer med universitetsansatte på UiT, mens det blir gjennomført dokumentanalyse av sekundærdata.

I forbindelse med casestudier, så er det hensiktsmessig å benytte flere metoder for datainnsamling (Hunziker & Blankenagel, 2021, s. 155). Som nevnt baserer denne studien seg på datamateriale fra både intervju og dokumentanalyse. Datainnsamlingen er følgelig basert på en metodisk triangulering, da studien henter informasjon fra flere ulike kilder for å gi et holistisk bilde av casen (Ridder, 2017, s. 286; Fusch et al., 2018, s. 22; Hunziker & Blankenagel, 2021, s. 156). Intervju og dokumentanalyse er datainnsamlingsmetoder som kan utfylle hverandre, da intervjudata kan bekrefte dokumenter og vice versa, og dermed styrke resultatenes validitet (Fusch et al., 2018, s. 26; Creswell & Miller, 2000, s. 127).

Studiens forskningsspørsmål lå til grunn for hvilke kvalitative metoder som ble anvendt:

- *Forskningsspørsmål 1* har til hensikt å undersøke hvilke formelle krav og forventninger som ligger til grunn for beredskapsarbeidet til UiT. Ifølge Thagaard (2018, s. 53) gir tekster og dokumenter som anvendes innenfor konteksten som studeres inntrykk av hvilke retningslinjer og verdier deltakerne forholder seg til. Det er følgelig hensiktsmessig å gjøre en dokumentanalyse av foreliggende data for å besvare forskningsspørsmål 1. Intervjudata skal også bidra til å besvare forskningsspørsmålet for å styrke resultatenes validitet.
- *Forskningsspørsmål 2* skal undersøke hvordan UiT arbeider med beredskapsplanlegging i praksis og hvilken rolle PLIVO har i beredskapsarbeidet. Studien bruker både primær – og sekundærdata for å besvare forskningsspørsmålet og for å styrke funnernes kvalitet og validitet. I forbindelse med datainnsamlingen knyttet til forskningsspørsmål 2, så kunne det vært formålstjenlig å gjøre en dokumentanalyse av universitetets ROS-analyser og beredskapsplaner. Planverkene er imidlertid unntatt offentligheten og en dokumentanalyse var følgelig ikke aktuelt. All omtale av UiT sine beredskapsplanverk er derfor på bakgrunn av intervjudata med en informant fra universitetets kriseledelse/sentralt nivå.
- *Forskningsspørsmål 3* skal undersøke hva et utvalg universitetsansatte tenker om beredskap med hensyn til livstruende vold. Målet er å få innblikk i informantenes erfaringer, holdninger og refleksjoner knyttet til PLIVO og beredskap, og intervju er derfor en godt egnet metode (Thagaard, 2018, s. 53; Brinkmann & Tanggaard, 2012, s. 17).

3.3.1 Dokumentanalyse

Ifølge Lynggaard (2012, s. 153) så er en empirisk undersøkelse «[...] *uten dokumenter vanskelig å forestille seg*». Denne studien benytter sekundære dokumenter. Sekundære dokumenter er offentlige tilgjengelige dokumenter, selv om dokumentene ikke primært har offentligheten som målgruppe (Lynggaard, 2012, s. 155).

Genereringen av dokumenter ble gjort gjennom snøballmetoden, i tillegg til eksplorative intervju. Snøballmetoden betyr å følge innbyrdes referanser mellom ulike dokumenter (Lynggaard, 2012, s. 158). Hensikten med eksplorative intervju er at personer innenfor studiens kontekst kan angi dokumenter som er relevante for studien (Lynggaard, 2012, s. 159). Jeg gjennomførte to eksplorative intervjuer; ett med en HMS-rådgiver på UiT og ett med en ansatt fra universitetets sentrale kriseledelse. På bakgrunn av snøballmetoden og eksplorative intervju ble følgende dokumenter benyttet i studien (tabell 1):

Tabell 1 Oversikt over dokumenter

Dokument	Aktør	Årstall
Styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartementets sektor	Kunnskapsdepartementet	2021
Råd mot terrorhandlinger	Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Politiet og NSM (Nasjonalt sikkerhetsmyndighet)	2021
Sikresiden	UiT Norges arktiske universitet	2023

Styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartementets sektor (2021) og *Råd mot terrorhandlinger* (2021) er sekundære dokumenter, mens Sikresiden er en nettside. Ifølge Lynggaard (2012, s. 154) kan imidlertid et dokument «[...] *sies å være språk som er fiksert i tekst og tid*», og det er følgelig å mulig å analysere Sikresiden som et dokument.

Kvalitetssikring av dokumentene ble gjennomført ved å vurdere dokumentenes autentisitet, troverdighet, representativitet og mening (Scott, 1990, s. 10). Autentisitet handler om dokumentene er genuine med tanke på opphav og avsender, mens dokumentenes troverdighet vurderes på bakgrunn av hvorvidt en kan ha tillit til innholdet (Scott, 1990, s. 10; Lynggaard, 2012, s. 167; Thagaard, 2018, s. 119). Dokumentenes representativitet omhandler deres relevans og evne til å representere det fenomenet studien ønsker å belyse, mens mening er hvorvidt dokumentene fremstår klare og forståelige med sitt innhold (Lynggaard, 2012, s. 168; Thagaard, 2018, s. 119). Det er rimelig å argumentere for at dokumentene som er analysert i studien (tabell 1) er autentiske, troverdige, representative og med høy grad av mening, da det er offentlige dokumenter/ressurser som eksplisitt omhandler studiens tematikk og som er utarbeidet av legitime, offentlige aktører.

3.3.2 Intervju

Intervju er en egnet metode for å få kjennskap til menneskers meninger, holdninger og opplevelser om seg selv og omgivelsene sine (Thagaard, 2018, s. 53; Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 17). Metoden kan også benyttes for å få fakta om et tema (Yin, 2009, s. 107). Det er derfor en hensiktsmessig metode å benytte med hensyn til studiens forskningsspørsmål. Det ble gjennomført intervju med én informant for å besvare forskningsspørsmål 1 og 2, og så med elleve informanter for å besvare forskningsspørsmål 3.

Intervjuene hadde en delvis strukturert tilnærming og tok utgangspunkt i semistrukturerte intervjuguider (Thagaard, 2018, s. 91; Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 26). Det betyr at intervjuene tok utgangspunkt i fastlagte spørsmål, men rekkefølgen varierte og spørsmålene kunne tilpasses tema som informantene selv tok opp underveis (Thagaard, 2018, s. 91; Tanggaard & Brinkmann, 2012, s. 28; Johannessen et al., 2010, s. 139). Målet var at intervjuet skulle være en naturlig dialog mellom meg og informanten, og en delvis strukturert tilnærming gir en god balanse mellom standardisering og fleksibilitet (Johannessen et al., 2010, s. 139).

Det ble utarbeidet to intervjuguider som hadde til hensikt å bidra med data til ulike forskningsspørsmål. Guidene var basert på de samme temaene og utarbeidet på bakgrunn av studiens teoretiske rammeverk, men spørsmålene hadde noe ulik vinkling og formulering (se vedlegg 2 og 3). Intervjuguiden til kriseledelsen hadde til hensikt å samle inn data med hensyn

til forskningsspørsmål 1 og 2, mens formålet med intervjuguiden til den skarpe enden var å besvare forskningsspørsmål 3.

3.3.3 Utvalg

Studiens utvalg var strategisk og besto av totalt tolv informanter (tabell 2). Et strategisk utvalg innebærer systematisk utvelging av personer eller enheter basert på deres relevans og egnethet med hensyn til studiens tematikk (Thagaard, 2018, s. 54). Strategisk utvelging er i tillegg en fleksibel prosess som tillater å kombinere fremgangsmåter og supplere enheter/personer underveis i studien (Thagaard, 2018, s. 54; Grønmo, 2004, s. 99).

I forbindelse med forskningsspørsmål 1 og 2 var det ønskelig med en informant fra universitetets kriseledelse (nivå 1/sentralt nivå). I forbindelse med forskningsspørsmål 3 var det ønskelig med informanter fra ulike nivå og stillinger på universitetet, for å kunne analysere beredskapsbevisstheten fra ulike perspektiver. Det ble i utgangspunktet valgt ansatte med lederroller og/eller verv for å øke sannsynligheten for at informantene hadde kjennskap til, eller meninger om, studiens tematikk. Avgrensningen gjorde rekrutteringen mer systematisk, da det ga noen konkrete kriterier å ta utgangspunkt i fremfor tilfeldig rekruttering.

Rekrutteringen av informanter ble gjort på bakgrunn av selvseleksjon. Det vil si at utvalget ble etablert på grunnlag av at informanter som ble kontaktet sa seg villige til å delta (Grønmo, 2004, s. 101). Det ga studien et tilgjengelighetsutvalg, da studien baserte seg på informanter som gjorde seg tilgjengelige for forskning (Thagaard, 2018, s. 56). Informanter fikk tilsendt informasjonsskriv og samtykkeskjema i forbindelse med invitasjonen, og informantene som sa seg villige til å delta fikk tilsendt intervjuguiden i forkant av intervjuet (se vedlegg 1, 2 og 3).

Rekrutteringen av informanter foregikk kontinuerlig over et par måneder og utvalget vokste underveis i datainnsamlingsprosessen (Grønmo, 2004, s. 99). Studien nådde etter hvert et teoretisk metningspunkt⁴ (Grønmo, 2004, s. 89), i tillegg til at studiens tidsramme satte en naturlig stopper for rekrutteringsprosessen. Påfølgende tabell (tabell 2) viser studiens endelige utvalg:

⁴ Teoretisk metningspunkt betyr at nye informanter eller enheter ikke tilfører ny innsikt (Grønmo, 2004, s. 89)

Tabell 2 Oversikt over informanter

Informant	Datainnsamling	Kode
Fra kriseledelsen	Intervju (digitalt)	K1
Dekan	Intervju	D1
Instituttleder	Intervju	I1
Instituttleder	Intervju (digitalt)	I2
Hovedverneombud	Intervju	H1
Hovedverneombud	Intervju	H2
Hovedverneombud	Intervju	H3
Verneombud	Intervju	V1
Verneombud	Intervju	V2
HMS-rådgiver	Intervju	R1
HMS-rådgiver	Intervju	R2
HMS-rådgiver	Intervju	R3

3.3.4 Gjennomføring av intervjuer

Til sammen ble det gjennomført cirka 7 timer med intervju. Ti av tolv intervjuer ble gjennomført fysisk, mens to intervjuer ble gjennomført digitalt over Teams. Fordelen med fysiske intervjuer er at det blir en personlig kontakt mellom forsker og informant (Thagaard, 2018, s. 111), mens et digitalt intervju over Teams gir en større avstand mellom forsker og informant. Min erfaring var at samtalen under de digitale intervjuene mellom meg og informantene fløt like naturlig som i de fysiske intervjuene, og det opplevdes derav uproblematisk å gjennomføre intervjuene digitalt.

I informasjonsskrivet ble det opplyst om at det var ønskelig å benytte diktafon under intervjuene. Informantene ble i tillegg spurt om å bekrefte at de var komfortable med lydopptak før intervjuene begynte. Diktafon ble således benyttet i elleve av tolv intervjuer. Bruk av

diktafon muliggjorde transkribering av intervjuet i etterkant, slik at fokuset under intervjuene kunne være på samtalen mellom meg og informanten fremfor på å notere informasjon (Tjora, 2021, s. 180; Thagaard, 2018, s. 112). Etter intervjuene ble lydfilene transkribert til tekst, og i forbindelse med transkripsjonen ble informantene anonymisert og kodet (tabell 2). Etter transkriberingen ble lydfilene slettet. Ved et av de fysiske intervjuene ble ikke diktafon benyttet, og følgelig kan analysen bli påvirket av min hukommelse og personlige tolkninger av intervjuet.

Intervjuene startet med at jeg presiserte formalitetene som frivillig deltakelse, retten til innsyn i personopplysninger og retten til å trekke samtykket. Videre baserte intervjuene seg på intervjuguiden, med vekt på temaer som planverk, øvelser og personlig beredskapsbevissthet. Ved hjelp av de semistrukturerte intervjuguidene ble relevante tema belyst, men samtidig ga intervjuene rom for at informantene kunne reflektere fritt og trekke inn egne tema og stille oppfølgingsspørsmål. Intervju er følgelig en fleksibel metode (Grønmo, 2004, s. 163). Fleksibiliteten kan imidlertid ha ført til at ikke alle informantene har fått samme spørsmål, selv om alle har belyst de samme temaene. Det gjør at svarene til informantene ikke kan sammenlignes direkte. Til gjengjeld kan det danne et bredere inntrykk av hvordan informantene reflekterer over tematikken og hvilke sammenhenger de ser.

3.4 Dataanalyse

For å analysere datamaterialet ble det gjennomført en tematisk analyse. Analysemetoden er hensiktsmessig med tanke på studiens forskningsspørsmål, da tematisk analyse er egnet for å studere hvordan fenomener forstås og oppleves (Boyatzis, 1998, s. 6; Thagaard, 2018, s. 171). I denne sammenhengen er fenomenet/casen beredskapsplanlegging og – bevissthet med hensyn til PLIVO på UiT. Formålet med tematisk analyse er å oppdage temaer i datamaterialet, kode informasjonen og tolke funnene i lys av et teoretisk eller konseptuelt rammeverk (Boyatzis, 1998, s. 11). Analysen i denne studien tar utgangspunkt i stegene 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering (Johannessen et al., 2018, s. 282). Steg 4, rapportering, blir imidlertid ikke hensyntatt i delkapittelet, da kapittel 4 redegjør for analysens resultater. Datanalysen ble gjennomført manuelt.

Første steg var å få oversikt over datamaterialet og dette ble gjort ved å transkribere lydopptakene fra intervjuene (Tjora, 2021, s. 185). Transkriberingen inkluderte nøleord for å markere når informantene reflekterte og/eller var usikre, mens tonefall, ironi og/eller latter ble utelatt. Deretter ble transkripsjonene gjennomlest og dannet så grunnlaget for kodingsprosessen

(Johannessen et al., 2018, s. 284). Koding innebærer å fremheve viktige poenger i datamaterialet ved å betegne utsnitt av teksten med kodeord/- betegnelser (Johannessen et al., 2018, s. 284; Thagaard, 2018, s. 153). Jeg begynte med å markere sentrale poenger og formuleringer i hver transkripsjon for å få en overordnet oversikt over innholdet. Videre lagde jeg tabeller for hver informant der jeg la inn de markerte setningene og formuleringene, for så å oppsummere meningsinnholdet med noen konkrete stikkord i en egen kolonne (Johannessen et al., 2018, s. 289). For å enklere få øye på nyanser og sammenhenger, så benyttet jeg en datanær tilnærming (Johannessen et al., 2018, s. 290). Parallelt med kodingen noterte jeg også ned refleksjoner jeg gjorde meg underveis, såkalte analytiske memos, for å bedre forstå meningsinnholdet i kodene og begynne å se sammenhenger (Thagaard, 2018, s. 154; Johannessen et al., 2018, s. 291). Intervjuene ble i hovedsak kodet grundig én gang, men på bakgrunn av at kunnskapsnivået og spørsmålene mine endret seg underveis i prosessen, så ble dataen gjennomgått flere ganger for å sikre kodingens relevans (Johannessen et al., 2018, s. 293).

Kodene ble så kategorisert. I denne sammenhengen betyr kategorisering å sortere data med viktige fellestrekk i overordnede kategorier eller temaer (Johannessen et al., 2018, s. 294). Formålet til kategoriene/temaene er følgelig å konsentrere meningsinnholdet ytterligere og gi “[...] uttrykk for mønstre som fremhever sentrale perspektiver i analysen.” (Thagaard, 2018, s. 154). Kategoriene ble delvis til på bakgrunn av temaene fra intervjuguiden, som *krav og forventninger, planverk, øvelser og beredskapsbevissthet*, som tar utgangspunkt i å besvare forskningsspørsmålene. I tillegg gjorde tema som *informasjonsdeling og prioriteringer* seg gjeldende fra datamaterialet.

3.5 Reliabilitet

Reliabilitet handler om studiens pålitelighet og om forskningen er gjennomført på en troverdig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187). Utfordringen i kvalitative studier er at undersøkelsesopplegget er fleksibelt samt at møtet mellom forsker og informant alltid vil være en unik tidsbestemt situasjon (Grønmo, 2004, s. 228; Postholm, 2005, s. 169). Reliabiliteten i kvalitative studier vurderes derfor på bakgrunn av en inngående og transparent beskrivelse av forskningsprosessen, deriblant valg av forskningsstrategi, datainnsamlingsmetoder og studiens kontekst (Johannessen et al., 2004, s. 195; Grønmo, 2004, s. 230; Thagaard, 2018, s. 188).

De foregående delkapitlene har gitt en grundig beskrivelse av forskningsprosessen og gjennomføringen av datainnsamlingen – og analysen, og det er derfor rimelig å argumentere for at studiens reliabilitet følgelig har blitt styrket. Ved å redegjøre for studiens metodiske valg, så har forskningsprosessen blitt transparent og utenforstående kan dermed følge den metodiske prosessen som ligger til grunn for studien og dens resultater (Thagaard, 2018, s. 188).

Å benytte intervju som datainnsamlingsmetode kan imidlertid være en svakhet med hensyn til studiens reliabilitet. Intervju er en interaksjon mellom forsker og informant, der begge parter påvirker intervjuet (Thagaard, 2018, s. 104). Ved bruk av intervju så er det vanskelig å argumentere for høy reliabilitet, fordi begge parter subjektive trekk vil prege intervjusituasjonen og en annen forsker, i en annen posisjon, kan derfor få andre resultater (Thagaard, 2018, s. 105). Jeg forsøkte imidlertid å unngå ledende spørsmål for å motvirke at mine personlige verdier og meninger preget intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s. 108). I tillegg ble diktafon benyttet under elleve av tolv intervjuer og intervjuene ble transkribert. Dette kan styrke studiens reliabilitet, fordi det transkriberte datamaterialet gir mulighet for direkte sitering av informantene (Tjora, 2021, s. 181; Thagaard, 2018, s. 112).

Informantene fikk intervjuguiden tilsendt på forhånd. Dette kan svekke studiens reliabilitet, fordi informantene fikk anledning til å lese seg opp på intervjuets temaer før intervjuet ble gjennomført. Informantene kunne da, om ønskelig, tilpasse og konstruere svar på forhånd for å stille seg selv i et fordelaktig lys (Thagaard, 2018, s. 108). Jeg vil imidlertid argumentere for at det var en styrke at informantene fikk tilsendt intervjuguiden på forhånd, da studiens tematikk kan fremstå ukjent og fokuset på livstruende vold kan oppleves ubehagelig. Ved å få tilsendt intervjuguiden på forhånd kunne tankeprosessen til informantene settes i gang på forhånd, slik at verdifulle refleksjoner kunne komme fram under intervjuet.

3.6 Validitet

Validitet handler om gyldigheten til studiens tolkninger og om vi måler det vi ønsker å måle (Thagaard, 2018, s. 198; Grønmo, 2004, s. 221; Johannessen et al., 2004, s. 195; Postholm, 2005, s. 170). Det vil si om studien undersøker det den har til hensikt å undersøke, og om funnene reflekterer formålet og representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2004, s. 195). Under intervjuene var det tidvis noe usikkerhet blant informantene knyttet til betydningen av enkelte begreper, deriblant PLIVO og beredskap. Dette kan svekke studiens validitet, da det kan være at intervju spørsmålene ikke samlet inn data etter formålet (Postholm, 2005, s. 170).

Informantene kunne imidlertid alltid stille spørsmål dersom det var uklarheter eller dersom de ønsket tydeligere presiseringer av spørsmål og/eller begreper. Erfaringer fra de første intervjuene førte til at jeg senere i datainnsamlingsprosessen begynte intervjuene med å presisere hva jeg la i begrepet pågående livstruende vold for å etterstrebe innsamling av relevant data.

Videre så benytter studien metodetriangulering. Metodetriangulering kan styrke studiens validitet, fordi data samles inn fra flere kilder og på ulike måter (Johannessen et al., 2004, s. 195). I denne studien samsvarer funnene fra dokumentanalyse og intervju, og dette styrker følgelig studiens validitet (Creswell & Miller, 2000, s. 127). Dokumentanalyse og intervju er imidlertid begrenset til å utfylle hverandre med hensyn til forskningsspørsmål 1 og 2. For å styrke studiens validitet ytterligere kunne det vært hensiktsmessig å benytte metodetriangulering i forbindelse med forskningsspørsmål 3 i tillegg, for eksempel gjennom et fokusgruppeintervju, for å tilrettelegge for felles refleksjon og diskusjon rundt tematikken. På grunn av informantenes tilgjengelighet og studiens tidsramme ble ikke dette gjennomført.

Validitet kan også vurderes etter hvorvidt studiens funn kan generaliseres (Jacobsen, 2015, s. 237). En svakhet ved enkeltcasestudier er at det er vanskelig å generalisere fra en case til en annen (Jacobsen, 2015, s. 100). Hensikten med denne casestudien var dog ikke å generalisere, men å undersøke tematikken i forbindelse med studiens spesifikke case (Johannessen et al., 2004, s. 82). I kvalitative studier vurderes imidlertid studiens overførbarhet fremfor generaliseringsevne (Johannessen et al., 2004, s. 196). Det kan tenkes at studiens resultater kan være overførbare til andre norske universiteter og høyskoler, da mange UH-virksomheter er underlagt de samme kravene og retningslinjene, og derfor trolig arbeider med beredskap på tilsvarende måte som UiT. Til gjengjeld er beredskapsbevissthet svært individuelt og vil trolig variere i ulike caser, og det er derfor tvilsomt at funnene i forbindelse med forskningsspørsmål 3 er overførbare til andre caser.

Videre styrkes validiteten dersom studiens resultater samsvarer med tidligere forskning (Jacobsen, 2015, s. 236). Flere av studiens empiriske funn samsvarer med tidligere studier på tilsvarende tematikk, og studiens validitet er dermed styrket (Jacobsen, 2015, s. 237). Funnene i relasjon til tidligere forskning diskuteres nærmere i kapittel 4.

3.7 Etiske betraktninger

Det er blitt gjort flere etiske vurderinger underveis i utarbeidelsen av studien. De mest sentrale prinsippene det har blitt tatt hensyn til er informert samtykke og konfidensialitet (Thagaard, 2018, s. 22). For å sikre at informantene ga et informert samtykke, så ble det utarbeidet et informasjonsskriv og samtykkeskjema som ble sendt til dem i forbindelse med invitasjonen til deltakelse. Informasjonsskrivet (se vedlegg 1) opplyste om studiens formål, hva deltakelsen ville innebære, hvordan data ville bli lagret og behandlet, og hvem som ville ha tilgang til data. I tillegg var det oppgitt kontaktinformasjon til både undertegnende, veileder og universitetets personvernombud dersom informantene ønsket å stille spørsmål. Studien er godkjent av Sikt⁵, se vedlegg 1.

Det er imidlertid et par utfordringer knyttet til informert samtykke i kvalitative studier (Thagaard, 2018, s. 23). For det første var det begrenset hvor mye informasjon det var å gi informantene om studien (Thagaard, 2018, s. 23). Informasjonsskrivet ble utarbeidet tidlig i forskningsprosessen, fordi det var ønskelig å få rekruttert informanter så tidlig som mulig med tanke på studiens tidsramme. Studien har imidlertid endret seg underveis når det gjelder formulering av problemstilling, forskningsspørsmål og intervju spørsmål. Det har derfor vært viktig å ikke ta intervjudata fra informantene ut av kontekst, men være bevisst på hvilken informasjon som lå til grunn for informantene på intervjutidspunktet.

Som nevnt informerte informasjonsskrivet om hvordan data skulle lagres og behandles underveis i forskningsprosessen, og at data vil slettes etter at sensur på studien foreligger. Informantene ble også anonymisert i studien (Thagaard, 2018, s. 24). I analyseprosessen ble informantene kodet, slik at de ikke skal kunne identifiseres. I empiri – og diskusjonskapittelet vil alle informantene i tillegg omtales som hen, for å ikke identifisere kjønn. Studien benytter imidlertid informantenes stilling/verv. Bruk av stillingstittel/verv øker sannsynligheten for at informantene blir identifisert, men for å redusere sannsynligheten identifiseres altså ikke kjønn. På den måten bevares informantenes konfidensialitet.

⁵ Sikt er Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt, u.å.).

4 Resultater og diskusjon

Kapittelet vil presentere studiens empiriske funn og diskutere disse fortløpende for å sikre en oversiktlig struktur. De empiriske funnene er strukturert etter forskningsspørsmålene. Forskningsspørsmål 1 og 2 vil imidlertid diskuteres i sammenheng, fordi forskningsspørsmål 2 skal svare på hvordan UiT arbeider med beredskap i praksis og derav om de oppfyller gitte krav og forventninger. Empirien diskuteres i lys av studiens teoretiske rammeverk som ble presentert i kapittel 2. Avslutningsvis samles trådene i en oppsummerende diskusjon.

4.1 Krav og forventninger

Delkapittelet presenterer hvilke formelle krav og forventninger som stilles til UiT når det gjelder beredskapsplanlegging. Funnene som presenteres delkapittelet diskuteres i sammenheng med delkapittel 4.2, da krav og forventninger er styrende for hvordan arbeidet utføres i praksis.

4.1.1 Eksterne og interne krav og forventninger

UiT er en av Kunnskapsdepartementets underliggende virksomheter og universitetet følger derfor Kunnskapsdepartementets krav når det gjelder beredskapsarbeid (K1). Universitetet følger kravene i departementets styringsdokument for arbeid med sikkerhet og beredskap i kunnskapssektoren, i tillegg til krav i et årlig tildelingsbrev (K1). Tildelingsbrevet beskriver hva UiT skal gjøre og rapportere på i forbindelse med beredskap (K1). Kravene innebærer blant annet at universitetet skal rapportere på at de gjennomfører de grunnleggende tiltakene som ROS-analyse, beredskapsplan og øvelser (K1). Tildelingsbrevet sier også at UiT skal følge med på nasjonale trusselvurderinger (K1). Det nasjonale trusselbildet blir derfor en styring for arbeidet deres, men K1 påpeker at UiT også må ta hensyn til deres egne særegenheter og stedstilhørighet når de skal bygge beredskap. Videre viser K1 til at UiT har laget en intern beredskapsorganisering med definerte roller, og at dette er et internt krav som er styrende for beredskapsarbeidet deres.

Styringsdokument for Kunnskapsdepartementets sektor

Ifølge Kunnskapsdepartementets styringsdokument er det krav til underliggende virksomheter om å utarbeide ROS-analyser og krise- og beredskapsplaner, og å gjennomføre krise- og beredskapsøvelser (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 21). ROS-analysen skal identifisere

uønskede hendelser som kan inntreffe og Kunnskapsdepartementet anbefaler at virksomhetene henter inspirasjon fra DSBs krisescenarioer og nasjonale trusselvurderinger, i tillegg til at de tilpasser analysen til deres situasjon (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 22-23). Dersom risikoer vurderes til å ha middels eller høy risiko, så skal virksomheten utarbeide en tiltaksplan som skal beskrive hvordan tiltak skal redusere sannsynligheten for, og konsekvensene av, uønskede hendelser (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 23). Beredskapsplanen skal utarbeides på bakgrunn av ROS-analysen, være lett tilgjengelig og som et minimum beskrive rolle- og ansvarsfordeling, i tillegg til varslingsrutiner og rutiner knyttet til koordinering og kommunikasjon (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 23-24). All beredskapsplanverk, som ROS og beredskapsplan, bør gjennomgås årlig og revideres ved behov (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 23).

Når det gjelder beredskapsøvelser, så skal virksomhetene ta utgangspunkt i uønskede hendelser med middels eller høy risiko og øvelsene skal evalueres (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 24). Det skal utarbeides en årlig øvingsplan som skal beskrive øvelsens formål, tid og sted for gjennomføring, øvelsesscenario, øvelsestype og målgruppe (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 25). Forbedrings- og læringspunkter skal konkretiseres i en oppfølgingsplan som minimum skal inneholde læringspunkter, beskrivelse av tiltak, tidsramme/frist for gjennomføring av tiltak og ansvarlig for hvert tiltak (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 25). Det skal minimum gjennomføres én øvelse i året og det er ikke nødvendig å øve hele organisasjonen hver gang. Kriseledelsen må imidlertid håndtere hendelsen for at det skal regnes som en beredskapsøvelse (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 25).

4.2 Beredskapsarbeid i praksis og rollen til PLIVO

Delkapittelet presenterer og diskuterer den empiriske dataen fra intervjuet med informanten fra universitetets kriseledelse (K1), i tillegg til å vise til relevant sekundærdata (Sikresiden 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021) og funnene fra foregående delkapittel. Delkapittelet er delt inn i følgende underkapitler: Planverk, øvelser og informasjonsdeling.

4.2.1 Planverk

UiT utarbeider både ROS-analyse og beredskapsplan (K1). ROS-analysen utarbeides på grunnlag av hva nasjonale dokumenter sier at sektoren skal ta høyde for, i tillegg til scenarioer fra Kunnskapsdepartementets styringsdokument og sektor-ROS (K1). ROS-analysen baseres

også på lokalt risikobilde (K1). K1 forklarer at UiT har campuser flere steder i Nord-Norge og at campusene derfor utsettes for ulike risikoer. I tillegg til en sentral, overordnet ROS-analyse, gjennomføres det av den grunn også lokale ROS-analyser ute på fakultetene, da de kjenner sine områder best (K1). Dette er ifølge K1 i samsvar med ansvar- og nærhetsprinsippet. Samlet danner ROS-analysene et bilde av hva slags risikoer universitetet må forholde seg til og hvilke ressurser de har tilgjengelig (K1). K1 forklarer at alle fakultetene og avdelingene, i tillegg til øvrige ressurspersoner og kjentmann-personer, deltar i ROS-arbeidet.

Når det gjelder beredskapsplanene til UiT, forklarer K1 at beredskapsplanen er et sett av ulike dokumenter. De har en sentral, overordnet beredskapsplan i tillegg til lokale beredskapsplaner som de ti beredskapsgruppene utarbeider selv (K1). Universitetets beredskapsplan er imidlertid unntatt offentligheten (K1). Beredskapsplanen beskriver blant annet informasjon om ansvar og prinsipper, varslingsrutiner, organisering og samhandling, lokal og sentral beredskapsgruppe, øvelser og revisjon, opplæring, og kommunikasjon (K1). Videre inneholder planen ulike rutiner og tiltakskort når det gjelder hvordan sentral og lokal beredskapsgruppe skal håndtere kriser, følge opp berørte og pårørende, debriefe, og håndtere dødsfall (K1). Universitetet har også tiltakskort på en del hendelser, dog ikke alle, da noen tiltakskort er overførbare til flere hendelser (K1). Beredskapsplanene finnes både digitalt og på papir i tilfelle elektronisk kommunikasjon er utilgjengelig (K1).

ROS-analyser og beredskapsplanverk blir gjennomgått og revidert årlig (K1). Analysene og planene oppdateres dersom nye risikoer identifiseres eller i etterkant av beredskapsøvelser og/eller reelle hendelser (K1). Vanligvis er det deltakere fra fakultetene og avdelingene som deltar i revideringen (K1). Dersom planverket skal oppdateres på bakgrunn av en spesifikk hendelse, så deltar også berørte, da de har direkte erfaring med hvordan beredskapen fungerte og eventuelt hva som ikke fungerte (K1).

Når det gjelder PLIVO sin rolle i beredskapsarbeidet, så har UiT PLIVO som scenario i overordnet ROS-analyse (K1). I ROS-analysen blir PLIVO vurdert som en høy risiko på bakgrunn av at konsekvensene kan bli store (K1). Universitetet har i tillegg et tiltakskort på PLIVO-scenario (K1). Tiltakskortet er ifølge K1 i stor grad rollestyrt som følge av den interne beredskapsorganiseringen og det er sentral beredskapsgruppe som i hovedsak skal håndtere en PLIVO-hendelse på campus (K1). Tiltakskortet beskriver derfor fortrinnsvis ansvaret til aktører som har en formell rolle i kriseledelsen, som for eksempel direktør og kommunikasjonssjef

(K1). UiT har ifølge K1 også tiltakskort på PLIVO-scenario for de lokale beredskapsgruppene ute på fakultetene.

Diskusjon om planverk

De empiriske funnene tyder på at UiT utarbeider ROS-analyse og beredskapsplan i tråd med kravene til Kunnskapsdepartementet. Universitetet tar utgangspunkt i både lokalt og nasjonalt risikobilde når de utarbeider ROS-analyser og beredskapsplanen gir uttrykk for blant annet ansvarsfordeling, kommunikasjon, og varslingslinjer (K1). Beredskapsplanverket blir også årlig revidert og oppdatert (K1). Funnene tyder følgelig på at UiT gjennomfører fase 1 til 4 med hensyn til fasene i beredskapsarbeidet som illustrert i figur 2 (Engen et al., 2019, s. 284).

Videre kan funnene indikere at UiT arbeider kontinuerlig med beredskap (Perry & Lindell, 2003, s. 338) og på den måten er bevisst sitt ansvar når det gjelder å sikre tryggheten til sine studenter og ansatte (Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312; Jaradat et al., 2015, s. 4; Tipler et al., 2017, s. 324; Graham et al., 2006, s. 12). Universitetet bruker eksempelvis erfaringer fra øvelser og/eller reelle hendelser til å forbedre og oppdatere beredskapsplanverkene sine (K1). Dette kan ses i lys av et utvidet krisebegrep (Kruke, 2015, s. 178; Engen et al., 2019, s. 264; figur 1) og beredskapsarbeidet i relasjon til krisefasene som en sirkulær prosess (figur 3), der arbeidet i en krisefase påvirker neste krisefase. Ved å utnytte læring fra etterkrisefasen, enten reell eller fiktiv, så kan UiT forbedre planverket sitt til en ny førkrisefase (Engen et al., 2019, s. 286). På den måten går ikke universitetet tilbake til status quo etter en hendelse eller øvelse, og beredskapsarbeidet blir følgelig en kontinuerlig prosess.

Det kan videre tenkes at ved å jevnlig revidere og oppdatere beredskapsplanverk, så kan UiT motvirke faren for at planene blir fantasidokumenter (Clarke, 1999, s. 16) eller at planene behandles som ferdige produkter (Perry & Lindell, 2003, s. 346). Ved å oppdatere planverk på bakgrunn av erfaringer og læring, så oppdateres også "øyeblikksbildet" av situasjonen (Perry & Lindell, 2003, s. 338), slik at beredskapsplanverket beskriver reelle trusler og responsstrukturer. Jevnlig revidering og oppdatering av beredskapsplanverk kan tyde på at UiT etterstreber så korrekt kunnskap om risiko som mulig, slik at kriseledelsen kan planlegge hensiktsmessig respons (Perry & Lindell, 2003, s. 342). De empiriske funnene tyder dermed på at UiT identifiserer risikoer og planlegger beredskapsprosedyrer i førkrisefasen, og det er derfor rimelig å argumentere for at universitetet har en proaktiv tilnærming til beredskap fremfor en ad-hoc tilnærming (Magni et al., 2017).

Relevansen til beredskapsplanverk bør i tillegg sikres gjennom deltakelse i planleggingsarbeidet (Engen et al., 2019, s. 291; Coles & Buckle, 2004, s. 11; Perry & Lindell, 2003, s. 345). Empirien kan tyde på at sentralt nivå til en viss grad involverer deltakere utenfor kriseledelsen i beredskapsarbeidet. Direkte berørte av en hendelse blir som nevnt involvert i revideringsarbeidet, da de innehar direkte erfaring med hva som fungerte og ikke med hensyn til beredskap. Det kan gi sentralt nivå bedre, og mer korrekt, kunnskap i en ny førkrisefase knyttet til hvordan de kan håndtere en gitt risiko, slik at de kan etterstrebe å gi riktig og rasjonell respons i neste akutfase (Perry & Lindell, 2003, s. 342). I tillegg er det mulig å argumentere for at fakultetene involveres i planleggingsarbeidet, da de utarbeider sine lokale ROS-analyser og beredskapsplaner (K1). På den måten kan sentralt nivå få oversikt over, og kjennskap til, det lokale risikobildet, i tillegg til at fakultetene trolig blir mer bevisste på hvilke risikoer de er utsatt for og derav hva slags beredskap de må planlegge. Delegeringen gjør derfor fakultetene ansvarlige for den lokale beredskapen og at de skal være i stand til å håndtere hendelser innenfor deres område, og delegeringen er følgelig i tråd med ansvar – og nærhetsprinsippet (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3).

En mulig utfordring ved ansvarsdelegeringen kan imidlertid være at fakultetene fortrinnsvis blir bevisste på kjente og sannsynlige risikoer, da fakultetene skal vurdere hvilke spesifikke risikoer deres institutter er utsatt for. På den ene siden er det meningen, da lokale ROS-analyser hovedsakelig skal gi kunnskap om lokale risikoer, men på den andre siden kan konsekvensen bli at fokuset på kjente og dagsaktuelle risikoer overskygger mer generelle problemstillinger. Det kan føre til at fakultetene blir godt forberedt på å håndtere sannsynlige og hverdagslige risikoer, men at de til gjengjeld blir sårbare overfor mer ukjente og uforutsigbare risikoer (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15; Sommer et al., 2020, s. 50; Dyndal, 2015, s. 162). Et for snevert risikobilde kan tenkes å redusere fakultetenes kapasitet til å håndtere uforutsette risikoer i henhold til nærhetsprinsippet, til tross for at fakultetene vil være ansvarlige i en krisesituasjon med hensyn til ansvarsprinsippet (Samfunnssikkerhetsinstruksen, 2017, §3), fordi ualminnelige risikoer ikke prioriteres eller planlegges for lokalt.

PLIVO i planverk

PLIVO kan tenkes å være en slik ukjent og ualminnelig risiko. UiT har vurdert PLIVO i overordnet ROS-analyse, i tillegg til at kriseledelsen har utarbeidet et tiltakskort på PLIVO-scenario (K1). Tiltakskortet er dog veldig rollestyrt (K1). På en side er tydelige og definerte

roller i tråd med den interne beredskapsorganiseringen til UiT (K1). I tillegg er det rimelig å anta at en PLIVO-hendelse på UiT vil være en krise preget av tidspress og usikkerhet (Pursiainen, 2018, s. 2); for eksempel som følge av usikkerhet knyttet til våpen og gjerningsperson, og tidspress med hensyn til å begrense skadeomfanget. Da kan det tenkes at tydelige og definerte roller kan bidra til rask beslutningstaking og respons (Perry & Lindell, 2003, s. 342), fordi definerte roller har sine definerte ansvarsområder og – oppgaver som kan gi forutsetninger for effektiv håndtering, som derav kan være konsekvensreducerende.

På en annen side kan det tenkes at et veldig rigid, rollestyrt tiltakskort kan risikere å begrense kriseledelsens evne til fleksibilitet og improvisasjon ved pågående livstruende vold. Det er ikke mulig å planlegge for alt som kan skje i en krise (Perry & Lindell, 2003, s. 343; Kruke, 2015, s. 180). Med tanke på at det ikke har vært en større, alvorlig PLIVO-hendelse på UiT tidligere, så kan det tenkes at beredskapsplanleggingen risikerer å bli mer retorisk enn rasjonell (Clarke, 1999, s. 4), fordi det er knyttet usikkerhet til PLIVO som en risiko. I forbindelse med et rollestyrt tiltakskort så kan det tenkes at retorisk beredskapsplanlegging kan gjøre seg gjeldende som følge av usikkerhet knyttet til hvilke ressurser som faktisk vil være tilgjengelige ved en PLIVO-hendelse, da tilgjengelige ressurser trolig vil påvirkes av hvor PLIVO-hendelsen skjer og hvem hendelsen berører. Brady (2011, s. 42-43) peker på at [...] *in a rapidly evolving crisis situation an increased emphasis on improvisation may be more effective than a response-based solely around formal planning.*”, fordi som Kruke (2015, s. 180) og Perry & Lindell (2003, s. 343) understreker så er det ikke mulig å planlegge for alt som kan skje i en krise. På bakgrunn av studiens funn og diskusjon, så er det rimelig å argumentere for at et rollestyrt tiltakskort på PLIVO kan være hensiktsmessig, men at ressurser også bør kunne tilpasses situasjonen.

4.2.2 Øvelser

Når det gjelder øvelser i forbindelse med pågående livstruende vold, så har UiT hatt fullskalaøvelse og skrivebordsøvelse (K1). Fullskalaøvelsen muliggjorde praktisk øving og visualisering av situasjonen (K1). Øvelsen gikk imidlertid sakte, fordi mye fokus var rettet mot hvem som gjorde hva (K1). Da universitetet senere hadde skrivebordsøvelse, så opplevdes denne øvelsen som vel så formålstjenlig, fordi flere fikk delta, og øvelsesansvarlige mottok gode tilbakemeldinger fra deltakerne (K1). Erfaringen var at deltakerne opplevde øvelsen som nyttig og at de følte at de var delaktige i hendelsen, selv om øvelsen var teoretisk (K1). Øvelsene

var for nivå 1, hvilket betyr deltakere fra universitetets kriseledelse og kommunikasjonsstillinger, i tillegg til observatører fra fakultetene (K1). På bakgrunn av fullskala- og skrivebordsøvelsene ble det utarbeidet tiltakskort som ble benyttet da øvelsen ble gjennomført for lokale beredskapsgrupper senere (K1). I tillegg ble beredskapsplanverk oppdatert, og det ble igangsatt tiltak på bakgrunn av erfaringene fra øvelsene (K1). K1 forklarer at kriseledelsen har stort fokus på å lære av erfaringene de tilegner seg gjennom øvelser, slik at øvelsene kontinuerlig utvikles og forbedres (K1).

UiT utarbeider en toårig øvelsesplan der fakultetene og enhetene melder inn sine øvelsesbehov (K1). Universitetet er dog en stor organisasjon med nærmere 4000 ansatte og alle kan følgelig ikke øve samtidig (K1). Fakultetene har derfor egne øvelser. I forbindelse med PLIVO kan det, ifølge K1, være nok å ha små øvelser knyttet til funksjoner, som for eksempel hvordan varsle ved en hendelse eller hvordan låse døra dersom noen observerer en utagerende person. K1 forteller at hen har registrert en økning av skrivebordsøvelser med PLIVO-scenarier på enhetene/fakultetene. I likhet med øvelsene kriseledelsen gjennomfører på nivå 1, så øver fakultetene på PLIVO-scenarier som for eksempel innebærer at en person bærer kniv eller annet våpen og har truende atferd, eller at en under forelesning plutselig hører skudd og ikke vet hvor det kommer fra (K1).

UiT øver ellers ikke bare internt, men også i samarbeid med eksterne aktører (K1). Universitetet har blant annet samarbeid med flere vertskommuner og har årlige samvirkeøvelser med dem (K1). I tillegg øver UiT sammen med nødetater, Røde Kors, Sivilforsvaret og Forsvaret med flere, i forbindelse med øvelser der studenter er berørt (K1). Dette er viktig, ifølge K1, fordi en krise på UiT vil berøre og involvere flere enn universitetet alene.

Utfordringer

K1 peker på at en utfordring med PLIVO-øvelser er å øve uten å trigge. Det er likevel et ønske om å få involvere flere i beredskapsøvelser med så alvorlig tematikk, og UiT samarbeider derfor med politiet for å få beredskapsøvelser med alvorlige scenarier til å fungere godt (K1). Som nevnt er UiT en stor organisasjon med mange ansatte, i tillegg til at universitetet er delt over flere campuser i flere byer. Det er derfor ikke mulig å øve alle sammen i lag (K1). UiT har dermed en rapporteringskultur som innebærer at enhetene/fakultetene rapporterer inn til nivå 1 én gang i året om hva de har øvd på, om de har laget og oppdatert beredskapsplanverk og om eventuelle utfordringer i beredskapsarbeidet (K1). Hensikten er at systematisk rapportering skal

gi nivå 1 en oversikt over styrker og svakheter ute i organisasjonen, slik at de kan jobbe med forbedringer (K1).

Diskusjon om øvelser

Fullskalaøvelse

UiT har gjennomført både fullskalaøvelser og skrivebordsøvelser med PLIVO-scenario (K1). Ifølge empirien ble øvelsene holdt på nivå 1, som vil si universitetets kriseledelse (K1). På en side kan det være formålstjenlig å ha fullskalaøvelser med PLIVO-scenario, fordi fullskalaøvelser tester hele beredskapsorganisasjonen og samvirket deres med eksterne aktører i realistiske, men kontrollerte, omgivelser (Sommer et al., 2020, s. 191; Engen et al., 2019, s. 364; Skryabina et al., 2020, s. 2; Moss & Gaarder, 2022, e68). På den måten kan kriseledelsen teste hvordan planlagte beredskapsprosedyrer og tiltak kan iverksettes i praksis. I tillegg vil trolig ikke en krise som PLIVO involvere UiT alene og derav kan det være nyttig å øve på samvirke med eksterne aktører.

På den annen side tyder empirien på at handlingen i fullskalaøvelsen gikk sakte (K1). Det kan tenkes å redusere realismen i øvelsen, fordi en reell PLIVO-hendelse trolig ikke vil gi kriseledelsen og/eller andre aktører den samme tiden, og det er rimelig å argumentere at fullskalaøvelsen da mister noe av sin hensikt. Da kan det videre settes spørsmålsteget ved hvor nyttig det er å gjennomføre fullskalaøvelser, da øvelsestypen kan være svært tid - og ressurskrevende (McConnell & Drennan, 2006, s. 67).

Det fremkommer av empirien at det er en utfordring å øve på PLIVO uten å trigge (K1). Det kan derfor tenkes at realistiske fullskalaøvelser med PLIVO-scenario ikke er hensiktsmessige å gjennomføre, fordi en reell visualisering av PLIVO trolig kan oppleves stressende og/eller traumatisk. Samtidig, høy puls og mye adrenalin kan redusere evnen til rasjonell og helhetlig tenkning (Dyndal, 2015, s. 159-160). I stressende og traumatiske situasjoner vil berørte personer i beste fall handle slik de er vant til (Dyndal, 2015, s. 159-160), og det kan derfor tenkes at tidligere erfaring fra realistiske øvelser kan gi bedre forutsetninger for å ta rasjonelle beslutninger i en reell akutfase. Fullskalaøvelser med PLIVO-scenario kan altså være hensiktsmessige å gjennomføre, forutsatt av at øvelsene gjennomføres så realistisk som mulig.

Skrivebordsøvelse

UiT har også gjennomført skrivebordsøvelser med PLIVO-scenario (K1). Ifølge empirien var skrivebordsøvelsene en positiv erfaring for kriseledelsen, fordi flere kunne delta og deltakerne opplevde at de var delaktige i scenarioet til tross for at øvelsen var teoretisk (K1). Dette er også en av fordelene med skrivebordsøvelser, da øvelsene er lettere å organisere tid – og ressursmessig og derav også lettere å gjennomføre med flere deltakere (Skryabina et al. 2020, s. 2).

Likevel, skrivebordsøvelser er teoretiske, som vil si at deltakerne kun diskuterer hvilke tiltak og beslutninger de ville iverksatt (Engen et al., 2019, s. 364; Moss & Gaarder, 2022, e68). På en side kan det tenkes at skrivebordsøvelser med PLIVO-scenario kan bidra til bevisstgjøring av og økt kjennskap til relevant planverk, beredskapsprosedyrer og ansvarsområder i forbindelse med livstruende vold (Biddinger et al., 2008, s. 96; Engen et al., 2019, s. 363; Skryabina et al., 2020, s. 9). På en annen side blir ikke beslutninger tatt i en reell stressende eller traumatisk kontekst. Planverk, rutiner og ressurser blir derfor ikke testet under realistiske omstendigheter. Det kan tenkes at forutsetningene for å ta rasjonelle beslutninger følgelig er bedre under en skrivebordsøvelse med et fiktivt scenario sammenlignet med forutsetningene i en reell livstruende situasjon. Det bør trolig hensyntas i forbindelse med oppdatering av planverk på bakgrunn av erfaringer fra skrivebordsøvelser, for å unngå at beredskapsplanene blir fantasidokumenter som ikke beskriver de operative realitetene i en reell akutfase (Clarke, 1999, s. 16; McConnell & Drennan, 2006, s. 64-65).

Scenarioplanlegging

Empirien indikerer at kriseledelsen har øvelser med ulike PLIVO-scenarioer (K1). Det kan tyde på at nivå 1 benytter scenarioplanlegging i beredskapsarbeidet, slik at kriseledelsen kan øve på ulike varianter av livstruende vold. Ved å planlegge og øve på ulike scenarioer, så kan kriseledelsen utforske ulike løsninger i ulike kontekster, slik at erfaringsgrunnlaget blir bredt nok til at det kan tilpasses den situasjonen som faktisk oppstår (Wack, 1985, s. 146; De Geus, 1988; Chermack, 2011, s. 1). Det kan tenkes at scenarioplanlegging er hensiktsmessig i forbindelse med livstruende vold, da UiT har et veldig rollestyrt tiltakskort for kriseledelsen når det gjelder PLIVO (K1). Et veldig rollestyrt tiltakskort kan som nevnt bli rigid og vanskelig gjøre fleksibilitet. Derimot, hvis kriseledelsen øver de formelle rollene i forbindelse med ulike PLIVO-scenarioer, så kan det tenkes at kriseledelsen får økt kunnskap og bevissthet

om når og hvordan visse handlingsmønstre fungerer, og når situasjonen krever improvisasjon og tilpasningsdyktighet (Dyndal, 2015, s. 161; Daniels et al., 2010, s. 87). På den måten kan det tenkes at scenarioplanlegging i forbindelse med øvelser kan bidra til at aktører med formelle og definerte roller får testet ut rollene sine i ulike kontekster, slik at de evner å tilpasse seg situasjonen som faktisk oppstår (Wack, 1985, s. 146; De Geus, 1988; Chermack, 2011, s. 1).

Lokale øvelser

Siden UiT er en stor organisasjon med mange ansatte, så er det ikke mulig å øve alle samtidig (K1). Fakultetene gjennomfører derfor egne øvelser (K1). En mulig utfordring med det, i likhet med beredskapsplanverk (se delkapittel 4.2.1), er at det kan tenkes at fakultetene prioriterer å øve på risikoer som er relevante og sannsynlige hos dem. Det kan, som nevnt tidligere, føre til at fakultetene blir gode på å håndtere sannsynlige risikoer, men som til gjengjeld kan øke sårbarheten deres overfor mer uforutsette og usannsynlige risikoer (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15; Sommer et al., 2020, s. 50; Dyndal, 2015, s. 162). Med tanke på at PLIVO har lav sannsynlighet, så kan det tenkes at fakultetene prioriterer å øve på hendelser som har høyere sannsynlighet for å inntreffe, fordi øving på scenarioer med lav sannsynlighet kan oppleves som bortkastet tid (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15). K1 ser imidlertid en økning i at fakultetene gjennomfører skrivebordsøvelser med PLIVO-scenarioer, og at fakultetene da benytter lignende scenarioer som på nivå 1. Det kan tyde på at fakultetene prioriterer å øve på PLIVO til tross for at sannsynligheten er lav.

4.2.3 Informasjonsdeling

UiT forsøker å arbeide forebyggende med PLIVO (K1). Universitetet baserer seg blant annet på nettsiden Sikresiden.no, som er et samarbeid mellom virksomheter i UH-sektoren (K1). På Sikresiden (2023) gis det ut forebyggende råd mot pågående livstruende vold og hva enkeltpersoner kan gjøre dersom en PLIVO-situasjon oppstår (K1). Hovedelementene er (Sikresiden, 2023):

- Ring politiet
- Løp hvis du kan
- Skjul deg hvis du ikke kan løpe
- Handle, hvis du ikke har annet valg

Hensikten bak å informere om Sikresiden er å øke handlingskompetansen til studenter og ansatte, slik at de er bedre forberedt på å håndtere en livstruende voldssituasjon (K1). I tillegg har universitetet hatt særlig fokus på å gi ut informasjon om, og oppfordre til, å gjøre seg kjent i lokalene sine med hensyn til rømningsveier og gjemmesteder (K1).

UiT informerer også om PLIVO på universitetets intranett og HR-portal (K1). I tillegg til å henvise til Sikresiden, så henviser universitetet også til Politiets sikkerhetstjeneste (PST) sin terrorveiledning (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021). I veiledningen gis det råd om hvordan en kan planlegge for egen sikkerhet, hvordan beskytte lokaler, hvordan opptre ved mistenkelige hendelser, hvordan varsle politiet og hvordan opptre ved en akutt alvorlig hendelse (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 6-12).

Både Sikresiden og PST sin terrorveiledning presiserer at en livstruende voldssituasjon trolig er over innen kort tid, men at det kan ta tid fra hendelsen er varslet om til nødetater er på stedet (Sikresiden, 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 4). Berørte bør derfor forvente å måtte håndtere situasjonen alene (Sikresiden, 2023, Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 3) og PST understreker at: *«Er dere ikke forberedt ved et angrep, er det større sannsynlighet for at liv kan gå tapt.»* (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 4). Ifølge politiet i Tromsø bør deres responstid til campus Breivika være 6-8 minutter, men at responstiden avhenger av hvor nærmeste patrulje befinner seg når operasjonssentralen mottar meldingen om PLIVO (se vedlegg 4).

UiT har det siste året gitt ut mye beredskapsinformasjon om PLIVO, fordi *«[...] det er den mest alvorlige hendelsen. Den berører de største verdiene vi har – liv og helse -, og selv om sannsynligheten er lav, så kan konsekvensen være så høy.»* (K1). Universitetet la også ut mer informasjon om tematikken i etterkant av knivstikkingen på UiO (K1). Informasjonen som ble lagt ut omhandlet da håndtering av vold og trusler på UiT, og hensikten var å minne studenter og ansatte på hva slags materiale universitetet har tilgjengelig når det gjelder håndtering av voldssituasjoner (K1). UiT prøver også å kjøre kampanjer etter hendelser, i tillegg til at universitetet valgte å prøve å inkludere leksjoner om PLIVO i forbindelse med nasjonal sikkerhetsmåned (K1).

Utfordringer

Kommunikasjon av beredskapsinformasjon relatert til PLIVO oppleves som utfordrende (K1). Selv om universitetet har utarbeidet informasjon internt og henviser videre til eksterne

informasjonskanaler, så er det knyttet usikkerhet til hvorvidt studenter og ansatte leser og setter seg inn i informasjon: «Hvis du går inn og ser, så ser du det, men hvis du ikke aktivt søker, så vet jeg ikke hvor mange som får det med seg.» (K1). K1 tror at manglende interesse kan skyldes at PLIVO har lav sannsynlighet, i tillegg til at ansatte forholder seg til mye annen informasjon i det daglige. Beredskapsinformasjon må derfor «[...] kjempe om plassen sin i nyhetsbildet.» (K1) i konkurranse med all øvrig informasjon som publiseres på universitetet.

UiT er også et åpent universitet (K1). Det vil si at universitetet ikke har mulighet til å ha oversikt over alle som kommer og går på campus (K1). Det er derfor viktig å ha en god varslingslinje og at folk melder ifra dersom de ser eller opplever noe uvanlig eller ubehagelig (K1). For å forsøke å løse kommunikasjonsutfordringene ser universitetet på muligheten for felles opplæring av alle studenter og ansatte, i tillegg til å få beredskapsinformasjon inn i universitetets Canvas-kanaler og Minside (K1).

Diskusjon om informasjonsdeling

UiT forsøker å formidle beredskapsinformasjon knyttet til PLIVO gjennom både interne og eksterne informasjonskanaler (K1). Hensikten er å bevisstgjøre studenter og ansatte om livstruende vold og derav øke handlingskompetansen deres. Tidligere forskning peker på viktigheten av å ha beredskapsinformasjon lett tilgjengelig (Schildkraut et al., 2017, s. 618), og på å ha effektive kommunikasjonskanaler slik at nødvendig kunnskap når ut til relevante aktører (Skurka et al., 2018, s. 67). De empiriske funnene tyder på at UiT forsøker å få til informasjonsdeling gjennom nettsiden Sikresiden, i tillegg til å legge ut informasjon på universitetets intranett og interne HR-portal (K1). Empirien tyder likevel på at det er knyttet usikkerhet til hvorvidt informasjonen når frem (K1). En årsak kan være at PLIVO har lav sannsynlighet (K1). Tidligere forskning peker på at dersom en risiko og/eller krise har lav sannsynlighet, så kan det påvirke viljen til å oppsøke beredskapsinformasjon (Magni et al., 2017; Sattler et al., 2014; Bondü et al., 2012), fordi risikopersepsjonen følgelig er lav (Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312; Sattler et al., 2014; Clarke, 2008, s. 155). I tillegg forholder universitetsansatte seg til mye informasjon i det daglige og beredskapsinformasjon må derfor kjempe om sin plass i nyhetsbildet (K1). Empirien tyder på at UiT forsøker å arbeide forebyggende med PLIVO i førkrisefasen (Kruke, 2015, s. 178), ved å informere om risikoen og handlingsalternativer ved en akutt livstruende hendelse, men det kan tenkes at risikoens lave

sannsynlighet bidrar til at ansatte, i en travel hverdag, ikke prioriterer beredskapsinformasjon om livstruende vold (McConnell & Drennan, 2006, s. 62; Enander et al., 2015, s. 2).

4.3 Beredskapsbevissthet i den skarpe enden

Delkapittelet presenterer og diskuterer den empiriske intervjudataen fra informantene i den skarpe enden på UiT. På bakgrunn av dataanalysen, så er delkapittelet delt opp i følgende underkapitler: Planverk, øvelser, informasjonsdeling, prioritering og personlig beredskapsbevissthet. Hensikten er å få et innblikk i hva ansatte ute i linjen på universitetet tenker om beredskap med hensyn til PLIVO, og knytte funnene opp mot Enders' (2001) seks faktorer for individuell beredskapsbevissthet.

4.3.1 Planverk

Informantenes kjennskap til universitetets beredskapsplanverk er varierende. HMS-rådgiverne er godt kjent med både lokal og sentral ROS-analyse, da det er en del av jobben deres å utarbeide eller delta i utarbeidelsen av disse (R1, R2, R3). Blant de øvrige informantene er det noen som har liten eller ingen kjennskap til universitetets ROS-analyser (I2, H1, V1, V2), mens andre er kjent med dem, dog uten å inneha detaljkunnskap om hvilke scenarioer som er vurdert (D1, I1, H2, H3). Det blir gitt uttrykk for at det hadde vært nyttig å ha bedre kjennskap til universitetets ROS-analyser, da «*Det er jo vi som er i «the sharp end» som trenger å vite hva som står i den.*» (V1), fordi det oppleves som mer sannsynlig at livstruende vold oppstår på nivå 3 og 4 enn på nivå 1 (H1, V1).

Samtlige informanter kjenner til en beredskapsplan, selv om detaljkunnskapen om beredskapsplanen varierer (D1, I1, I2, H1, H2, H3, V1, V2, R1, R2, R3). En del av ansvaret til HMS-rådgiverne er å utarbeide og oppdatere lokal beredskapsplan, og samtlige oppgir at de derfor har god kontroll på hva beredskapsplanen deres inneholder (R1, R2, R3). HMS-rådgiverne kjenner også til sentral beredskapsplan, men detaljkunnskapen varierer (R1, R2, R3). Øvrige informanter oppgir at de kjenner til at det finnes en beredskapsplan (D1, H1, H2, H3, V1, V2, I1, I2), men flere medgir at de ikke har lest seg opp på den eller leser den med ujevne mellomrom (D1, H1, H2, H3). Videre blir det belyst at beredskapsplanen er en overordnet plan som ikke er direkte myntet på PLIVO-hendelser (R2, R3, I2). Det er derfor et ønske blant enkelte med scenario-baserte tiltakskort, på for eksempel PLIVO, som kan gi mer konkret informasjon om handling i spesifikke situasjoner (R2, R3).

Utfordringer

Beredskapsplaner kan være utfordrende å få tak i eller finne frem til (R2, H1, H2, V1). Noen informanter opplever at det er vanskelig å finne frem på universitetets nettsider og intranett, og at de følgelig er usikre på hvor beredskapsplanverk ligger (H1, H3, V1). HMS-rådgiverne peker på at beredskapsplanverk er unntatt offentligheten og derfor ikke ligger så lett tilgjengelig (R1, R2, R3). ROS-analyser og beredskapsplaner er heller ikke dokumenter som det søkes etter i det daglige dersom det ikke er behov for dem (R1, H1): «[...] *beredskapsplaner er ikke noe du ser etter egentlig. Burde vært flinkere, men der tenker jeg også at ... kanskje universitetet burde vært flinkere til å gjøre oppmerksomme på beredskapsplanene.*» (H1). Beredskapsplaner har liten nytte hvis ingen kjenner til dem (R2).

Diskusjon om planverk

Resultatene kan tyde på at det hovedsakelig er HMS-rådgiverne som har kjennskap til ROS-analyser og beredskapsplaner på UiT, mens øvrige vitenskapelige/administrative ansatte ikke har tilsvarende kjennskap. Enders (2001, s. 54) peker på kunnskap om risiko som en faktor i individuell beredskapsbevissthet. Med tanke på at hensikten med risikoanalyser og beredskapsplaner er å beskrive risiko og beredskapsprosedyrer (Engen et al., 2019, s. 283-285), så kan det tenkes at HMS-rådgiverne har bedre forutsetninger for å få kunnskap om, og derav bli mer beredskapsbevisste på, risikoen knyttet til livstruende vold, da de har bedre kjennskap til beredskapsplanverkene til UiT sammenlignet med øvrige ansatte. Bedre kjennskap til planverk kan trolig skyldes demografiske karakteristikk (Enders, 2001, s. 55), som arbeidsstilling, da risiko og beredskap på UiT er en del av jobben til HMS-rådgiverne.

Ifølge Perry & Lindell (2003, s. 345) bør imidlertid alle relevante aktører ha kjennskap til beredskapsplanverk, slik at de er informert om hvilke risikoer de utsettes for og hvilke forventninger som eventuelt stilles til dem. Videre peker Schildkraut et al. (2021) på at kriser ikke diskriminerer basert på ansattes stillinger, og at alle skoleansatte derfor bør bli gitt de nødvendige verktøyene for å kunne trygge seg selv og andre. Tidligere studier har også pekt på at lærere/forelesere ofte vil være «first responders» ved hendelser på skole/campus (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kongshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202). Flere av studiens informanter vil derfor trolig befinne seg i det Perry & Lindell (2003, 345) betegner som risikosonen. Ved en PLIVO-hendelse blir det, som nevnt i delkapittel 4.2.3,

forventet at berørte kan beskytte seg selv og håndtere situasjonen alene før nødetatene kommer (Sikresiden, 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 3). Det forventes med andre ord at universitetsansatte kan iverksette personlige, beskyttende tiltak, og i utgangspunktet bør de derfor, ifølge Perry & Lindell (2003, s. 345) involveres i selve planleggingsprosessen. Med tanke på hvor lite kjennskap informantene, utenom HMS-rådgiverne, har til beredskapsplanverkene på UiT, så tyder empirien på at øvrige ansatte ikke blir involvert i planleggingsarbeidet. Det er på en måte forståelig, med tanke på at UiT har nærmere 4000 ansatte (se delkapittel 4.2.2). Studien til Rider (2015, s. 155) pekte dog på at jo bedre kjennskap lærere hadde til planlagte beredskapsprosedyrer, jo bedre forberedt følte de seg på å håndtere en livstruende hendelse som skoleskyting. Dersom ikke vitenskapelige/administrative ansatte kan involveres i planleggingsprosessen, så er det imidlertid rimelig å argumentere for at de bør ha *kjennskap* til beredskapsplanverkene og – prosedyrene, slik at de kan få kunnskap om hvordan PLIVO vurderes og planlegges for på UiT, i og med at sannsynligheten for livstruende vold trolig er høyere på nivå 3 og 4 enn på nivå 1 (H1, V1).

Samtidig tyder empirien på at beredskapsplanene til UiT hovedsakelig er overordnede planer som ikke er myntet direkte på PLIVO-scenarioer (R2, R3, I2). UiT har imidlertid også tiltakskort på PLIVO, som nevnt i delkapittel 4.2.1. Empirien tyder dog på at både beredskapsplaner og tiltakskort fortrinnsvis er utarbeidet for ansatte med formelle og definerte roller i UiT sin beredskapsorganisering (se delkapittel 4.2.1). Dette er i likhet med lignende tidligere studier, som har identifisert at beredskapsaktiviteter ofte begrenses til skoleledelsen, og at det hovedsakelig er ledelsen som har fokus i skolens beredskapsplaner (Voster, 2013; Tangvald, 2014; Astad, 2016).

4.3.2 Øvelser

Når det gjelder beredskapsøvelser, så har HMS-rådgiverne i studien deltatt i skrivebord- og/eller fullskalaøvelser med PLIVO-scenario (R1, R2, R3). Ingen av de øvrige informantene har deltatt i øvelser med PLIVO-scenarioer. Mange har imidlertid deltatt i brann- eller evakueringsøvelse, og et fåtall har deltatt i øvelser med andre scenarioer (H1, H2, H3, V1, V2, I1, I2, D1).

Det er delte meninger blant informantene når det gjelder å øve på PLIVO. Noen mener det kan være nyttig og kunne tenke seg å delta i PLIVO-øvelser (H1, H3, V1, D1), da det kan gi økt bevissthet fordi en blir «[...] *tvunget til å se noen problemstillinger og tenke litt dypere*

enn det man bare gjør rundt kaffebordet [...]» (H3). Andre informanter er mer skeptiske og mener PLIVO er vanskelig å øve på (R1, V2, I2). Skepsisen skyldes blant annet usikkerhet knyttet til hva ansatte egentlig skal og kan forberede seg på: «*En PLIVO-øvelse ... hvor mye er det du kan gjøre egentlig? [...] Hvor mye reelt ansvar får vi bortsett fra de første fem minuttene? [...]»* (R1). Det er også usikkerhet knyttet til hvilke scenarioer som eventuelt skulle blitt øvd, da livstruende vold kan være så mangt: «*Det er jo så mange scenarier, så hvordan skal du greie egentlig å øve?»* (I2).

Ingen av informantene underkjenner betydningen av å øve, men peker på at det er en prioriteringssak (R1, V2, I2). Det er ønskelig å øve på scenarioer som vurderes som sannsynlige og relevante, og der den lokale håndteringen oppleves å kunne utgjøre en forskjell (R1). Det er også et spørsmål om hvor mye tid en skal bruke på å «*[...] hause opp noe som aldri har skjedd [...]»* (I2), og om det ikke er mer hensiktsmessig å bruke tid på arbeidsmiljø og psykososiale utfordringer enn å øve på PLIVO (H2, V2). I2 reflekterer dog på følgende paradoks «*[...] vi øver jo på brann, så kan man si «Hvor ofte har det brent?»». Det har jo aldri brent, så hvorfor gjør vi det, men det er på en måte en del av hele samfunnets beredskapstekning – brann øver vi.»* (I2).

Dersom informantene skulle ha øvd på PLIVO, så oppleves skrivebordsøvelse som den mest realistiske øvelstypen (R1, R2, H1, H3). Selv om det er mye læring i praktiske øvelser, så oppleves disse øvelsene som svært tid- og ressurskrevende (R1, H1, H3). Mange ansatte har travle timeplaner og en heldagsøvelse kan føre til misnøye: «*Jeg tror ekstremt mange ville vært sint og sur og synes det er bortkasta.»* (H1). Skrivebordsøvelser krever derimot færre ressurser, samtidig som øvelsene kan involvere flere deltakere og derav gi flere et bevisst forhold til PLIVO (H3).

PLIVO kan oppleves som brutal tematikk og det kan derfor være utfordrende å lage en god øvelse for alle (R3). Selv om flere av informantene med vitenskapelige/administrative stillinger kunne tenke seg å delta i en PLIVO-øvelse, så er det hovedsakelig sentral og lokal beredskapsgruppe som vil øve, fordi beredskapsgruppene skal øve på roller (R3). Studenter og ansatte skal hovedsakelig ha kunnskap om hva de kan og skal gjøre ved en PLIVO-hendelse (R3). Det viktigste er derfor god opplæring, og ikke nødvendigvis øvelser, da opplæring er «*[...] alfa og omega. Nesten på alt.»* (R3).

Funnene tyder på at opplæringen som gis varierer. R3 forteller at deres fakultet har laget en opplæringsmodul som blant annet omhandler PLIVO, og mener opplæring kan være både

forebyggende og konsekvensreducerende fordi ansatte bevisstgjøres på risikoen og hvilket handlingsrom de har. Opplæringsmodulen deres er derfor obligatorisk for ny-ansatte og følges i den forbindelse opp, mens øvrige ansatte informeres om modulen gjennom fakultetets felles Teams-område dog uten oppfølging (R3). Et annet fakultet har ikke et spesifikt opplæringskurs, men de baserer seg på og henviser til informasjonen og e-læringsvideoene på Sikresiden (R2). Det er imidlertid usikkerhet knyttet til hvor mye nettressursene faktisk blir brukt (R2). UiT baserer seg i stor grad på selvstudie og at de ansatte kurser og opplyser seg selv (R2, H2, V1). Tidvis blir det derfor mye nett og e-læringsvideoer, og et e-læringskurs om PLIVO står ikke nødvendigvis i første rekke: *«Og da skal jeg også i tillegg sette meg ned og ta et e-læringskurs for hvordan jeg skal forebygge PLIVO? Det kommer ikke til å skje, I'm sorry.»* (V1).

Diskusjon om øvelser

Funnene tyder på at det fortrinnsvis er HMS-rådgiverne som har deltatt på PLIVO-øvelser på UiT, mens de fleste vitenskapelige/administrative ansatte kun har deltatt i tradisjonelle brann- og evakueringsøvelser. Empirien kan tyde på at differensieringen skyldes at beredskapsøving er forbeholdt sentral og lokal beredskapsgruppe, fordi de skal øve på formelle roller (R3). Resultatene samsvarer med tidligere studier når det gjelder lite involvering av ansatte utenfor kriseledelsen i beredskapsarbeid og – aktiviteter, da det virker som beredskapsaktiviteter hovedsakelig begrenses til skolens kriseledelse (Voster, 2013; Tangvald, 2014; Astad, 2016).

Det kan tenkes at det hadde vært hensiktsmessig at vitenskapelige/administrative ansatte også ble involvert i PLIVO-øvelser på UiT, da de trolig vil være «first responders» ved en reell PLIVO-hendelse (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kongshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202). Deltakelse i øvelser kan bidra til å gi ansatte bedre individuell kjennskap til beredskapsplanverk og – prosedyrer samt hvilke krav som stilles til dem (Biddinger et al., 2008, s. 96; Engen et al., 2019, s. 363; Skryabina et al., 2020, s. 9). Øvelser kan derfor trolig bidra til å styrke beredskapsbevisstheten, da øving kan gi bedre forutsetninger for å respondere på reelle situasjoner (Enders, 2001, s. 55). Det er rimelig å anta at livstruende vold antakelig vil være stressende og traumatisk, og i slike situasjoner handler ofte folk basert på hva de har lært og er vant til (Dyndal, 2015, s. 159-160). Med tanke på at ansatte bør forvente å måtte håndtere en PLIVO-hendelse på egenhånd (Sikresiden, 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, 3), så er det mulig å argumentere at tidligere erfaringer fra

øvelser kan gi ansatte bedre forutsetninger for å håndtere reelle PLIVO-hendelser (Dyndal, 2015, s. 160). Påstanden underbygges av studiene til Rider (2015, s. 155) og Schildkraut et al. (2021) som viser til at øvelser styrker læreres beredskap, og kan føre til økt respons – og mestringsevne i møte med en trussel.

Selv om PLIVO kan gjøre seg gjeldende gjennom et utall scenarioer, så er det ikke nødvendig å øve på alle tenkelige scenarioer (Wack, 1985, s. 146). Samtlige av vitenskapelige/administrative ansatte øver for eksempel på brann (H1, H2, H3, V1, V2, I1, I2, D1), men de øver trolig ikke på alle mulige brann-scenarioer av den grunn. Ved å øve på et par PLIVO-scenarioer, så kan det tenkes at ansatte kan tilegne seg kunnskap og ferdigheter som kan generaliseres og tilpasses flere ulike PLIVO-scenarioer (Sommer et al., 2020, s. 40; Wack, 1985, s. 146; De Geus, 1988; Chermack, 2011, s. 1). Empirien tyder imidlertid på at UiT heller gir PLIVO-relatert opplæring til vitenskapelige/administrative ansatte gjennom nettressurser og e-læringsvideoer, fremfor å involvere dem i øvelser (R2, R3). På en side er det rimelig å anta at opplæringen kan gi økt kunnskap om risikoen og mulige handlingsalternativer, og derav gi høyere beredskapsbevissthet (Enders, 2001, s. 54). På en annen side peker tidligere forskning på at lærere føler seg bedre forberedt jo mer de har deltatt i trening og øvelser (Rider, 2015, s. 155). Det kan derfor tenkes at det kunne vært hensiktsmessig å kombinere teoretisk opplæring med praktisk øving.

Med tanke på at universitetsansatte ofte har travle timeplaner og fordi mange ansatte ikke har en formell rolle i UiT sin beredskapsorganisering, så kan det være at ansatte uten formelle roller kunne hatt utbytte av å *trene* fremfor å formelt øve. Hensikten med trening er å øve på enkeltferdigheter, og å gjøre seg kjent med relevant utstyr, prosedyrer og ansvar (Engen et al., 2019, s. 363). Som nevnt i delkapittel 4.2.3, så gir UiT mye informasjon om handlingsalternativene «løpe, skjule, handle» i forbindelse med livstruende vold (Sikresiden, 2023; Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 12). Å lese om handlingsalternativene kan trolig gi ansatte økt teoretisk kunnskap om PLIVO og hvordan de kan/skal håndtere livstruende vold. Likevel, ved å i tillegg trene på handlingene, så kan det tenkes at ansatte også kan få økt praktisk evne til å respondere på livstruende vold (Enders, 2001, s. 55). I delkapittel 4.2.2 så peker K1 på at små øvelser, for eksempel knyttet til hvordan låse eller barrikadere dører, kan være nyttige med hensyn til PLIVO-scenarioer. Dersom vitenskapelige/administrative ansatte kan involveres i slike mindre øvelser/trening, så er det rimelig å argumentere for at øvelsene/treningen kan føre til at ansatte blir tryggere på visse handlingsmønstre og derav være

bedre forberedt på å håndtere en reell PLIVO-hendelse (Sommer et al., 2020, s. 40; Dyndal, 2015, s. 161).

4.3.3 Informasjonsdeling

Deling av beredskapsinformasjon om PLIVO på UiT oppleves manglende eller fraværende blant flere informanter (R1, H1, H2, H3, V1, V2, I2). Etter knivstikkingen på UiO i august 2023 var det ventet at UiT skulle gi ut mer informasjon om tematikken, men erfaringene var at informasjonen uteble (H1, H3, V1, V2, I2). Et par av HMS-rådgiverne erfarte imidlertid at universitetet ga ut oppdatert informasjon om livstruende vold (R2, R3). R3 mener det var riktig av UiT å gi ut informasjon i etterkant av hendelsen på UiO, fordi «[...] *da er folk også mer på og da er det også større sjanse for at flere ser det. Faktisk lese og huske det.*» (R3).

Informasjon kan gå i enkeltspor, og UiT har utfordringer med å sikre at beredskapsinformasjon når dem ytterst i organisasjonen (D1). Stor avstand mellom nivåene kan forhindre tilstrekkelig informasjonsdeling begge veier (H1, H2, V1). R1 er for eksempel kjent med at sentralt nivå har vurdert PLIVO, men opplever ikke at informasjonen er videreformidlet nedover i systemet. Universitetsansatte mottar mye informasjon i det daglige, og en epost eller et nyhetsbrev med beredskapsinformasjon kan fort bli borte i mengden (H1, V1, I2). Det er derfor ønskelig med mer tilgjengelig beredskapsinformasjon (H1, H2, V1), som for eksempel synliggjøring av plakaten fra Sikresiden med handlingsalternativene «Løp, skjul, handle» (H2). Videre er det ønskelig at UiT i større grad nevner ordet PLIVO og forklarer hva det er (H1) og at universitetet gir ut flere forebyggende råd, for eksempel med hensyn til hvilke faresignaler ansatte kan se etter i forkant av en akutfase (H1, V1). Et forslag er at PLIVO-relatert informasjon, i likhet med datasikkerhet, kan sendes ut i en utvalgt måned eller i forbindelse med semesterstart (H2, H3). H1 peker på at informasjon om PLIVO «[...] *ligger helt sikkert på Sikresiden, men det er vel ikke mange prosentene av de som jobber på UiT som er inne på den siden og klar over at den finnes.*» (H1).

Når det gjelder Sikresiden, så kjenner 7 av 11 informanter til nettsiden (D1, I1, H1, H3, R1, R2, R3). Selv om H3 kjenner til Sikresiden, så opplever ikke hen at universitetet forsøker å skape bevissthet om nettsiden. R1 forteller på sin side at sentralt nivå flere ganger har informert om Sikresiden og oppfordret til å lese og bruke den, men at det ikke har vært noe opplæring eller gjennomgang. 4 informanter er ikke kjent med Sikresiden i det hele tatt (H2, V1, V2, I2), og H2 sier at «*Jeg så jo lenka, den har jeg sett før, men jeg har aldri trykt meg inn*

på den, for det er ingen som forteller meg at jeg bør gjøre det.». D1 påpeker at selv om hen kjenner til nettsiden, så er hen også kjent med at flere opplever nettsiden som lite tilgjengelig. Andre opplever at Sikresiden har blitt bedre og at den gir mye relevant beredskapsinformasjon (I1, H3). UiT baserer seg mye på Sikresiden, både i forbindelse med informasjonsdeling og opplæring, men R2 peker på at «*PLIVO, som er livstruende vold og litt skumle ting, så er det kanskje best å snakke om det og ikke sitte og lese om det alene på kontoret.*». Erfaringen er at ansatte kan oppleve PLIVO-relatert beredskapsinformasjonen som vel brutal (R3), og at det derfor er en balansegang å informere uten å skremme (R3, H2, V1).

Diskusjon om informasjonsdeling

K1 sier i delkapittel 4.2.3 at PLIVO er det temaet UiT har gitt ut mest beredskapsinformasjon om det siste året, og at universitetet henviser til beredskapsinformasjon på både interne og eksterne kanaler. Dette er i tråd med Perry & Lindell (2003, s. 345) som viser til at personer som kan være risikoen bør informeres om hvilken risiko de utsettes for og hvilke forventinger som derav stilles til dem. Flere av informantene opplever imidlertid at beredskapsinformasjonen fra UiT knyttet til PLIVO er manglende og/eller fraværende (H1, H2, H3, V1, V2, I2). Funnene bekrefter bekymringen til K1 i delkapittel 4.2.3, da hen uttrykker usikkerhet knyttet til om ansatte leser og setter seg inn i informasjonen universitetet viser til og sender ut. Funnene samsvarer også med studien til Bondü et al. (2012) som viser til at selv om det etableres retningslinjer knyttet til skoleangrep, så kan skoleansatte likevel ha varierende kjennskap til retningslinjene. Det kan tenkes at beredskapsinformasjon ikke når helt ut til den skarpe enden, fordi PLIVO oppleves som et fjernt og usannsynlig scenario. Beredskap mot kriser med lav sannsynlighet kan risikere å ikke bli gitt tilstrekkelig oppmerksomhet før en krise faktisk inntreffer (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 154). Med tanke på at det ikke har vært noen større, alvorlige PLIVO-hendelser på universitetsnivå i Norge, så har heller ikke ansatte tidligere erfaringer med tematikken. Mangel på tidligere erfaringer er en faktor som kan redusere beredskapsbevisstheten (Enders, 2001, s. 55) og i kombinasjon med lav sannsynlighet, så kan det tenkes at viljen blant ansatte til å oppsøke beredskapsinformasjon er fraværende til tross for at sentralt nivå forsøker å bevisstgjøre om risikoen (Magni et al., 2017; Sattler et al., 2014; Bondü et al., 2012).

Flere informanter trodde likevel at det kom til å komme mer informasjon om PLIVO og/eller lignende tematikk i etterkant av hendelsen på UiO (H1, H3, V1, V2, I2). Ifølge K1,

som nevnt i delkapittel 4.2.3, så ga universitetet ut mer informasjon om vold og trusler på UiT i etterkant av UiO-hendelsen. Erfaringene blant flere av informantene var likevel at informasjonen uteble. Dog opplevde et par av HMS-rådgiverne at UiT ga ut mer informasjon i etterkant av UiO-hendelsen (R2, R3). Disse funnene er tidvis motstridende og kan tyde på at beredskapsinformasjonen på UiT går i noen enkeltspor (D1) og at informasjon blir borte på veien mellom nivåene (H1, H2, V1). Konsekvensen er at beredskapsinformasjonen ikke når ut til alle i risikozonen (Perry & Lindell, 2003, s. 345) og ansatte ute i linjen på universitetet kan følgelig få varierende beredskapsbevissthet som følge av ulik tilgang på informasjon.

Demografiske karakteristikk som arbeidsstilling kan ifølge Enders (2001, s. 56) påvirke individuell beredskapsbevissthet. Det kan tenkes at HMS-rådgiverne, på bakgrunn av deres arbeidsstilling, har bedre kjennskap og/eller tilgang til beredskapsinformasjon enn øvrige vitenskapelige/administrative ansatte, da de trolig enten er delaktige i arbeidet selv eller har lettere tilgang på planer som ellers er unntatt offentligheten (se delkapittel 4.3.1). Dette kan imidlertid være en ulempe når det gjelder PLIVO-hendelser, da alle ansatte i den skarpe enden kan tenkes å bli «first responders» ved livstruende vold (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kongshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202), i tillegg til at kriser ikke diskriminerer basert på ansattes roller (Schildkraut et al., 2021). Kort oppsummert tyder de empiriske funnene på at UiT har forsøkt å etablere effektive kommunikasjonskanaler (Skurka et al., 2018, s. 67), som Sikresiden, men at beredskapsinformasjon om PLIVO likevel ikke når ut til alle ansatte på universitetet.

4.3.4 Prioriteringer

Det varierer hvorvidt informantene opplever at PLIVO blir, eller bør bli, prioritert. Sannsynligheten for en PLIVO-hendelse er lav og med tanke på at det foreløpig ikke har vært noen større, alvorlige PLIVO-hendelser på UiT, så er ikke tematikken høyt på agendaen (R1, H1, H2, V2, I2, D1). H1 opplever at folk tenker at «sånt skjer ikke» og at PLIVO derav ikke er en problemstilling de tenker over:

«Vi tenker jo aldri over om det kommer en gal person i korridorene her med enten skytevåpen eller kniv. [...] For det om vi nå så at det skjedde jo på universitetet i Oslo, det skjedde på NAV, knivstikking og sånne ting. Det har vel ikke skjedd her og når ting ikke har skjedd, så er det ikke noe vi tenker over.» (H1)

I det daglige er det fortrinnsvis tradisjonell, hard HMS, og problemstillinger knyttet til laboratorier, felt og tokt som blir prioritert (R2, R3, H3, D1). Blikket løftes derfor ikke opp mot mer generelle trusler, som for eksempel PLIVO (V1, R3, H2, H3). R1 forteller at hen «[...] *sliter med at vi skal bruke mye tid og oppmerksomhet og energi og ressurser opp imot ansatte på å forberede dem på PLIVO-hendelse.*», og flere informanter medgir at de heller ønsker å prioritere andre problemstillinger som psykososiale forhold (R1, H2, V2).

Flere informanter opplever at det er lite de personlig kan gjøre ved en PLIVO-hendelse, og peker på at politi og/eller andre nødetater raskt vil overta situasjonen (R1, R2, I2, D1). I2 tror derfor ansatte er «[...] *mer opptatt av de tingene der vi faktisk kan gjøre noe.*». R3 reflekterer på sin side over at «*Vi ser jo at plutselig skjer det noe, og da må du ha tenkt igjennom på forhånd hva du skal gjøre. Det står ingen der og hjelper deg.*», og sier at hen savner mer fokus på tematikken fra UiT, fordi «[...] *det er så viktig.*». Et par informanter peker på at tematikken trolig hadde fått høyere prioritet dersom det hadde skjedd en større PLIVO-hendelse i Norge eller på UiT (H2, H3): «[...] *hadde det kommet en sånn universitetsskyting i Norge, så ville det nok blitt fokus på det. Men veldig mye er styrt av de tingene der og hvor er da på en måte forebyggingen?*» (H3).

Diskusjon om prioriteringer

Empirien kan tyde på at informantenes holdninger til PLIVO påvirker hvorvidt de prioriterer tematikken. Holdninger til risiko er en faktor i individuell beredskapsbevissthet, og kan påvirkes av hvordan individer vurderer risikoens sannsynlighet og konsekvens samt hvordan denne vurderingen sammenlignes med andre risikoer (Enders, 2001, s. 56). Tidligere forskning har pekt på at kriser med lav sannsynlighet kan føre til lav risikopersepsjon (Marincioni & Fraboni, 2012, s. 312). Lav sannsynlighet og lav risikopersepsjon kan videre øke tilbøyeligheten for å heller prioritere kjente risikoer (Clarke, 2008, s. 154; Boin et al., 2021, s. 109), da beredskapsplanlegging mot tilnærmet usannsynlige kriser legger beslag på ressurser som anses som mer hensiktsmessige å bruke på andre områder (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 155; Enander et al., 2015, s. 2). Empirien kan tyde på at siden PLIVO har lav sannsynlighet, så prioriteres heller kjente problemstillinger og tradisjonell HMS fremfor beredskap mot livstruende vold (R1, H2, V2). Paradokset er at dersom fokuset kun er på kjente og forutsigbare risikoer, så øker evnen til å håndtere det sannsynlige, men til gjengjeld øker

sårbarheten for det uforutsette og mer usannsynlige (Donahue & Tuohy, 2006, s. 15; Sommer et al., 2020, s. 50; Dyndal, 2015, s. 162). Det kommer frem av empirien at ansatte trolig er mer opptatt av «[...] *de tingene der vi faktisk kan gjøre noe.*» (I2), som for eksempel lab, felt og tokt. Denne holdningen kan tyde på lav beredskapsbevissthet og lite kunnskap om PLIVO som en risiko, da både tidligere forskning, Sikresiden (2023) og PST et al. (2021) viser til at de som blir berørt av livstruende vold trolig må håndtere situasjonen selv og at lærere/forelesere ofte vil være «first responders» ved akutte hendelser (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kongshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202). Med hensyn til PLIVO peker R3 på at «*Det står ingen der og hjelper deg.*», og det kan tenkes at dersom risikoen knyttet til livstruende vold nedprioriteres, så vil en reell PLIVO-hendelse ramme uforberedt og sannsynligheten er følgelig større for at liv kan gå tapt (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 4).

Sattler et al. (2014) peker på at en passiv holdning til beredskap også kan skyldes ansvarsfraskrivelse som følge av en forventning om å få beskyttelse fra andre. Noen av informantene opplever at det er lite de personlig kan gjøre ved livstruende vold og mener at nødetater raskt vil overta situasjonen (R1, R2, I2, D1). PST et al. (2021, s. 3) understreker imidlertid, som nevnt i delkapittel 4.2.3, at det kan ta tid før nødetatene er på stedet. Selv om antatt responstid til Tromsø-politiet ved en melding om PLIVO på campus Breivika skal være mellom 6 til 8 minutter (se vedlegg 4), så avhenger likevel responstiden av flere faktorer, som for eksempel lokasjonen til og klargjøring av nærmeste patrulje. Dette kan tyde på at flere informanter ikke er godt nok kjent med hva nødtjenestene kan, og ikke kan, gjøre for dem (Perry & Lindell, 2003, s. 345). I likhet med artikkelen til Lyng et al. (2022), kan de empiriske funnene tyde på for høye forventninger til politiets responstid blant flere informanter, og derav trolig for stor tillit til å få ekstern hjelp og beskyttelse. Det kan videre tenkes at disse faktorene reduserer de ansattes ansvarsfølelse i en PLIVO-situasjon, som igjen kan redusere deres vilje og/eller evne til å forberede seg, og respondere på, livstruende vold (Enders, 2001, s. 55).

4.3.5 Personlig beredskapsbevissthet

Informantenes personlige opplevde beredskapsbevissthet når det gjelder pågående livstruende vold varierer. Noen informanter anser seg selv som beredskapsbevisste, men at bevisstheten hovedsakelig skyldes eksterne årsaker og ikke at universitetet har informert om tematikken (R3,

R2, H1, H3, V1). Andre medgir at PLIVO ikke er noe de er spesielt bevisste på, da de vurderer sannsynligheten som lav og derfor prioriterer andre saker (R1, H2, V2, I2):

«Nei, jeg har ikke så veldig stor bevissthet rundt den type ting og det er faktisk også litt sånn bevisst opplegg altså. Hvis du skal gå rundt og være redd for alt ... Jeg vurderer sjansen som bra liten, så la oss nå skape et godt miljø og ha en fin plass her, så reduserer vi sjansen for en PLIVO-hendelse mest med det [...] og så ikke gå rundt og tenke på det hele tida. Da blir du faen meg bare paranoid.» (R1).

Andre forteller at de har gjort seg flere tanker om PLIVO og mulige handlingsalternativer dersom en livstruende voldssituasjon oppstår (R3, H1, V1):

«[...] Så sånne ting har jeg kanskje tenkt i mitt eget hode og ja ... tenkt igjennom «Hva hvis jeg hører skudd i gangene?» eller «Hva gjør jeg?» og «Du skal redde hvem?». Vil jo tenke straks «Er det noen undervisningsrom og er det studenter på undervisningsrom?». (V1)

Samtlige informanter ser likevel behovet for å være bevisst på PLIVO, selv om ikke alle opplever at det er riktig av dem å prioritere det. Noen reflekterer over om PLIVO bør være et overordnet universitetsansvar å prioritere (R1, V2, I2), mens H3 mener fokuset bør være på å øke bevisstheten hos den enkelte og at det ikke er en ledelse som «[...] skal ha tenkt alt for deg, men at det faktisk er en del av det daglige som du egentlig ikke går rundt og er veldig bevisst på, men at du har noen redskaper som du har utarbeida.» (H3). Flere informanter peker på at livstruende vold kan skje på UiT som enhver annen plass, og at det følgelig kan være nyttig å ha gjort seg noen tanker og refleksjoner om risikoen (R3, H1, H3, V2, I1, I2, D1): *«[...] Det skjer jo ofte på utdanningsinstitusjoner, det har vi jo sett og da tenker man jo og får bevissthet rundt at ja ... teoretisk kan det jo skje hos oss. Det kan skje i våres korridorer.» (D1).*

Hendelsen på UiO har bidratt til at flere informanter har blitt bevisst på, og reflekterer over, utformingen av kontorene sine og hvilke muligheter de har dersom uvedkommende kommer inn (H1, H2, V1, I2). R3 forteller at hen har tenkt igjennom hvilke handlingsalternativer som finnes dersom noen tar seg inn på kontoret: *«Jeg har jo tenkt på «Hva gjør man?», men hva pokker gjør man hvis det kommer noen hit? Det er jo ingen rømningsmuligheter.»* I den forbindelse blir det trukket frem at noen vinduer blant annet ikke

kan åpnes samt dilemmaer knyttet til hvorvidt kontordører skal være åpne eller lukket (H1, H2, I2). I tillegg til UiO-hendelsen, så forteller 5 av 11 informanter om tidligere, personlige erfaringer med ustabile eller truende studenter og/eller ansatte. Flere opplever at disse erfaringene har gitt dem økt beredskapsbevissthet, fordi erfaringene fører til flere refleksjoner om «*Okei, er det noe mer her som kan komme?*» (D1).

Diskusjon om personlig beredskapsbevissthet

Empirien tyder på at vurderingen av personlig beredskapsbevissthet varierer blant informantene. Noen informanter opplever sannsynligheten for PLIVO som lav og velger derfor å prioritere andre tema (R1, H2, V2, I2). Andre informanter har reflektert mer over tematikken og hva slags handlingsalternativer de har (R3, V1). Funnene kan tyde på at det er lite konsensus i den skarpe enden når det gjelder PLIVO. Det kan tenkes at informantene som vurderer PLIVO som en lav sannsynlighet, heller ikke oppsøker beredskapsinformasjon om livstruende vold (Magni et al., 2017; Sattler et al., 2014; Bondü et al., 2012), fordi de trolig ikke anser det som nyttig å bruke tid og ressurser på å forberede seg på en tilnærmet usannsynlig hendelse (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 155; Enander et al., 2015, s. 2). Konsekvensen kan da bli at disse informantene ikke kjenner til hvilke forventninger som stilles eller hvilke beskyttende tiltak de bør iverksette. Det kan igjen føre til dårligere evne til å respondere på livstruende vold (Enders, 2001, s. 55), noe som i ytterste konsekvens kan føre til økt skadeomfang (Politiets sikkerhetstjeneste et al., 2021, s. 4).

Derimot kan det tenkes at informantene som reflekterer over tematikken og hvilke handlingsalternativer de har, får en mer bevisst holdning til PLIVO og derav trolig er mer tilbøyelige for å oppsøke beredskapsinformasjon om tematikken. Ifølge tidligere forskning kan det bidra til at de blir bedre kjent med beredskapsprosedyrer og derav også ha bedre evne til å respondere på livstruende vold (Rider, 2015, s. 155). På bakgrunn av disse funnene, så er det rimelig å argumentere for at lite konsensus og varierende grad av beredskapsbevissthet kan påvirke informantenes evne til å respondere på PLIVO og følgelig deres evne til å beskytte seg selv og andre.

4.4 Oppsummerende diskusjon

Studiens resultater tyder på at UiT sitt beredskapsarbeid samsvarer med fasene i beredskapsarbeidet (Engen et al., 2019, s. 284), da universitetet som en del av sitt

beredskapsarbeid utarbeider analyse – og beredskapsplanverk, i tillegg til å teste beredskapsorganiseringen gjennom øvelser, for så å evaluere og oppdatere planverk i etterkant (figur 2). Det er følgelig rimelig å argumentere at UiT arbeider systematisk og proaktivt med beredskap i førkrisefasen.

Studiens empiriske funn viser videre at sentralt nivå på UiT prioriterer beredskap med hensyn til PLIVO, men at beredskapsarbeidet er lite kjent blant ansatte ute i linjen på universitetet. Kommedal & Midtbø (2021) viser til lignende funn i sin studie av beredskapsarbeid på UiS. Studien deres pekte på at selv om universitetets beredskapsarbeid var systematisk og i tråd med kravene til Kunnskapsdepartementet, så var ikke beredskapsbevisstheten forankret i den skarpe enden (Kommedal & Midtbø, 2021, s. 116). Mine funn kan tyde på tilsvarende tendenser på UiT. På den ene siden blir PLIVO vurdert som en høy risiko i universitetets overordnede ROS-analyse og kriseledelsen har følgelig utarbeidet tiltakskort på PLIVO-scenarioer. I tillegg har kriseledelsen, på bakgrunn av PLIVO-øvelser, igangsatt tiltak for å styrke universitetets beredskap mot livstruende vold. K1 peker på at selv om sannsynligheten for en PLIVO-hendelse på UiT er lav, så kan konsekvensene bli store, og sentralt nivå forsøker dermed å sende ut beredskapsinformasjon til studenter og ansatte for å øke bevisstheten og handlingskompetansen deres. På bakgrunn av disse funnene så er det rimelig å argumentere for at beredskapsbevisstheten blant kriseledelsen på UiT er høy med hensyn til PLIVO.

På den andre siden derimot, ute i linjen på UiT, så tyder empirien på at universitetets PLIVO-relaterte beredskapsarbeid ikke er så godt kjent. Holdningen blant flere informanter er at sannsynligheten for en PLIVO-hendelse på UiT er lav og at det derfor er ønskelig å heller prioritere mer sannsynlige og dagsaktuelle risikoer og problemstillinger som lab, felt og tokt. Dette samsvarer med Helsloot & Ruitenbergh (2004, s. 110) som bemerker at folk heller vil forberede seg på kriser de opplever at har en rimelig sjans for å inntreffe og følgelig er mer formålstjenlig å forberede seg på. Beredskapsplanlegging med hensyn til risikoer med lav sannsynlighet prioriteres derav bort (Perry & Lindell, 2003, s. 347; Clarke, 2008, s. 155; Enander et al., 2015, s. 2). Funnene kan tyde på at flere informanter hovedsakelig legger vekt på at PLIVO har lav sannsynlighet og derav blir en risiko som ikke gis oppmerksomhet. Utfordringen er imidlertid at fokus på kjente og vanlige risikoer kan føre til at sårbarheten for de mer ukjente og usannsynlige risikoene øker (Engen et al., 2019, s. 265-266).

Videre tyder empirien på at vitenskapelige/administrative ansatte ikke har så god kjennskap til universitetets beredskapsplanverk, og ingen av studiens vitenskapelige/administrative ansatte har deltatt i en PLIVO-øvelse på UiT. Til sammenligning har HMS-rådgiverne god kjennskap til beredskapsplanverk og samtlige har deltatt i en fullskala- og/eller skrivebordsøvelse med PLIVO-scenarior. Disse funnene kan tyde på at beredskapsaktiviteter fortrinnsvis er begrenset til universitetets kriseledelse og ansatte med beredskapsansvar, deriblant HMS-rådgivere, mens vitenskapelige/administrative ansatte i liten grad blir involvert i beredskapsarbeidet. Dette samsvarer med tidligere studier av beredskapsplanlegging på grunnskoler og videregående skoler, som peker på at beredskapsplaner og – aktiviteter ofte begrenses til skoleledelsen (Voster, 2013; Tangvald, 2014; Astad, 2016).

Det kan tenkes at lav involvering av vitenskapelige/administrative ansatte fører til lav beredskapsbevissthet i den skarpe enden. Ifølge Perry & Lindell (2003, s. 345) bør alle som kan være i risikozonen delta i planleggingsarbeidet og spesielt hvis det forventes at de kan iverksette personlige, beskyttende tiltak. Tidligere forskning peker på at lærere/forelesere ofte vil være «first responders» ved hendelser på campus (Rider, 2015, s. 152; Zhu, 2020, s. 8; Kongshott & McKenzie, 2013, s. 224, Kano & Bourque, 2007, s. 202), som vil si at vitenskapelige/administrative ansatte trolig vil være “first responders” ved en PLIVO-hendelse på UiT. Perry & Lindell (2003, s. 345) poengterer at folk i risikozonen som et minimum bør være kjent med at risikoplanlegging foregår, hvilke forventninger som stilles til dem i risikozonen og hva de kan forvente at nødtjenester kan, og ikke kan, gjøre for dem i en akutt krise. Schildkraut et al. (2021) peker på at kriser ikke diskriminerer basert på ansattes roller og at det derfor er viktig at alle blir gitt de nødvendige verktøyene for å kunne holde seg selv og andre trygge. Schildkraut et al. (2021) viser i samme studie til at trening og øvelser kan bidra til å øke lærernes evne til å respondere på og eliminere en trussel, og Rider (2015, s. 155) mener at jo bedre kjennskap lærere har til planlagte beredskapsprosedyrer, jo bedre forberedt føler de seg på å håndtere livstruende vold. Følgelig er det rimelig å argumentere for at økt involvering av vitenskapelige/administrative ansatte kan være hensiktsmessig med hensyn til PLIVO.

Dersom vitenskapelige/administrative ansatte likevel ikke kan involveres i det formelle beredskapsarbeidet, så er det rimelig å argumentere for at det setter høyere krav til tilstrekkelig informasjonsdeling fra sentralt nivå når det gjelder beredskap og forventninger i forbindelse med PLIVO. Ifølge K1 sender UiT ut mye beredskapsinformasjon angående livstruende vold

på universitetet, men det er imidlertid knyttet usikkerhet til om ansatte leser informasjonen universitetet sender ut. Universitetsansatte har travle timeplaner og beredskapsinformasjon må derfor «*kjempe om plassen sin i nyhetsbildet*» (K1). Funnene i denne studien kan tyde på at beredskapsinformasjonen ikke når helt ut til den skarpe enden på universitetet, da flere informanter opplever informasjonsdelingen med hensyn til PLIVO som manglende og/eller fraværende. Dette kan være utfordrende, fordi det kan føre til at ansatte ikke er kjent med hvilket ansvar og hvilke forventninger som stilles til dem ved en reell PLIVO-hendelse. Eksempelvis tyder empirien på at flere informanter har for høye forventninger til nødetatenes responstid. Dette er til tross for at informasjonskanaler og – kilder, som Sikresiden (2023) og/eller PST et al. (2021, s. 4), opplyser om at det kan ta tid før nødetatene er til stede og at berørte derfor bør forvente å håndtere situasjonen selv. Det betyr at i «den gylne timen» (Helsloot & Ruitenbergh, 2004, s. 106; Kruke, 2012, s. 11), så vil ansatte i den skarpe enden være krisens «first responders» (Kruke, 2015, s. 184). I dette tidsrommet ligger ansvaret på de berørte og tilfeldig tilstedeværende når det gjelder utførelse av livreddende aktiviteter (Kruke, 2011, s. 11). Dersom ansatte hverken involveres i beredskapsarbeidet eller blir tilstrekkelig informert, så kan det tenkes at de heller ikke blir kjent med forventningene som stilles til dem ved en PLIVO-hendelse eller hva de kan forvente av nødtjenestene. Det kan igjen føre til at ansatte er dårlig forberedt på å håndtere livstruende vold, noe som i ytterste konsekvens kan føre til at skadeomfanget blir større. Det er derfor viktig at ansatte er kjent med hva de skal og kan gjøre dersom livstruende vold oppstår, og i den forbindelse trekker R3 frem viktigheten av god opplæring.

Ifølge R3 er opplæring alfa og omega, men de empiriske funnene tyder på at opplæringen med hensyn til PLIVO varierer ute på fakultetene. Det kommer frem i empirien at holdningene til PLIVO varierer blant HMS-rådgiverne og med tanke på at det er HMS-rådgiverne som er ansvarlige for beredskapsopplæringen lokalt, så kan det tenkes at varierende holdninger også fører til varierende opplæring, fordi HMS-rådgiverne prioriterer ulikt. Dette kan videre føre til at vitenskapelige/administrative ansatte får ulik opplæring og derav ulikt kunnskapsnivå og handlingskompetanse. Konsekvensen kan bli at ansatte på noen fakulteter blir bedre forberedt på å håndtere livstruende vold enn ansatte på andre fakulteter, og at skadeomfanget følgelig avhenger av hvor hendelsen oppstår. Ifølge K1 ser universitetet på muligheten for felles opplæring med hensyn til PLIVO. Det kan tenkes at felles opplæring kan bidra til å skape mer konsensus og felles beredskapsbevissthet blant ansatte ute i linjen på

universitetet når det gjelder PLIVO, fordi ansatte da får de samme forutsetningene for å håndtere livstruende vold. På den måten kan alle ansatte få de nødvendige verktøyene for å kunne sikre sin egen og andres trygghet (Schildkraut et al., 2021).

5 Konklusjon

Kapittelet skal konkludere studiens forskningsspørsmål og i det følgende besvare problemstillingen: «*Hvordan arbeider UiT med beredskap mot PLIVO, og hva er beredskapsbevisstheten i den skarpe enden på universitetet?*». Avslutningsvis presenteres noen forslag til videre forskning.

5.1 Svar på forskningsspørsmål og problemstilling

Formålet med studien har vært å undersøke hvordan UiT Norges arktiske universitet arbeider med beredskap med hensyn til PLIVO og hvordan det tenkes om beredskap mot livstruende vold i den skarpe enden, for å bidra med kunnskap om PLIVO-relatert beredskapsarbeid i norsk universitetskontekst. For å besvare studiens problemstilling, så er det hensiktsmessig å returnere til studiens forskningsspørsmål.

Studiens første forskningsspørsmål hadde til hensikt å undersøke hvilke formelle krav og forventninger som blir stilt til UiT når det gjelder beredskap. Resultatene viser at UiT tar utgangspunkt i kravene fra Kunnskapsdepartementets styringsdokument, i tillegg til krav i et årlig tildelingsbrev. Kravene omhandler utarbeidelse, gjennomføring og rapportering av ROS-analyse, beredskapsplan og beredskapsøvelser (Kunnskapsdepartementet, 2021, s. 21-22). I tillegg skal UiT ta hensyn til nasjonale trusselvurderinger og trusselvurderingene blir følgelig en styring for arbeidet. I tillegg skal universitetet vurdere lokale særegenheter som påvirker deres lokale risikobilde. UiT har også interne krav med hensyn til beredskapsorganisering, som innebærer at kriseledelsen på sentralt nivå har definerte roller og ansvarsområder i beredskapssituasjoner, som blant annet gir seg uttrykk i rollestyrte tiltakskort.

Videre var formålet med forskningsspørsmål 2 å undersøke hvordan UiT arbeider med beredskapsplanlegging i praksis og hvilken rolle PLIVO har i beredskapsarbeidet deres. Universitetet baserer seg på Kunnskapsdepartementets styringsdokument og gjennomfører følgelig de grunnleggende tiltakene ROS-analyse, beredskapsplan og beredskapsøvelser. Videre revideres beredskapsplanverkene jevnlig og oppdateres på bakgrunn av erfaringer fra øvelser og/eller reelle hendelser, slik at beredskapsarbeidet kontinuerlig forbedres og styrkes. Studien konkluderer derfor at UiT arbeider systematisk og kontinuerlig med beredskap på sentralt nivå. Funnene tyder imidlertid på at det hovedsakelig er kriseledelsen og universitetsansatte med beredskapsansvar som involveres i beredskapsaktiviteter, og at beredskapsplaner, i tråd med den interne beredskapsorganiseringen, følgelig er fokusert på

formelle roller og ansvar. Dette funnet samsvarer med tidligere forskning på tilsvarende tematikk (Voster, 2013; Tangvald, 2014; Astad, 2016).

Når det gjelder hvilken rolle PLIVO har i universitetets beredskapsarbeid, så konkluderer studien med at PLIVO har en sentral og prioritert rolle på sentralt nivå. PLIVO blir vurdert som en høy risiko i UiT sin overordnede ROS-analyse og kriseledelsen har derfor utarbeidet et eget tiltakskort for PLIVO-scenarioer. I tillegg har kriseledelsen gjennomført PLIVO-øvelser og på bakgrunn av erfaringer fra øvelsene igangsatt tiltak for å styrke universitetets beredskap mot livstruende vold. Med tanke på at ikke alle ansatte deltar i beredskapsaktiviteter, så stiller det høyere krav til kriseledelsen på UiT når det gjelder informasjonsdeling. De empiriske funnene tyder dog på at det er knyttet usikkerhet til hvorvidt beredskapsinformasjon når ansatte ute i linjen på universitetet, som følge av at ansatte har travle timeplaner og at PLIVO har lav sannsynlighet for å skje.

Forskningsspørsmål 3 hadde derfor til hensikt å undersøke hva ansatte i den skarpe enden tenker om beredskap med hensyn til PLIVO. Resultatene indikerer at beredskapsinformasjon om livstruende vold kan gå i enkeltspor og følgelig ikke nå ut til ansatte uten formelt beredskapsansvar. På bakgrunn av studiens resultater og diskusjon, så kan lite beredskapsinformasjon føre til at informanter er dårlig kjent med beredskapsprosedyrer og forventninger ved livstruende vold. Manglende informasjon kan trolig være en årsak til at flere informanter har for høye forventninger til nødetatenes responstid og at de følgelig har lav bevissthet om deres eget ansvar. Videre peker funnene mot at det er lite konsensus og felles beredskapsbevissthet når det gjelder PLIVO. Noen informanter mener sannsynligheten er så lav at det ikke riktig av dem å prioritere tematikken, mens andre informanter peker på at det burde vært mer fokus på PLIVO på universitetet. Studien konkluderer med at beredskapsbevisstheten i den skarpe enden på UiT med hensyn til PLIVO er svært individuell og beredskapsarbeidet på sentralt nivå i forbindelse med livstruende vold er dårlig kjent blant ansatte ute i linjen på universitetet.

På bakgrunn av resultatene som er omtalt ovenfor, så konkluderer studien problemstillingen «*Hvordan arbeider UiT med beredskap mot PLIVO, og hva er beredskapsbevisstheten i den skarpe enden på universitetet?*» med at UiT prioriterer og arbeider med beredskap med hensyn til PLIVO på sentralt nivå, men beredskapsarbeidet sikrer imidlertid ikke beredskapsbevissthet ute i den skarpe enden på universitetet. Manglende beredskapsbevissthet blant universitetsansatte kan gjøre universitetet sårbare for PLIVO-

hendelser, da det trolig er ansatte ute i linjen på universitetet som må håndtere akutt livstruende vold. På bakgrunn av studiens resultater og konklusjon, så er det rimelig å anbefale at UiT styrker informasjonsflyten mellom organisasjonsnivåene og tilrettelegger for en felles opplæring og/eller gjennomgang av PLIVO-relatert beredskapsarbeid/- informasjon for å etterstrebe en felles beredskapsbevisst om pågående livstruende vold.

5.2 Videre forskning

Denne studien inkluderer kun universitetsansatte, men studenter er i like stor grad en del av den skarpe enden på norske universiteter og høyskoler. Mine empiriske funn tyder på at det er lite konsensus og varierende beredskapsbevissthet blant ansatte, og det kan følgelig være interessant å undersøke hvilken kjennskap og bevissthet studenter har med hensyn til livstruende vold. Videre så har denne studien kun undersøkt ett universitet, men det kan tenkes at problemstillingen kan være overførbar til andre UH-virksomheter når det gjelder å undersøke beredskapsplanlegging og – bevissthet knyttet til PLIVO.

6 Litteraturliste

- Albrechtsen, E., Almklov, P., Antonsen, S., Nyheim, O. M., Nilsen, M., Bye, R. J., Øren, A., Johnsen, S. O., Wasilkiewicz, K. & Aalberg, A. (2017). *Har samfunnssikkerheten blitt bedre etter 22.juli 2011? Populærvitenskapelig rapport fra forskningsprosjektet The next disaster (NEXUS)*. Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet.
<https://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/rapporter-sintef-ts/nexus-sluttrapport.pdf>
- Alstadsæter, K. O. (2018). *Lite kan utgjør mye*. [Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger]. https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2565260/Alstadsater_Kirsten.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Astad, K. W. (2016). Beredskapsplanlegging for livstruende hendelser ved et utvalg videregående skoler. [Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger].
https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2425104/Kari_Wenche_Astad.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Biddinger, P. D., Cadigan, R. O., Auerbach, B. S., Burstein, J. L., Savoia, E., Stoto, M. A., & Koh, H. K. (2008). On Linkages Using Exercises to Identify Systems-Level Preparedness Challenges. *Public Health Reports (1974)*, 123(1). 96-101.
<https://doi.org/10.1177/003335490812300116>
- Bjørgan, E. H. (2023, 26. september). Endte med 19 knivstikk etter møte med student. – Føler ikke sinne. *Khrono*. <https://www.khrono.no/endte-med-19-knivstikk-etter-mote-med-student-foeler-ikke-sinne/812850>
- Boin, A., McConnell, A. & 't Hart, P. (2021). *Governing the Pandemic. The Politics of Navigating a Mega-Crisis*. Palgrave Pivot Cham.
- Bondü, R., Scheithauer, H., Leuschner, V. & Cornell, D.G. (2012). International Persepectives on Prevention and Intervention in School Shootings. I N. Böckler, T. Seeger, P. Sitzer & W. Heitmeyer (Red.). *School Shootings*. (s. 343-362). Springer.
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming Qualitative Information: Thematic Analysis and Code Development*. Sage Publications.
- Brady, M. (2011). Improvisation versus rigid command and control at Stalingrad. *Journal of Management History*, 17(1). 27-49. <https://doi.org/10.1108/17511341111099565>

- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012). Introduksjon. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (s. 11-16). Gyldendal.
- Chermack, T. J. (2011). *Scenario Planning in Organizations: How to Create, Use, and Assess Scenarios*. Berrett-Koehler Publishers.
- Clarke, L. (1999). *Mission Impossible: Using Fantasy Documents to Tame Disaster*. University of Chicago Press.
- Clarke, L. (2008). Thinking about Worst-Case Thinking. *Sociological Inquiry*, 78(2), 154-161. <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.2008.00230.x>
- Coles E. & Buckle, P. (2004). Developing Community Resilience as a Foundation for Effective Disaster Recovery. *The Australian Journal of Emergency Management*, 19(4), 6-15. Emergency Management Australia.
- Creswell, J. W. & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124-130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Daniels, J.A., Volungis, A., Pshenishny, E., Gandhi, P., Winkler, A., Cramer, D.P., Bradley, M.C. (2010). A Qualitative Investigation of Averted School Shooting Rampages. *The Counseling Psychologist*, 39(1), 69-95. SAGE Publications. <https://doi.org/10.1177/0011000009344774>
- Database for statistikk om høyere utdanning. (2023). *Database for statistikk for høyere utdanning*. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. <https://dbh.hkdir.no/>
- De Geus, A. (1988). Planning as Learning. *Harvard Business Review*, 66(2).
- Donahue, A. K. & Tuohy, R. V. (2006). Lessons We Don't Learn: A Study of the Lessons of Disasters, Why We Repeat Them, and How We Can Learn Them. *Homeland Security Affairs*, 2(2), 1-28.
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. (2015). *Risikoanalyse av skoleskyting i Nordland. Delrapport til Nasjonalt risikobilde 2015*. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/rapporter/nrb_2015_delrapport_risikoanalyse_av_skoleskyting_i_nordland.pdf
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. (2016). *Veileder i planlegging, gjennomføring og evaluering av øvelser. Grunnbok: Introduksjon og prinsipper*. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieill/veiledere/grunnbok_oving.pdf

- Dyndal, G. L. (2015). Balanse mellom sannsynlige og uforutsigbare scenarier. I G.-E. Torgersen (Red.), *Pedagogikk for det uforutsette* (s. 157-162). Fagbokforlaget
- Elster, K. (2016, 8. mars). Svensk skoledrapsmann planla å bli drept. *NRK*.
<https://www.nrk.no/urix/svensk-skoledrapsmann-planla-a-bli-drept-1.12841760>
- Enander, A., Hede, S. & Lajksjö, Ö. (2015). Why Worry? Motivation for Crisis Preparedness Work among Municipal Leaders in Sweden. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 23(1), 1-10. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12067>
- Enders, J. (2001). Measuring Community Awareness and Preparedness for Emergencies. *Australian Journal of Emergency Management*, 16(3). 52-58.
- Engen, O. A. H., Kruke, B. I., Lindøe, P. H., Olsen, K. H., Olsen, O. E. & Pettersen, K. A. (2019). *Perspektiver på samfunnssikkerhet*. Cappelen Damm Akademisk.
- Eriksen, J., Rake, E. L. & Sommer, M. (2021). *Beredskapsanalyse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Ford, J. L. & Frei, S. S. (2016). Training for the Unthinkable: Examining Message Characteristics on Motivations to Engage in Active-Shooter Response Video. *Communication Studies*, 67(4). 438-454.
<https://doi.org/10.1080/10510974.2016.1196381>
- Fusch, P., Fusch, G. E. & Ness, L. R. (2018). Denzin's Paradigm Shift: Revisiting Triangulation in Qualitative Research. *Journal of Social Change*, 10(1). 19-32.
<https://doi.org/10.5590/JOSC.2018.10.1.02>
- Graham, J., Shirm, S., Liggin, R., Aitken, M.E. & Dick, R. (2006). Mass-Casualty Events at Schools: A National Preparedness Survey. *Pediatrics*, 177(1). 8-15.
<https://doi.org/10.1542/peds.2005-0927>
- Greenberg, S. F. (2007). Active Shooter on College Campuses: Conflicting Advice, Roles of the Individual and First Responder, and the Need to Maintain Perspective. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 1(1). 57-61.
<https://doi.org/10.1097/DMP.0b013e318149f492>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget.
- Helsedirektoratet. (2017, 7. august). *Pågående livstruende vold (PLIVO)*.
<https://www.helsedirektoratet.no/tema/akuttmedisin/pagaende-livstruende-vold-plivo>
- Helsloot, I. & Ruitenbergh, A. (2004). Citizen Response to Disasters: a Survey of Literature and Some Practical Implications. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 12(3). 98-111. <https://doi.org/10.1111/j.0966-0879.2004.00440.x>

- Hunziker, S. & Blankenagel, M. (2021). *Research Design in Business and Management: A Practical Guide for Students and Researchers*. Springer Gabler Wiesbaden.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Jaradat, A., Mziu, H., & Ibrahim, J. (2015). Disaster Preparedness in Universities. *International Journal of Computer Trends and Technology*, 19(1). 1-4.
<https://doi.org/10.14445/22312803/IJCTT-V19P101>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2.utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4.utg.). Abstrakt forlag.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2019). *Veileder til samfunnssikkerhetsinstruksen*.
<https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieell/veiledere/veileder-til-samfunnssikkerhetsinstruksen.pdf>
- Kano, M. & Bourque, L. B. (2007). Experiences With and Preparedness for Emergencies and Disasters Among Public Schools in California. *NASSP Bulletin*, 91(3). 201-218.
<https://doi.org/10.1177/0192636507305102>
- Kingshott, B. F. & McKenzie, D. G. (2013). Developing Crisis Management Protocols in the Context of School Safety. *Journal of Applied Security Research*, 8(2). 222-245.
<https://doi.org/10.1080/19361610.2013.765339>
- Kommedal, Ø. & Midtbø, S. O. (2021). *Beredskapsbevissthet i den spisse enden: En studie av Universitetet i Stavanger*. [Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger].
<https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/2786375/no.uis%3Ainspera%3A79015646%3A11183380.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kruke, B. I. (2012, 13. mars). *Samfunnssikkerhet og krisehåndtering: relevans for 22. juli 2011*. Innlegg presentert for 22. juli-kommisjonen.
- Kruke, B. I. (2015). Planning for crisis response: The case of population contribution. I L. Podofilini, B. Sudret, B. Stojadinovic, E. Zio & W. Kröger. (Red.), *Safety and Reliability of Complex Engineered Systems*. 177-184. CRC Press
- Kunnskapsdepartementet (2021). *Styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartementets sektor*.

- https://www.regjeringen.no/contentassets/48beea7da45f4918bfaef82f411b7cb3/no/pdfs/revidert-styringsdok-sikkerhet_godkjent.pdf
- Lyng, D. (2020). *Beredskap i skolen: Beredskap, forebygging, medvirkning og skolemiljø*. [Mastergradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet].
no.ntnu:inspera:55104421:5700794.pdf (9.401Mb)
- Lyng, D., Steiro, T., Kruke, B. I., & Torgersen, G.-E. (2022). PLIVO, pedagogikk og beredskap. En kvalitativ studie på skoleskyting og livstruende vold i skolen i nordisk kontekst. *Nordic Studies in Education*, 42(4). 347-360.
<https://doi.org/10.23865/nse.v42.3669>
- Lynggaard, K. (2012). Dokumentanalyse. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling*. (s. 153-170). Gyldendal
- Løfqvist, T., Jamtli, B., Kleppe, U., Olstad, L. A., Andersen, J.-E., Langli, T., Aschim, C. & Nilsen, J.-E. (2015). *Nasjonal prosedyre: Nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold*. <https://ekstranett.helse-midtno/HMR/Akuttutvalet/Dokumenter/NASJONAL%20PLIVI%20prosedyre.pdf>
- Magni, M., Fraboni, R. & Marincioni, F. (2017). Emergency Preparedness and Management at the University of L'aquila (Central Italy) and the Role of Students' Associations in the April 6th 2009 Earthquake. *PLoS Currents*, 12(9).
<https://doi.org/10.1371/currents.dis.5df8f1902f10be8920342035c77c14e3>
- Marincioni, F. & Fraboni, R. (2012). A baseline assessment of emergency planning and preparedness in Italian universities. *Disaster*, 36(2), 291-315.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2011.01259.x>
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2016). *Designing Qualitative Research* (6.utg.). SAGE Publications.
- McConnell, A. & Drennan, L. (2006). Mission Impossible? Planning and Preparing for Crisis. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 14(2), 59-70.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5973.2006.00482.x>
- Meld. St. 29 (2011-2012). Samfunnssikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5cbb3720b14709a6bda1a175dc0f12/no/pdfs/stm201120120029000dddpdfs.pdf>
- Mitroff, I. I., Diamond, M. A. & Alpaslan, M. C. (2006). How Prepared are America's Colleges and Universities for Major Crisis?, *Change: The Magazine of Higher Learning*, 38(1), 61-67. <https://doi.org/10.3200/CHNG.38.1.61-67>

- Moss, R. & Gaarder, C. (2022). Exercising for mass casualty preparedness. *British Journal of Anaesthesia*, 128(2). e67-e70. <https://doi.org/10.1016/j.bja.2021.10.016>
- NOU 2012:14. (2012). *Rapport fra 22.juli-kommisjonen*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/bb3dc76229c64735b4f6eb4dbfcd8e8/no/pdfs/nou201220120014000dddpdfs.pdf>
- NOU 2023:17. (2023). *Nå er det alvor. Rustet for en usikker fremtid*. Justis- og beredskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/4b9ba57bebae44d2bebfc845ff6cd5f5/no/pdfs/nou202320230017000dddpdfs.pdf>
- NTB (2022, 22. mars). De to drepte i skoleangrepet i Malmö var lærere. *Utdanningsnytt*.
<https://www.utdanningsnytt.no/sverige-vold/de-to-drepte-i-skoleangrepet-i-malmo-var-laerere/317222>
- Oksanen, A., Räsänen, P., Numri, J. & Lindström, K. (2010). «This can't happen here!» Community Reactions to School Shootings in Finland. *Research on Finnish Society*, 3. 19-27. <https://doi.org/10.51815/fjsr.110697>
- Perry, R. W. & Lindell, M. K. (2003). Preparedness for Emergency Response: Guidelines for the Emergency Planning Process. *Disasters*, 27(4), 336-350.
<https://doi.org/10.1111/j.0361-3666.2003.00237.x>
- Perry, R. W. (2004). Disaster Exercise Outcomes for Professional Emergency Personnel and Citizen Volunteers. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 12(2), 64-75.
<https://doi.org/10.1111/j.0966-0879.2004.00436.x>
- Politiets sikkerhetstjeneste, Politiet & Nasjonal sikkerhetsmyndighet. (2021). *Råd mot terrorhandlinger: Hvordan beskytte seg mot terror og andre alvorlige handlinger*.
<https://www.pst.no/globalassets/2021/veileder-rad-mot-terrorhandlinger/rad-mot-terrorhandlinger.pdf>
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Universitetsforlaget.
- Pursiainen, C. (2018). *The Crisis Management Cycle*. Routledge.
- Reason, J. (1997). *Managing the Risks of Organizational Accidents*. Ashgate Publishing
- Ridder, H-G. (2017). The theory contribution of case study research designs. *Business Research (Göttingen)*, 10(2). 281-305. <https://doi.org/10.1007/s40685-017-0045-z>
- Rider, C. F. (2015). Teachers' perceptions of their ability to respond to an active shooter incident. [Doktorgradsavhandling]. University of Southern Mississippi.
<https://www.proquest.com/docview/1667464599?parentSessionId=RnraCdrU%2F%2>

- Fvv5R51YAM%2FA0gOzSxP3qMBEdeGucl%2FSxo%3D&accountid=17260&source=type=Dissertations%20&%20Theses
- Riksrevisjonen (2020). *Revisjonsrapport for 2019 om samfunnssikkerhet og beredskap ved statlige universiteter og høyskoler*.
<https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2020-2021/samfunnssikkerhet-og-beredskap-ved-statlige-universiteter-og-hoyskoler.pdf>
- Rognerød, E. T. (2023, 8. mai). *Prioriterer arbeidet mot vold og trusler i skolen*. Utdanningsforbundet. <https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2023/prioriterer-arbeidet-mot-vold-og-trusler-i-skolen/>
- Rosenthal, U. & Kouzmin, A. (1997). Crisis and Crisis Management: Toward Comprehensive Government Decision Making. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 7(2), 277-304. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a024349>
- Samfunnssikkerhetsinstruksen. (2017). *Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet* (FOR-2017-09-01-1349). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2017-09-01-1349?q=samfunnssikkerhetsinstruksen>
- Sandberg, S., Oksanen, A., Berntzen, L. E. & Kiilakoski, T. (2014). Stories in action: the cultural influences of school shootings on the terrorist attacks in Norway. *Critical Studies on Terrorism*, 7(2). 277-296. <https://doi.org/10.1080/17539153.2014.906984>
- Sattler, D.N., Kirsch, J., Shipley, G., Cocke, P. & Stegmeier, R. (2014). Emergency Preparedness on Campus: Improving Procedural Knowledge and Response Readiness. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, 11(2).
<https://doi.org/10.1515/jhsem-2013-0075>
- Schildkraut, J., McKenna, J. M. & Elsass, H. J. (2017). Understanding crisis communications: Examining students' perceptions about campus notification systems. *Security Journal*, 30(2). 605-620. <https://doi.org/10.1057/sj.2015.9>
- Schildkraut, J., Nickerson, A. B., & Klingaman, K. R. (2021). Reading, Writing, Responding: Educators' Perceptions of Safety, Preparedness, and Lockdown Drills. *Educational Policy (Los Altos, Calif.)*. 36(7). <https://doi.org/10.1177/08959048211015617>
- Scott, C., Andersen, A., Wilson, J. & Kobayashi, A. (2021). Perceived safety and preparedness for active shooter incidents among undergraduate students. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 58. 1-7.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102202>
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Polity Press.

- Sikresiden (2023, 4. september). *Voldssituasjoner*.
<https://www.sikresiden.no/forebyggende/voldssituasjoner>
- Sikt. (u.å.). *Sikt*. <https://sikt.no/>
- Skryabina, E.A., Betts, N., Reedy, G., Riley, P., Amlôt, R. (2020). The role of emergency preparedness exercises in the response to a mass casualty terrorist incident: A mixed methods study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 46. 1-10.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101503>
- Skurka, C., Quick, B.L., Reynolds-Tylus, T., Short, T. & Bryen, A.L. (2018). An evaluation of a college campus emergency preparedness intervention. *Journal of Safety Research*. 67-72. <https://doi.org/10.1016/j.jsr.2018.02.003>
- Solheim, E. K., Bugge, S., Buggeland, S. A. & NTB. (2023, 22. desember). Minst 14 drept i skyting i Praha: - Uvirkelig og forferdelig. *VG*.
<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/mQqEal/flere-doede-og-skadde-etter-skyting-i-praha>
- Sommer, M., Pollestad, B. & Steinnes, T. (2020). *Beredskapsøving og -læring*. Fagbokforlaget.
- Statistisk sentralbyrå. (2023). *Forskerpersonale*. Statistisk sentralbyrå.
<https://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/forskning-og-innovasjon-i-naeringslivet/statistikk/forskerpersonale>
- Stern, E. (2013). Preparing: The sixth task of crisis leadership. *Journal of leadership studies*, 7(3), 51-56. <https://doi.org/10.1002/jls.21298>
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2012). Intervjuet. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: Empiri og teoriutvikling* (s. 17-45). Gyldendal
- Tangvald, H. (2014). *En studie om et utvalg skolers beredskap i forbindelse med implementering av den nye «Veileder for Alvorlige Hendelser»*. [Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger].
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tipler, K., Tarrant, R., Johnston, D. & Tuffin, K. (2017). Are you ready? Emergency preparedness in New Zealand schools. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 324-333. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2017.09.035>
- Tønnessen, E., Svarstad, J. & Bjørgan, E. H. (2023, 13. september). *NTNU-professoren ble oppsøkt på kontoret av sint student som hadde strøket*. *Khrono*.

- <https://www.khrono.no/ntnu-professorene-ble-oppsoekt-pa-kontoret-av-sint-student-som-hadde-stroket/807167>
- Voster, H. V. (2013). “*Våg å tenke det verste!*». [Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger]. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/bitstream/handle/11250/184838/Voster.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Wack, P. (1985). Scenarios: shooting the rapids. *Harvard Business Review*, 63(6).
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods*. (4. utg.). SAGE Publications
- Zhu, R., Lucas, G. M., Becerik-Gerber, B. & Southers, E. G. (2020). Building preparedness in response to active shooter incidents: Results of focus group interviews. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 48. 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101617>
- Øien, S. (2023). *Beredskapsarbeid i skolen: En kvantitativ studie av skoleansattes kjennskap til beredskapsarbeidet på skolen*. [Mastergradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/3079530/no.ntnu%3ainspera%3a147067705%3a55585555.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv/samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet ***Beredskapsbevissthet på UiT?***

Dette er et spørsmål til deg om å delta i min masteroppgave *Beredskapsbevissthet på UiT*. Oppgaven er en del av studieprogrammet Samfunnssikkerhet - master ved UiT Norges arktiske universitet. Dette skrevet gir deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Hva er formålet?

Formålet med oppgaven er å undersøke hvordan UiT arbeider med beredskap og hvilken rolle alvorlige, tilsiktede handlinger har i dette arbeidet. Oppgaven ønsker også å se nærmere på hvordan UiT sikrer beredskapsbevissthet i den spisse enden av virksomheten. Dette har resultert i følgende problemstilling: *Hvordan sikrer UiT beredskapsbevissthet, og hvilken rolle har alvorlige, tilsiktede hendelser i dette arbeidet?*

I forbindelse med problemstillingen er det utarbeidet tre forskningsspørsmål som skal bidra til å besvare problemstillingen. Forskningsspørsmålene er som følger 1) Hvilke krav og forventninger stilles til UiT når det gjelder beredskap? 2) Hvordan arbeider UiT med beredskapsplanlegging og hvilken rolle har alvorlige, tilsiktede hendelser i dette arbeidet? og 3) Hvilken beredskapsbevissthet har den spisse enden når det gjelder tilsiktede handlinger?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Førsteamanuensis Masoud Naseri (ITS, UiT) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta og hva innebærer det for deg?

Du får spørsmål om å delta, fordi du har en rolle innenfor beredskapsarbeidet på UiT. Det kan være fordi du har en rolle i beredskapsledelsen eller fordi du er i den spisse enden når det gjelder beredskapsarbeid.

Hvis du ønsker å delta i prosjektet vil det innebære å delta i et intervju. Estimert varighet på intervjuet er 45-60 minutter. Det er ønskelig å gjøre lydopptak av intervjuet. Lydopptaket vil bli gjort med en ekstern båndopptaker, og bli transkribert og oppbevart etter universitetets retningslinjer. Intervjuene slettes etter transkribering. Alt utstyr som benyttes tilhører UiT. Du kan lese mer om UiT

sine retningslinjer for behandling og lagring av forskningsdata her:
https://uit.no/forskning/forskningsdata/art?p_document_id=729087

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Opplysningene dine behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Hvis du ønsker mer informasjon om UiT sine retningslinjer vedrørende forskningsdata kan du lese mer her:
<https://uit.no/forskning/forskningsdata>

Det vil kun være Marianne Heistad (student) og Masoud Naseri (veileder) som har tilgang til dine opplysninger. Opplysningene som behandles vil være navn, stilling og epost-adresse samt lydopptak dersom du samtykker til dette. Alle personopplysninger vil anonymiseres i oppgaven slik at du ikke kan gjenkjennes direkte i publikasjonen.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes etter sensur 15. juli 2024. Etter sensuren vil alle opplysninger og datamateriale slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra student Marianne Heistad har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål, ønsker å vite mer om oppgaven eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med institutt for teknologi og sikkerhet på UiT ved:

Førsteamanuensis Masoud Naseri: masoud.naseri@uit.no

Student Marianne Heistad: mhe177@uit.no/91990740

Personvernombud Annikken Steinbakk: personvernombud@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen,

Masoud Naseri
(Veileder)

Marianne Heistad
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om masteroppgaven *Beredskapsbevissthet på UiT*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et kvalitativt intervju om beredskap på UiT

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide til ledelse

Intervjuguide til kriseledelse

Del 1: Generell informasjon

- Informasjon om studien, problemstilling og forskningsspørsmål
- Gjennomgang av samtykkeskjema og eventuelle spørsmål
- Hvem er du? (Stillingstittel, arbeidsområde)

Del 2: Bakgrunn med beredskap

- Har du erfaring med beredskapsarbeid?
 - o I så fall, hvilke erfaringer?

Del 3

FS1: Krav og forventninger

1. Hvilke krav og forventninger stilles til UiT når det gjelder beredskap?
 - a. Nasjonale krav?
 - b. Interne krav?
2. Hvordan arbeider UiT for å sikre at krav og forventninger innfris?

FS2: Beredskapsplanlegging og tilsiktede, alvorlige hendelser/PLIVO

3. Hvordan er UiT organisert når det gjelder beredskapsplanlegging?
 - a. Hvordan er den interne koordineringen?

ROS-analyser

4. Hvordan utarbeides ROS-analyser på universitetet/fakultetene?
 - a. Hvem deltar i utarbeidelsen av ROS-analysen(e)?
 - b. Hvilke scenarioer blir vurdert, og hva ligger til grunn for scenarioene som blir valgt?
 - c. Lages det tiltaksplaner for scenarioer med middels/høy risiko?
 - d. Hvor ofte oppdateres ROS-analysene?
 - i. Hvem oppdaterer analysene?

Beredskapsplan

5. Hvordan utarbeides beredskapsplanen(e) på universitetet/fakultetene?
 - a. Hvem deltar i arbeidet?
 - b. Hva inneholder beredskapsplanen?
 - c. Hvor ofte oppdateres planverket?
 - d. I hvilket format er beredskapsplanen (fysisk/digital)?
 - e. Hvem deltar på revisjoner av universitetets beredskapsplaner?

6. Hvordan kommuniserer dere beredskapsplanverk til den spisse enden (ansatte utenfor kriseledelsen) på universitetet?
 - a. Kjenner ansatte til hvor de finner beredskapsplanen?
 - b. Har du inntrykk av at dere gir tilstrekkelig med beredskapsinformasjon og at informasjonen når frem?
 - c. Har den spisse enden en rolle i beredskapsplanen/tiltakskort for forelesere, first-responder?

Kunnskapsdepartementet omtaler tilsiktede hendelser som alvorlige hendelser. I denne sammenhengen betyr det PLIVO-hendelser, som for eksempel knivangrep, skyting eller annen livstruende vold. Kunnskapsdepartementet forventer at UH-virksomheter regelmessig vurderer egne beredskapsplaner og gjennomfører øvelser knyttet til alvorlige hendelser.

7. I hvilken grad er alvorlige hendelser/PLIVO implementert i ROS-analyser og beredskapsplaner?
8. Hvilken rolle har alvorlige hendelser i beredskapsarbeidet?
9. Gjorde universitetet noen tiltak i kjølvannet av knivstikkingen på UiO i august 2023?
 - a. I så fall, hva?

Beredskapsøvelser

10. Gjennomføres det beredskapsøvelser på UiT?
 - a. Hva slags øvelser gjennomføres?
 - b. Hvordan testes beredskapsplanen gjennom øvelser?
 - c. Hvem deltar på øvelser?
 - d. Hvordan er samarbeidet mellom ledelsen og den spisse enden når det gjelder øvelser?

11. Øver universitetet med eksterne aktører?

- a. Samarbeider dere/utveksler dere erfaringer med andre virksomheter i UH-sektoren?

12. Har UiT øvd på alvorlige hendelser (PLIVO)?

- a. I så fall, på hvilken måte og hvem deltok?
- b. Hvilke erfaringer gjorde dere i løpet av øvelsen?
- c. Hvordan evaluerte dere i etterkant av øvelsen? Ble det laget en oppfølgingsplan?

- d. Hvis ikke, hvorfor har ikke UiT øvd på alvorlige hendelser (PLIVO)?
 - i. Er det noe dere kan komme til å gjøre i fremtiden?

13. Hvilke tanker gjør du deg om nødvendigheten av å øve på alvorlige hendelser (PLIVO)?

Del 4: Avslutningsvis

14. Har du noen tanker om måten universitetet arbeider med beredskap (styrker/forbedringspunkter)?

15. Har du noe du vil tilføye som vi ikke har snakket om i løpet av intervjuet?

16. Har du mulighet til å svare på noen oppfølgingsspørsmål dersom det skulle bli aktuelt?

Tusen takk for din tid og deltakelse i intervjuet. 😊

Vedlegg 3: Intervjuguide til den skarpe enden

Intervjuguide til den skarpe enden (ansatte)

Del 1: Generell informasjon

- Gjennomgang av samtykkeskjema og eventuelle spørsmål
- Hvem er du? (Stillingstittel, arbeidsområde, erfaring fra beredskapsarbeid)

Del 2:

FS3: Beredskapsbevissthet i den spisse enden når det gjelder alvorlige hendelser (PLIVO)

Kunnskapsdepartementet omtaler tilsiktede hendelser som alvorlige hendelser. I denne sammenhengen regnes alvorlige hendelser som PLIVO-hendelser og innebærer for eksempel skyting, knivangrep eller annen livstruende vold.

ROS-analyse

1. I hvilken grad er du kjent med ROS-analysen for UiT (sentral) og/eller ditt fakultet (lokal)?
 - a. Har du selv en rolle i utarbeidelsen av ROS-analysen(e)?
 - i. Hvis ikke, har du mulighet til å komme med innspill?
 - b. Er du kjent med hvordan PLIVO-hendelser vurderes i ROS-analysen(e)?
 - i. Hva tenker du i så fall om det?

Beredskapsplan

2. I hvilken grad er du kjent med innholdet i beredskapsplanene for UiT og/eller ditt fakultet?
 - a. Har du en rolle i utarbeidelsen av beredskapsplaner?
 - b. Er planen lett tilgjengelig for deg?
3. Er du kjent med hva som står i beredskapsplanen med tanke på alvorlige hendelser (PLIVO)?
 - a. Utdyp gjerne
4. Involveres du i planleggingsprosessen?

5. På hvilke måter sikrer UiT at du har kjennskap til/bevissthet om beredskapsplanen når det gjelder PLIVO-hendelser?
 - a. Er det noen krav eller forventninger som stilles til deg ved en PLIVO-hendelse? Hvilken rolle har du i en slik situasjon?
 - b. Opplever du at du får tilstrekkelig med informasjon om PLIVO-scenarier?
6. Tar du selv initiativ til å oppsøke og gjøre deg kjent med beredskapsinformasjon angående PLIVO?
 - a. Hvordan og gjennom hvilke kanaler finner du i så fall beredskapsinformasjon?
 - b. Har du selv ansvar for å viderefremde beredskapsinformasjon?
 - i. Hvordan gjør du i så fall dette?

Beredskapsøvelser

7. Har du deltatt på en beredskapsøvelse som handlet om alvorlige hendelser (PLIVO)?
 - a. I så fall, hva slags type øvelse var det og hvilken rolle hadde du?
 - b. Hvordan opplevde du kvaliteten på øvelsen?
 - c. Hvilket læringsutbytte satt du igjen med etter øvelsen og gjorde du deg noen refleksjoner i etterkant?
 - d. Bidro øvelsen til at du føler deg tryggere på å møte en alvorlig hendelse?
 - e. Hvis du ikke har deltatt i en slik øvelse; skulle du ønske at du hadde fått øvd på en PLIVO-hendelse?
 - i. Hvorfor/hvorfor ikke?
8. Har du deltatt i andre typer beredskapsøvelser ved UiT?
9. Har du fått noen andre former for trening eller opplæring når det gjelder beredskap på UiT?

Del 3: Avslutning

10. Hva er dine tanker omkring UiT sin beredskap mot PLIVO-hendelser?
11. Hvilke tanker gjør du deg omkring din egen beredskapsbevissthet når det gjelder PLIVO-hendelser?
 - a. Føler du deg trygg på å håndtere en slik beredskapssituasjon?

12. Har du noe du vil tilføye som vi ikke har snakket om i løpet av intervjuet?

13. Har du mulighet til å svare på noen oppfølgingsspørsmål dersom det skulle bli aktuelt?

Tusen takk for din tid og deltakelse i intervjuet. 😊

Troms politidistrikt

Marianne Helstad

Deres referanse:

Vår referanse:
24/8677 - 16

Sted, dato:
Tromsø, 27.02.2024

Henvendelse i forbindelse med masteroppgave i samfunnssikkerhet ved UiT: PLIVO og responstid

Viser til din henvendelse av 23. februar 2024.

Det er ikke mulig å gi et eksakt svar på din henvendelse, da politiets responstid ved en slik hendelse vil avhenge av hvor nærmeste patrulje befinner seg når politiets operasjonssentral mottar meldingen om PLIVO.

Politiets responstid deles gjerne inn i tre faser:

- Den tiden operasjonssentralen bruker fra det begynner å ringe i operasjonssentralene til en eller flere patruljer er satt på oppdraget.
- Den tiden patruljen bruker på å klargjøre seg. Normalt vil denne være kort da det som oftest vil være patruljer ute.
- Utrykningstiden fra der patruljene befinner seg og frem til Campus Breivika.

I de fleste tilfeller vil utrykningstiden ha størst innvirkning på politiets responstid. Tar man utgangspunkt i at patruljen skal kjøre fra Tromsø sentrum til campus Breivika bør politiets responstid normalt være 6-8 minutter.

Med hilsen

Odd Morten Pettersen

Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

TROMS POLITIDISTRIKT

Post: Postboks 6132, 9291 Tromsø / Besøk: Stakkevollvegen 9, 9010 Tromsø / (+47) 77 79 60 00
post.troms@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974769425

